INSTITUTUL HYPERION
Institutul Român de Studii Transdisciplinare şi Cercetări în domeniul Ştiinţei Universale
CENTRUL AMPHYTRION
Centrul pentru Cultură-Ştiinţă-Educaţie

Azir

UNIVERSUL INTERN AL PUTERII

Fundaţia Mercur

2006

CUPRINS

INTRODUCERE

CAPITOLUL I: CONCEPT ŞI DEFINIŢIE

CAPITOLUL II: FORMELE PUTERII
1. În funcție de aspectul manifestării
2. În funcție de subiect (posesor)
3. În funcție de originile puterii
4. În funcție de raportul omului cu lumea

CAPITOLUL III: PUTEREA LA NIVEL PSIHIC

CAPITOLUL IV: PUTEREA ŞI PIRAMIDA TREBUINŢELOR FUNDAMENTALE
1. Introducere
2. Nivelul fiziologic
3. Nivelul trebuințelor de siguranță
4. Nivelul trebuințelor de ambianță
5. Nivelul trebuințelor sociale
6. Nivelul trebuințelor de cunoaştere
7. Nivelul autovalorizării (stimei de sine)
8. Nivelul creativității
9. Nivelul identității
10. Nivelul spiritualității

CAPITOLUL V: AXIOMELE PUTERII

CAPITOLUL VI: UTILITATEA PUTERII
1. Introducere
2. Legi ale utilizării puterii

CAPITOLUL VII: NIVELELE DE EVOLUŢIE ALE PUTERII
I. Introducere
II. Ierarhia nivelelor
1. Nivelul material
2. Nivelul energetic

3. Nivelul afectiv
4. Nivelul cultural
5. Nivelul rațional
6. Nivelul volitiv
7. Nivelul moral

CAPITOLUL VIII: SUBIECTUL ŞI OBIECTUL PUTERII

CAPITOLUL IX: FLUXURILE ŞI CIRCUITELE PUTERII

CAPITOLUL X: PUTEREA ŞI LIDERUL

1. Liderul oferă o viziune
2. Liderul crede în această viziune cu toată puterea sa şi este dispus să realizeze cele mai mari sacrificii pentru îndeplinirea acesteia
3. Liderul oferă o cale de împlinire a unor nevoi personale ale celor ce-l urmează.
4. Liderul oferă motivația de a urma această cale şi câştigă putere prin cumularea maselor

CAPITOLUL XI: ASPECTE CONEXE PRIVIND MANIFESTAREA PUTERII

1. Puterea este direct proporțională cu organizarea
2. Omul contemporan utilizează concomitent mai multe tipuri şi nivele de putere
3. Transferul de putere operează şi între ființele umane
4. Puterea consistă în varietatea abilităților şi capacităților

Stăpânii lumii, întemeietorii de religii sau de imperii, apostolii tuturor credințelor, oamenii de stat eminenți, şi, într-o sferă mai modestă, simplii şefi ai micilor comunități umane au fost întotdeauna în mod inconştient psihologi, având despre sufletul mulțimilor o cunoaştere instinctivă, adesea foarte sigură.

Gustave le Bon

INTRODUCERE

Epoca modernă reprezintă triumful mediocrității colective.
Gustave le Bon

Volumul de față nu este destinat maselor şi nici celor care se complac să se înscrie în rândurile acestora. Prezenta carte este scrisă pentru elite. Nu pentru elite culturale, nici politice, nici ştiințifice, nici religioase (s.a.). Elitele nu permit fragmentări de personalitate şi nici nu umblă cu jumătăți de măsură. Pentru ele aceste domenii reprezintă abecedarul la care au renunțat încă din copilăria umanității. Dar masele mai silabisesc şi o vor face atâta timp cât istoria le va permite să existe. Adevăratele elite se află dincolo de înțelegerea şi nivelul de comunicare al maselor. Ele sunt cele care participă la destinele lumii, cele care dau mâna cu Demiurgul în fiecare zi şi tot în fiecare zi dau şi socoteală pentru felul în care au avut grijă de cea mai mare avuție a lumii: evoluția maselor.

Timpul cosmic are mersul său şi viitorul cere ca în regim de urgență societatea umană să devină una a elitelor. Aceasta nu înseamnă că se pune la intrare o pancardă pe care scrie "interzis celor ce încă silabisesc"; şi nici că cei prinşi înăuntru (intrați cu sau fără voia lor, poate prin mecanismele destinului sau ale "abandonului social") vor fi dați afară sau puşi la zid. O societate a adevăratelor elite nu va permite niciodată un astfel de comportament, pentru că atunci ar deveni chiar opusul a ceea ce trebuie să fie: un ideal

al dezvoltării umane şi o cale practică pentru atingerea acestui deziderat. De aceea societatea elitelor va lua toți învățăceii şi îi va antrena în evoluția lor personală; societatea elitelor va merge chiar cu ei o milă sau o mie de mile până vor deprinde arta mersului, iar apoi le va pune la dispoziție întreg necesarul de resurse pentru a deveni ei înşişi campioni: adică elite autentice.

*

Unde sunt aceste elite? Probabil veți crede că discursul nostru însoțeşte o nouă utopie socială. Numai că utopia de azi este o altă față a realității de mâine. Iar dacă vă spunem că aceste elite sunt aici, printre noi, chiar veți fi cu adevărat convinşi de utopie. Însă vă adresăm următoarea întrebare: v-ați privit cu adevărat în oglindă, în ultima vreme? Vrem să spunem cu adevărat? Şi în oglinda sufletului, nu în cea în care vă aranjați costumul de director de bancă, sau eşarfa purtată la recepția dată de ambasadă, sau probați pantofii comozi pentru noul post de vânzătoare. În oglinda sufletului unde sunteți dumneavoastră înşivă, propria ființă, înainte de a deveni ceea ce v-a spus societatea că ar trebui să fiți, conform cu necesitățile ei. Oglinda sufletului unde se văd visele, speranțele, idealurile pentru care viața v-a fost dăruită, iar destinul vă cheamă încă de la naştere. Oglinda în care puteți admira toate acele lucruri care vă oferă cu adevărat împlinire în viață şi în lume, acele lucruri fără de care sufletul dumneavoastră, cu toate drogurile acestei societăți (funcții,

bani, bunuri, putere publică, imagine de scenă, statui ridicate de alții etc.) se va ofili într-o bună zi şi veți rămâne un simplu coşciug înmormântat în maşini de lux şi palate princiare, sau mai rău, în mizeria existenței cotidiene.

Elitele sunt printre noi; elitele sunteți dumneavoastră. Poate cam ruginiți de trecerea prin viață; poate cam ciobiți în speranțe şi cam plini de deşertăciunile lumii; poate cu aripile viselor frânte de furtunile sociale. Dar asta nu schimbă cu nimic fondul, esența, destinul şi capacitatea de a fi elită. Prin muncă, autopurificare (a minții, a sufletului, a trupului), prin realizarea amintirii de sine şi multă dăruire, în scurt timp veți străluci din nou. Este credința autorului acestor rânduri care vă sunt dedicate; este credința ce stă să încolțească în sufletele fiecăruia dintre dumneavoastră. Aşteaptă doar să treacă iarna iluziilor acestei lumi şi înțelepciunea redeşteptării să retrezească la viață speranța ființei.

*

Mulți îşi doresc puterea; mulți au parte de utilizarea ei o perioadă mai lungă sau mai scurtă. Însă singurii cărora le este destinată simbioza eternă cu puterea sunt elitele. Cartea de față va dovedi de ce este aşa şi de ce nu poate *fi altfel.*

Puterea este o entitate vie; ea aparține ordinului de realități numite sistemice, în sensul în care are o organizare proprie, un regim al dezvoltării, posibilitatea de a evolua prin sine înseşi spre nivele superioare de existență şi manifestare şi de asemenea capacitatea de a intra în relații de diverse

tipuri cu alte sisteme din univers sau din mediul său de existență. Ca orice entitate vie, puterea are anumite trebuințe ce reglează procesele creşterii şi dezvoltării ei dintre care cele mai importante sunt acelea determinate de hrănire. Puterea se hrăneşte cu resurse pe care le procură prin intermediul entităților umane. Ține de esența sa această necesitate dar şi capacitatea de a coabita şi chiar de a conlucra sinergic cu ființele umane. Desigur că şi viceversa este valabilă în virtutea principiului cosmic al similitudinii: oamenii se definesc, printre altele, ca ființe ce nu pot exista dar mai ales nu pot evolua corespunzător fără incidența catalizatoare a puterii asupra proceselor devenirii lor (deopotrivă ca ființe individuale cât şi ca grupuri sociale)

*

Cartea de față nu trebuie citită cu ochii minții. Ea se citeşte cu intuiția, se înțelege cu sufletul şi se interpretează în virtutea experienței umane a fiecăruia. Evident trebuie să fi coabitat cu oamenii mai multe cicluri ale evoluției pentru a putea pătrunde fundamentele existenței altei categorii de entități-ființe, diferite şi totuşi foarte asemănătoare – în principiile cosmice de bază – cu ființele umane. Astfel încât, de mare utilitate în reprezentarea semnificațiilor cuprinse în rândurile următoare (şi mai ales în spatele acestora) o constituie şi experiența cu anumite categorii de ființe, pe care acum conisderăm aparținând regnului animal. În acest sens – fără a dezamăgi pe nimeni – cu toții ştim că îi este de multe

ori mai uşor unui păstor să înțeleagă procesele dezvoltării sociale, decât unui sociolog, precum îi este mai la îndemână unui dresor de câini să se ocupe de educația copiilor, decât unui psiholog sau pedagog, teoretician de şcoală.

Volumul de față abordează puterea ca un liant al ființei umane, ca o punte dinspre om înspre Om, dar totodată pătrunzând şi în principiile după care puterea ca entitate sistemică de sine stătătoare se organizează şi funcționează, tocmai pentru ca elementul de simbioză – adică noi, ființele umane – să o putem înțelege mai bine, spre a coabita cu ea fără a-i cădea victime şi a o utiliza în sensul dezvoltării nu al distrugerii. Puterea este asemeni unui cuțit: poți deopotrivă să distrugi sau să creezi cu el; dar mai înainte de toate trebuie să înveți cum se mânuieşte.

Vor fi persoane care vor considera că puterea este numai o ficțiune, şi nu o entitate propriu-zisă, cu dimensiuni şi existență materială. Vor fi alții care vor spune că puterea este o reflexie exteriorizată a proceselor sistemului psihic uman. Desigur, noi le dăm dreptate amândurora. În condițiile în care lumea este ceea ce noi credem că ar fi, şi în situația în care pentru ființele umane realitatea reprezintă sinergia percepțiilor, practic nici nu trebuie să ne propunem a căuta realități absolute şi lumi obiective. Totul este un proces de creație sinergică permanentă la care participă o multitudine de forțe, dintre care noi, ființele umane putem avea idee

numai despre unele dintre acestea, în funcție de nivelul nostru de evoluție individuală şi colectivă.

În aceste condiții, pentru volumul de față prea puțină importanță are faptul că puterea este o ființă virtuală sau reală, dacă este o proiecție subiectivă sau un sistem obiectiv, dacă trăieşte în sufletul omului sau se plimbă liberă printre astre ori și-a stabilit sălașul în mințile filosofice. Ceea ce face prezentul volum este să constate că puterea, la fel ca multe alte categorii de realități pe care le percepem, are o organizare proprie şi deci anumite regimuri de funcționare care interferează cu regimurile ființei umane. Astfel încât materialul de față se doreşte a fi un manual utilitar şi nu o speculație filosofică sau metafizică.

De aceea, prioritate se va da expunerii despre cum funcționează puterea şi în special în relație cu oamenii, şi nu se vor trata explicațiile filosofice sau metafizice ale unei astfel de funcționări. Să ne gândim că atunci când ne cumpărăm un televizor nu urmărim să achiziționăm un curs de fizică de la origini până la apariția aparatului tv, ci un ghid utilitar, cât mai simplu, cu comenzile necesare pentru a folosi eficient această maşinărie destinată să ne înfrumusețeze viața.

Un astfel de ghid se doreşte şi volumul de față, care ne arată pe ce buton să apăsăm pentru a ne bucura de beneficiile puterii şi a ne feri de accidentele provocate din utilizarea ei greşită.

Societatea umană şi orice grup de doi sau mai mulți oameni, au tendința naturală de a considera absolute şi obiective criterii de valorizare la care ei cel mai adesea au ajuns datorită conjuncturilor de moment, şi în care în scurt timp nu mai cred ei înşişi, dar continuă să le păstreze şi raporteze cu sfințenie la acestea, de frică să nu piardă privilegiile obținute în scurtele momente când, crezând cu adevărat în criteriile subiective enunțate, au luptat pentru obiectivizarea acestora, adică pentru dreptul de a le impune tuturor celorlalți. Orice alcătuire umană devine astfel o înşelăciune colectivă pornită de la unii şi în care toți cei ce vin ulterior pe lume sunt obligați prin naştere să creadă.

CAPITOLUL I
CONCEPT ŞI DEFINIŢIE[1]

Avuția noastră este o avere formată din simboluri.
Şi acelaşi lucru, într-o uluitoare proporție, este valabil
şi pentru puterea care se bazează pe ea.
Alvin Toffler

Toate raporturile în univers sunt raporturi de putere, prin care fiecare entitate încearcă să impună celorlalte propria sa identitate, normele propriului sistem. La fel cu fiecare individ, la fel cu speciile, la fel cu grupurile umane sau cu imperiile. *Fiecare raport existențial, între două entități este un raport de dominație*. Prin dominație nu înțelegem forma simplă şi brută a stăpânirii şi nici supunerea pentru a lua resursele celui învins.

Raportul de dominație este în fapt o relație a entității dominante cu ea înseşi, relație prin care îşi satisface un complex întreg de trebuințe, dar care, în sinteză, dau contur uneia şi aceleiaşi necesități ontologice fundamentale a oricărui sistem, ființă, entitate: aceea de a-şi dovedi propria valoare, de a-şi urma cursul evolutiv, de a-şi împlini astfel misiunea sa existențial-cosmică: misiunea de creştere, dezvoltare, reproducere, transmutare.

---

[1] Pentru uşurința înțelegerii anumitor aspecte tratate în volumul de față, în special pentru cititorul mai puțin familiarizat cu noile paradigme ale dezvoltării ființei şi personalității umane, recomandăm ca lectură auxiliară volumele noastre: *Psihologia Ființei. Psihlogia ecologică integrativă a personalității (*Fundația Mercur, 2000) *Piramida trebuințelor umane fundamentale* (Fundația Mercur, 2002) şi respectiv *Managementul calității vieții şi condiției umane: fundamentele consilierii* (Editura Mega, 2004)

Într-un cuvânt, orice entitate dă curs fluxului evolutiv al vieții, utilizând puterea.

De aici o observație foarte importantă: toate marile civilizații care au supus alte civilizații sau popoare, nu au luat acestora resursele pentru a le umili, ci pentru a hrăni în continuare organismul entității dominante. Mai mult decât atât, civilizațiile cu adevărat luminate, evoluate, au respectat toate valorile – materiale, spirituale şi umane – ale celor învinşi, ceea ce vine să reafirme regula potrivit căreia ***entitatea dominantă urmăreşte un raport de putere cu ea înseşi, aflându-se în fapt într-un proces de dezvoltare individuală.***

Chiar mai mult, acele entități – civilizații, imperii sau state – care au conştientizat propria identitate şi au întrevăzut calea cea mai directă spre evoluția lor, nu doar că au respectat valorile celor cuceriți, dar chiar le-au asimilat, incluzându-le organic şi funcțional în propriul sistem, fapt care a determinat ca puterea lor să crească exponențial față de momentul inițial al cuceririi. Practic este vorba de lupta dintre două puteri, aflate pe nivele diferite de evoluție: totdeauna puterea inferioară va învinge în prima fază, dar va sfârşi prin a fi asimilată şi transmutată la un nivel superior de cea învinsă. Chiar şi în cadrul anumitor civilizații avansate, să luăm ca exemplu Imperiul Roman, care în perioada sa de maximă glorie (după cucerirea civilizației greceşti şi mai apoi a celei

egiptene) ajunsese să dețină puterea sub mai multe aspecte (de mai multe grade) – militară, culturală, tehnologică, intelectuală, socială, economică (etc.) – dar de fiecare dată când intra în interacțiune cu un alt stat, civilizație sau imperiu, utiliza, în prima etapă, pentru a învinge, puterea sa materială (armata şi tehnologia).

*

De ce doresc oamenii puterea? De ce toate ființele vii, într-un fel sau altul urmăresc obținerea, sporirea şi manifestarea puterii? Pentru că ***puterea este cea mai bună dovadă a existenței şi valorii unei ființe. Ontologic exprimat, puterea coincide cu faptul de a fi; "pot, deci exist!" este motto-ul fundamental al tuturor formelor de viață dotate cu cel puțin un început de conştiință de sine.*** Existența în sine nu are valoare (deopotrivă existența ființei cât şi cea a universurilor) decât dacă şi în măsura în care se manifestă activ, creator în spiritul evoluției, al progresului. Or, creația înseamnă putere dovedită, înseamnă *capacitatea de a face* pusă în lucru, înseamnă rezultat concret. *Puterea devine astfel deopotrivă o datorie ontologică şi o modalitate prin care ființa se exprimă sieşi, se cunoaşte şi dezvoltă pe sine, acționând creator asupra mediului, ființelor şi lucrurilor acestuia.*

Chiar şi atunci când puterea manifestată distruge, în fapt nu suntem decât în prezența unei alte fețe a creației. Distrugerea este preludiul creației şi tocmai de aceea organic şi funcțional parte integrantă şi indispensabilă

acesteia. *Puterea întruchipează astfel nevoia de sine însuşi, nevoie conştientizată şi asumată prin raporturi neântrerupte cu elementele mediului înconjurător*. ***Puterea este un fenomen în continuă desfăşurare;*** ea nu se realizează secvențial, ci, precum un flux, o curgere de apă, chiar dacă variază ca intensitate şi amplitudine, totuşi nu se întrerupe în devenirea sa.

Pe de altă parte vom reține în final că *puterea nu are cum să existe decât prin raportare şi impunere* ***asupra*** a ceva (ființă, lucru, fenomen), fie că acest ceva este exterior sistemului psihic sau reprezintă o forță internă, componentă a acestuia.

Pentru a defini puterea, atât în calitate de concept, cât şi de fenomen în manifestare este necesar să pornim de la unele observații prealabile, în măsură a sprijini înțelegerea conceptului[2]:

- ***termenul de "putere" este înrudit lingvistic cu verbul "a putea", cu semnificația deținerii capacității de a produce anumite consecințe, anumite rezultate***. Deci conceptul de putere este legat deopotrivă de capacitate dar şi de manifestarea practică a acesteia, de consecințe; este, dacă dorim, o capacitate de rezultat;

[2] Practic întregul conținut al volumului de față se pate concepe ca o încercare de difinire a conceptului, anatomiei şi funcționării puterii, astfel încât o imagine mai clară cu privire la fenomenul în discuție putem avea abia după parcurgerea întregului material.

- ***puterea nu este dependentă de cantitatea şi calitatea rezultatului produs; dar este dependentă de* producerea *acestui rezultat.*** Dacă această consecință nu are loc de pe urma manifestării puterii, şi nu ar avea loc niciodată, în nici un fel de conjuncturi, în aceste condiții deci, nu există fenomenul puterii
- puterea nu este o aptitudine (abstractă) şi nici o calitate/ trăsătura a unui lucru, ci ***reprezintă o forță de acțiune care se manifestă în preajma sau prin intermediul unui lucru*** (aşa cum gravitația nu reprezintă aptitudine lucrurilor de a cădea spre pământ, ci o forța externă lor care produce anumite consecințe prin intermediul acestor lucruri)
- puterea nu se confundă cu voința, astfel încât nu trebuie să ne inducă în eroare formule consacrate cu semnificații speciale în alte contexte, precum "voința de putere" (Nietzsche), "puterea banului de a corupe voința" sau "puterea voinței"
- ca toate lucrurile importante din univers, de a căror valoare şi semnificație suntem conştientizați prin amploarea manifestărilor şi efectelor acestora, la rândul său ***puterea este un sistem în ceea ce priveşte organizarea structurală, existența şi devenirea sa***. *Însă orice sistem este şi o entitate vie, care are un prezent şi un viitor ce se clădeşte deopotrivă pe evenimentele prezentului, dar şi pe interacțiunea cu alte*

entități din cadrul unui sistem şi mai mare care le cuprinde pe toate. În aceste condiții (şi aşa cum vom vedea pe parcursul volumului de față) puterea are propriile sale nivele de dezvoltare, propriile necesități evolutive, propriile raporturi cu alte entități dintre care noi le vom analiza pe cele cu ființa umană.

*

Desigur că aceste aspecte nu sunt suficiente pentru a concepe o definiție. Considerăm că nici chiar volumul de față nu surprinde toate aspectele esențiale privind fenomenul puterii ca existență mai largă, ce depăşeşte raporturile societății umane aşa cum e este ea în prezent, aplicându-se la realități de ordin cosmic. Totuşi pentru considerente ce țin de formalismul oricărui volum monografic, ne vom asuma riscul de a formula o definiție de lucru, cu reținerea că ea nu este nici completă, nici finală.

În acest context ***definim puterea ca o entitate-sistem, cu existență, manifestare şi evoluție proprie, având totodată libertatea şi autonomia de a intra în raporturi cu alte entități-sistem ale universului, deopotrivă constructive, simbiotice, dar şi distructive, antagonice, urmând legi superioare de organizare a proceselor existenței şi dând curs necesității universale de progres***.

Puterile politice, chiar şi cele mai bine stabilizate n-au ca garanție a duratei lor decât opiniile unei generații, interesele unui secol, adeseori răgazul unei vieți omeneşti. Puterile societății sunt mai mult sau mai puțin trecătoare, la fel ca trecerea noastră pe pământ; ele se succed cu rapiditate, ca diverse griji ale vieții; şi nu s-a văzut niciodată o guvernare care să se sprijine pe o predispoziție invariabilă a sufletului omenesc, sau să se întemeieze pe un interes veşnic.

Alexis de Tocqueville

CAPITOLUL II
FORMELE PUTERII

Sufletul omului este precum o fântână în deşert:
cu cât sapi mai mult, cu atât dai de apă mai bună.

Am arătat în capitolul anterior (şi vom reveni pe parcursul volumului de față) că puterea este o entitate sistemică autonomă cu propria sa identitate şi devenire. Mai mult decât acest lucru, am promis cititorului (încă din titlu) că în volumul de față va trata despre "viața de zi cu zi" a acestui miraculos fenomen de care ne "lovim" la tot pasul în propria noastră existență umană. Ei bine, însă aşa cum ne-am obişnuit în toată istoria speciei noastre (şi desigur, nu vom face excepție nici în momentul de față), prin natura sa ființa umană este mai ataşată de lucrurile practice de interes "cotidian şi imediat" pentru propria sa devenire.

Iată de ce inclusiv aspectele ce vor fi tratate în materialul prezentului volum, vor urmări în special interacțiunea dintre putere şi om, precum şi rezultatele acesteia privite mai ales din punctul de vedere al utilității practice pentru ființa umană. Din aceste considerente şi clasificarea care urmează va fi realizată din punctul de vedea al efectului asupra ființei umane.

Astfel încât, în ceea ce priveşte formele sub care se prezintă puterea ca fenomen fundamental al proceselor de creştere şi dezvoltare a sistemelor în general şi a ființei umane în special, putem distinge:

1. În funcție de aspectul manifestării

- **putere exterioară**: exprimată în special ca formă de acțiune asupra mediului înconjurător, care produce deci rezultate în lumea material-energetică
- **putere interioară:** care nu produce rezultate directe în universul material-energetic, dar structurează un raport de forțe între ființe, sau între ființa posesoare şi alte forțe ce se manifestă asupra ei (de ex: puterea de a rezista tentației fumatului, este un raport între ființă şi o forță terță, aflate în conflict, sistemul psihic al ființei fiind chiar terenul de purtare a bătăliei)

2. În funcție de subiect (posesor)

- **putere a individului** (personală): este determinată de sinteza (atenție, nu cumulul) formelor de putere descrise în funcție de criteriul originii, şi totodată şi în funcție de formele de putere care fundamentează trebuințele de pe nivelele piramidei dezvoltării umane. Puterea individului practic în situațiile concrete de viață se exprimă ca un tot unitar, un complex de forțe, chiar dacă din punct de vedere ştiințific noi am analizat-o după anumite criterii de origine sau de nivel piramidal
- **putere a grupului** (maselor, colectivelor etc): puterea grupului nu este identică niciodată cu suma puterii

indivizilor care îl compun. Acest fapt este consecința a două aspecte: primul este dat de ***legea sinergiei proceselor*** combinative în universul ființei: din acțiunile a două sau mai multe ființe se nasc raporturi, forțe, consecințe care conțin valoare adăugată, adică reprezintă mai mult decât suma aritmetică, datorită procesului de combinare sinergică ce dă naştere la rezultante, la produse de creație noi.

Al doilea motiv este determinat de specificul acțiunii şi interacțiunii dintre ființe: ***puterea unei ființe se află într-un proces continuu de fluctuație (ea nu este niciodată constantă) care o face să crească şi descrească în funcție de interferența cu alte puteri de acelaşi fel***. Procesul este foarte asemănător interferenței undelor: două puteri de acelaşi fel şi orientate în acelaşi scop se multiplică reciproc, pe când cele orientate spre scopuri contrare se vor scădea una pe cealaltă.

Consecința este că *dacă două ființe merg împreună spre acelaşi scop, fiecare dintre ele va fi în mod individual mai puternică decât dacă ar fi fost singură.* Acest fenomen a fost îndelung speculat şi exersat atât în campaniile militare (fapt care a făcut ca armate mici dar sudate prin voința colectivă de a participa la acelaşi scop, să învingă armate de zeci de ori mai mari, dar care reprezentau doar o sumă de scopuri individuale), cât şi în cadrul raporturilor dintre ființe din regnuri diferite (omul însoțit de calul sau câinele

său, este mai puternic pentru că *se simte* astfel, decât dacă ar fi fost numai cu umbra proprie).

- **putere a imaginii:** această categorie de putere este cea mai deosebită, pentru că deşi se naşte din evenimente aparținătoare lumii reale, ea nu are corespondent în realitate. Este o putere fictivă, dar care, aparent paradoxal, produce consecințe reale.

Puterea imaginii se numără printre clee mai mari dintre toate tipurile de puteri ce pot exista, şi datorită faptului că este cea mai liberă; libertatea ei se manifestă prin independență şi autonomie față de factori externi. Când spunem imagine ne referim la reprezentare şi chiar mai mult, la *autoreprezentare.* Deci la felul cum puterea se percepe pe sine înseşi. Desigur puterea nu este o entitate precum ființa umană, pentru a avea organe de percepție, dar utilizează în acest sens toate instrumentele şi organele ființei pe care o stăpâneşte la un moment dat. Se spune chiar şi în limbaj comun: "este posedat de putere", cu sensul că facultățile normale ale ființei sunt puse în slujba creşterii puterii proprii, ca obiectiv primordial, înaintea altor funcții naturale ale lor.

În ceea ce priveşte aspectul imaginii, deosebim ***imaginea interiorizată***, sau *imaginea de sine* cum se numeşte în limbaj psihologic şi respectiv ***imaginea exterioară***, socială, corespunzând nu atât imaginii publice, cât *valorizării şi percepției* pe care o au ceilalți.

Acest tip de putere creează adevărate influență asupra altor ființe şi duce la amplificarea puterii personale a acestora.

O formă particulară a puterii de imagine o reprezintă ***încrederea*** (uneori denumită credință) dar care nu trebuie confundată cu credința mistică sau religioasă. Încrederea se câştigă prin dovezi exterioare, pe când credința vine din interior, este transcendentă personalității şi nu reclamă dovezi. Paradoxul face că sunt considerate dovezi exterioare chiar imaginile puterii, în fapt aparențe, falsuri; dar ceea ce contează în lumea manifestării ființei nu este realitatea materială a vântului, cât materialitatea undelor pe care aceasta le lasă pe suprafața apei. Psihicul uman este asemeni unui lac liniştit în când se află în repaos, în starea lui amorfă, dar care în mod normal este brăzdat de multe unde şi mari vârtejuri în starea naturală de dezvoltare.

Puterea imaginii este capacitatea unui fenomen de a se lăsa perceput, dorit, urmat, crezut. Este puterea de influențare şi atragere. Puterea imaginii este o forță de unificare, dar o forță inconştientă, sau care nu apelează la procese conştiente. Ea se bazează pe fluxuri şi pe sinergie: adică cel mai important lucru este să creeze un traseu, un flux, oricât de firav, care să aibă un scop, o cauză şi unu-două elemente aderente. Restul particulelor, ființelor, proceselor vor fi atrase de fluxul în

mişcare cu o forță proporțională cu dimensiunile, cu trena acestuia. Iată de ce *fenomenului de creştere a puterii i se aplică metoda bulgărului de zăpadă: o dată ce a început să se rostogolească, creşterea se produce de la sine, prin aderarea altor mase proporțional cu cele deja existente*.

3. În funcție de originile puterii

- **puterea biologică** (fiziologică): reprezintă capacitatea organismului ca sub influența voinței individuale, cu sau fără aportul anumitor stimuli din mediul extern, să reuşească a direcționa manifestarea componentelor organice (biologice) şi energetice (inclusiv nervoase) pentru a răspunde optim nevoilor de acțiune asupra mediului înconjurător.

Puterea biologică deci, spre deosebire de celelalte tipuri pe care le vom vedea în continuare, nu acționează asupra ființei înseşi, deci asupra mediului intern, ci ea *poate exista prin manifestare numai în tandem şi interacțiune cu elemente (forțe, energii, obiecte, ființe etc) ale lumii externe.*

Puterea biologică este cea mai intens utilizată formă a puterii, întrucât, în lumea noastră (în universul perceptibil simțurilor) orice ființă (şi fenomene, sau alte categorii de forțe) pentru a se manifesta au nevoie de o structură formală, de un "organism". Or acest organism, prin chiar modul în care se constituie şi funcționează se bazează pe

interacțiunea fizico-energetică cu elementele mediului înconjurător. Este, credem, inutil să insistăm asupra acestor aspecte, cu atât mai mult cu cât, ştiințele "moderne" (de al Aristotel încoace) au observat şi descris suficient de bine fenomenele de manifestare a puterii biologice în interacțiunea dintre elementele mediului existențial şi orice elev (în sistemul actual de educație) dedică cea mai mare parte a şcolarizării sale studiului acestora.

Ceea ce mai trebuie să subliniem aici însă, este ***legătura strânsă care există între puterea bio-fiziologică şi celelalte două forme – afectivă şi mentală*** – legătură intens utilizată de toate şcolile lumii care pregătesc sportivi, soldați, luptători de orice fel sau acele forme de dezvoltare umană şi terapie întâlnite la (moştenite de la) civilizațiile din vechime: hata-yoga, reyki, qy-qong etc. Toate aceste tehnici şi practici au la bază un fundament ştiințific extrem de bine pus la punct (chiar dacă nu se aplică mai ales în Occident aşa cum ar trebui, datorită în principal superficialității civilizației noaste) a cărui esență accentuează pe armonia dintre trup şi suflet, dintre materie şi spirit, precum şi pe intercondiționările şi efectele reciproc-produse prin existența şi manifestarea lor.

Datorită conexiunilor intime şi strânse dintre formele de putere amintite, ființele actuale şi în special ființa umană dobândeşte un statut special, în manifestarea sa

existențială. Şi anume *această legătură obligă fiecare persoană ca atunci când utilizează un anumit tip de putere să implice în mod automat exersarea (şi dezvoltarea) şi a celor conexate.* Practic trioul puterilor biologică-afectivă-mentală creează o unitate a omului cu lumea, a materiei cu spiritul, pe drept cuvânt ființa umană în ciclul actual de evoluție cosmică fiind comparată cu o veritabilă punte între pământ şi cer şi totodată agentul principal (tocmai din acest motiv) care indiferent asupra căreia dintre dimensiuni ar acționa – fie a materiei, fie a spiritului – contribuie la dezvoltarea (evoluția, prefacerea) ambelor deopotrivă. Căci misiunea ființei umane este aceea – surprinsă şi de capitalismul reformei religioase – de a ridica pământul spre cer şi de a coborî cerul pe pământ, de a edifica prin efortul – şi puterea proprie – edenul în lumea sa terestră.

- **puterea sufletească**: *se constituie ca acel complex de forțe ale domeniului afectivității, care are caracteristica de a prima totdeauna pozitivul asupra negativului, optimismul asupra pesimismului, speranța asupra întunericului disperării.* Practic persoana cu putere sufletească mare poate trece cu fruntea sus peste greutățile vieții, nu se lasă răpusă de eşecuri sau pierderi, rezistă celor mai crunte lovituri ale sorții, mereu găsind în ea înseşi, în bagajul sufletului, energia de a merge mai departe, de a păstra o rază – sau un întreg orizont – de lumină şi speranță.

Puterea sufletului se constituie din sedimentele de energie pozitivă realizate la nivelul acestuia pe parcursul existenței, prin mai multe forme de acumulare. Cea mai influentă o reprezintă ***arta***, constituită prin definiție ca mediu de dezvoltare sufletească, şi totodată ca formă de înălțare a sufletului prin contemplarea frumosului din univers, sub diversele sale forme. Puterea sufletească mai este influențată şi de ***fenomenul culturii*** – ca o a doua şcoală a ființei umane – şi a civilizației, ca modalitate de fortificare împotriva greutăților vieții, în măsură să educe ființa umană în spiritul unei optici pozitive, optimiste, proiective îndreptate constructiv înspre viitor. Cu cât un om pătrunde mai mult în elementul unei culturi sau trăieşte după standardul unei civilizații avansate, cu atât el este mai puternic sufleteşte, întrucât *aceasta este până la urmă misiunea oricărei civilizații: să se ridice pe sine la standarde superioare, fortificând în primul rând pe fiecare dintre membrii săi şi pe toți împreună*.

Puterea sufletească, pe de altă parte, îi dă ființei aptitudinea de a-şi construi şi menține propria imagine socială, de a-şi apăra, sau de a suporta sau de a-şi ridica la nivele superioare statutul său în mijlocul mediului existențial. Astfel sclavul, slujitorul, supusul au nevoie de putere pentru a face față forței (şi capriciilor) stăpânirii; această formă a puterii este capacitatea de a îndura.

Apoi există *acea putere sufletească ce îl face pe un om să se considere superior altuia, fără a necesita să-şi argumenteze în vreun fel această superioritate*. Aceasta se numeşte popular ***aroganță*** (adică o accentuare nefondată a stimei de sine).

În al treilea rând, tot o formă a puterii sufleteşti o reprezintă ***aptitudinea unei ființe umane de a se dărui altor ființe sau altor valori la care ea aderă, de a se pune în slujba acestora cu prioritate față de sine***. Astfel mama care se dedică propriilor copii, cel care îşi cultivă şi actualizează o relație de prietenie cu o altă ființă (nu neapărat umană), iubitul care se dăruieşte iubitei sale, savantul care îşi riscă viața pentru a face cercetări în jungle periculoase, patriotul care îşi dă viața pentru o cauză națională etc, toate aceste sunt modalități de manifestare a puterii sufleteşti a unei ființe umane care se dedică slujirii unor valori superioare.

Această dedicație îşi poate avea fundamentul şi originea în idei (patriotul, revoluționarul), în stări naturale de fapt (mama, iubitul), în modalități de existență (artistul născut să facă artă, exploratorul născut cu neliniştea mereu noilor orizonturi) sau în misiuni cu care ființa respectivă se identifică şi prin care urmăreşte împlinirea în viață şi în lume (reformatorul, savantul, misionarul). *Chiar dacă într-o măsură mai mare sau mai mică puterea sufletească se sprijină şi pe celelalte forme de putere* (exploratorul are

nevoie şi de puterea fiziologică, savantul şi revoluționarul şi de cea rațională, misionarul supus la grelele încercări spirituale şi de cea morală) totuşi puterea sufletească rămâne cu identitate proprie, distinctă de acestea şi totodată cea mai puternică (intensă) dintre toate.

Personalitatea umană este astfel modelată pe parcursul vieții actuale de către complexul de forțe cosmice, naturale, sociale, individuale, încât omul devine mai mult o ființă afectivă decât cognitivă, mai mult un nucleu de acțiune decât de visare, mai mult un adept al încrederii decât al credinței, mai mult cuprins de speranță şi nelinişti decât de certitudini şi împliniri, mai mult în căutare perpetuă de alte orizonturi (interioare şi exterioare), mai atras de viitor decât de trecut, mai mult un călător decât un sedentar. Omul actual este ca un petec de nor pe cerul senin al vieții: mereu alungat de vânturile schimbărilor şi modificat de presiunile mediului, mereu umbrind locurile pământului şi udând cu lacrimile sale calea lăsată în lume, mereu nefericit şi totuşi optimist, mereu singur dar tot timpul unit cu ceilalți. Omul prezentului este un ocean de energie sufletească ce poate trece la fel de bine de la liniştea contemplării la turbarea de uragan a mâniei, de la bucuria împărtăşirii la pasiunea nimicirii, de la cosmos la haos şi înapoi, de la lumină la întuneric şi viceversa. De la blândețea îngerească pe care o afişează în singurătate, el

revine imediat la dezlănțuirea de uragan a forțelor sale atunci când se asociază cu ceilalți.

Puterea sufletească este înseşi pecetea definitorie a ființei umane. *Puterea sufletească va rămâne încă dominantă în raport cu celelalte trei forme de putere, atâta timp cât se va sprijini pe fundamentul instinctual al ființei umane, atâta timp deci, cât omul prin evoluția sa nu va fi depăşit faza instinctuală pentru a o substitui cu aceea volitivă şi morală a virtuții.*

Un alt aspect care merită reținut este *paradoxala legătură ce există între capacitatea imaginativă şi puterea sufletească.* Astfel, deşi imaginația reprezintă o aptitudine a ființei umane înrudită sau cel puțin apropiată de sfera realităților mentale, cognitive (în sensul în care imaginația omului actual utilizează cu prioritate idei, concepte, imagini şi mai puțin sentimente) totuşi imaginația reprezintă o forță fundamentală de întărire şi dezvoltare a puterii sufleteşti. Practic acest lucru se datorează faptului că ființa umană trăieşte concomitent în două universuri: unul exterior (al aşa-zisei realități) şi altul interior (al imaginației). ***Puterea sufletească a unei ființe provine din bogăția şi complexitatea structurală a acestui univers interior, fiind deci proporțional dependentă de capacitatea imaginativă.***

Dacă privim în istoria lumii destinele oamenilor puternici prin aptitudinile sufleteşti (împărați, şefi de stat,

savanți, misionari, exploratori, creatori de valori etc) observăm că aceştia cel mai adesea s-au aflat într-un permanent conflict (chiar din copilărie) cu lumea externă, cu valorile mediului de viață. Acest conflict i-a făcut să se retragă în ei înşişi şi să construiască cu prioritate o lume interioară (imaginativă) fortificată şi puternică. Apoi, beneficiind de resursele acestui univers interior, de puterea citadelei interioare, ei au reuşit să alimenteze puterea sufletească pentru a o utiliza în bătăliile cu lumea. Şi rezultatul a fost consemnat de istorie: în fața uriaşei puteri a sufletului sprijinit de imaginație, nimic nu poate rezista. Aceşti oameni au fost fiecare în domeniul lor, reformatori şi creatori de noi lumi. ***Puterea sufletului alimentată de energia imaginației este cea mai mare forță creatoare din universul uman***.

- **puterea raţiunii (gândirii)**: reprezintă capacitatea de a utiliza forțele rațiunii conform specificului acesteia, deopotrivă în acte de memorare şi reproducere, în procesele de interpretare şi logică, precum şi în cele de creativitate şi descoperire de soluții la probleme.

Puterea minții umane se educă şi dezvoltă atât prin intermediul exercițiilor de memorare, asociere, concentrare şi meditație, precum şi prin exerciții de logică, de ordonare a proceselor cognitive. Puterea mentală de asemenea sporeşte prin ceea ce numim în mod general culturalizare şi civilizare, adică deopotrivă un set de norme, de valori

implementate în memorie, comportament, gândire, cât şi o anumită optică de viață pe care individul fie o împrumută de la societate prim procesul educației, fie ajunge singur la acestea ca urmare a experiențelor de viață în cadrul unei civilizații avansate.

- **puterea morală**: este capacitatea de a nu ceda tentațiilor de orice natură, corespunzând în limbajul obişnuit cu domeniul virtuții. ***Puterea morală reprezintă forța caracterului*** şi ea nu trebuie confundată cu voce conştiinței. Conştiința redă experiența evolutivă a ființei şi se manifestă drept capacitate de a pătrunde esența lucrurilor, sau în limbaj comun ca înțelepciune de viață. Caracterul însă este cel care ajută ființa să urmeze şi transpună în practică imperativele conştiinței; conştiința este farul călăuzitor şi instanța care decide, caracterul ca sediu al puterii morale (al virtuții) este cel care urmează calea conştiinței.

Puterea morală este rar utilizată în societatea contemporană; mai mult chiar, omul (născut cu această putere pe măsura nivelului său evolutiv) învață din relațiile cu mediul existențial că, nu numai că nu este eficientă utilizarea acesteia, ci chiar că poate deveni periculoasă. Iar istoria plină de ruguri a Occidentului o dovedeşte cu prisosință.

În fapt omul contemporan este stimulat pe diverse căi şi sub variate moduri să renunțe la această putere

creatoare de virtuți, întrucât lucrurile strălucitoare cu care îl ademeneşte lumea nu se pot obține prin virtute, ci prin forța dezlănțuită a pasiunilor şi instinctelor, combinată pe ici pe cu iscusința rațiunii lipsite de morală; omul este educat forțat în felul acesta de către mediul său de existență să cultive şi dezvolte puterea sufletească în detrimentul celorlalte, dar mai ales în detrimentul puterii morale. Acest fapt ne aminteşte de observația lui Rousseau: "nu mai găsim în sufletul omenesc sublima simplitate pe care i-a imprimat-o creatorul ci numai contrastul diform dintre pasiunea care crede că raționează şi intelectul în delir".

Marile civilizații ale lumii de-a lungul timpului au fost acelea care au folosit însă o rețetă total diferită față de civilizația occidentală actuală. În loc să stimuleze şi dezvolte puterea fiziologică brutală, puterea sufletească derivată din instincte primare şi orgoliul individual, precum şi agerimea minții puse în slujba intereselor meschine, acele civilizații cultivau puterea fiziologică în calitate de receptacul catalizator al puterii mentale (mens sana in corpore sano); cultivau puterea mentală ca formă de elvare a rațiunii puse în slujba ideii de bine şi dreptate, de corectitudine şi cosmos (ordine universală); cultivau apoi puterea sufletului ca formă de contemplare a frumosului, de recunoaştere a ordinii cosmice şi armonizare a conduitei cu simbioza naturală a vieții şi, în fine, cultivau cu prioritate puterea morală ca o

coroană a demnității de ființă umană, acea ființă ce nu trebuie să se lase pradă nici unei forțe exterioare voinței proprii şi care, rămânând deplin stăpână pe propriile procese psihice urmează calea conştiinței (înscrisă în coduri religioase sau laice) pentru a parcurge procesul evolutiv al dezvoltării ca om şi ca ființă.

4. În funcție de raportul omului cu lumea, putem distinge următoarele categorii de putere:

- **puterea materială** – a materiei efective, dar şi a deținerii şi utilizării materiei (cum ar fi: case, terenuri, maşini; sau puterea fizică a persoanei, a armamentului şi tehnologiei etc)
- **puterea energetică** – derivată din utilizarea energiei ca înlocuitor sau amplificator al puterii materiei. De exemplu în artele marțiale nu se foloseşte atât puterea materială, cât cea energetică. De asemenea la nivel social cei ce dețin sursele de energie au controlul şi asupra resurselor materiale.
- **puterea financiară** – aşa cum e aşezată societatea astăzi, cine deține banul controlează aproape toate categoriile de putere. Puterea financiară este un fel de axis mundi al grilei de control asupra categoriilor puterii. Axul central îl poate constitui oricare dintre cele 9 categorii de trebuințe fundamentale, el fiind în corespondență directă cu nivelul de evoluție al unei societăți. De exemplu în

perioada civilizației greceşti, puterea materială şi cea mental-morală erau axul (*mens sana în corpore sano)*; astăzi însă finanțele şi energia dețin controlul. Este foarte interesant de observat că *indiferent cât de elevată va fi o societate, mereu va avea nevoie să se raporteze la una (cel puțin) dintre cele trei categorii de putere care au legătură directă cu universul lumii fizice*. Dar puterea dominantă, care nu va aparține acestei dimensiuni, va fi cea care va indic gradul de elvare al societății. În cazul societății contemporane, ambele puteri aparțin dimensiunii materiale şi, întrucât banul este o formă aparte de putere, în sensul că poate corupe şi denatura toate celelalte tipuri, putem spune că epoca actuală se caracterizează prin cea mai mare pervertire a verticalității tipurilor de putere. Nu întâmplător banul este numit "ochiul dracului".

- **puterea socială** – derivă din structura organizatorică a unei societăți la un moment dat istoric; este puterea care menține arhitectura socială. De exemplu în vechea Indie erau patru caste peste care nimeni nu putea trece; fiecare persoană primea puterea prin naştere de la casta proprie. La fel în lumea greco-romană puterea socială a aparținut nobilimii, mai apoi burgheziei o dată cu ascensiunea banului. *În toate epocile societatea a fost împărțită în clase (recunoscute sau nu) şi credem că va mai fi încă multă vreme, atâta timp cât două evenimente îşi vor cumula efectele: ființele umane vor fi diferite unele de altele, atât la*

naştere cât şi pe parcursul vieții şi respectiv, puterea la care se raportează societatea respectivă nu va fi evoluat până la gradul de putere morală.

O astfel de societate, care să utilizeze puterea morală (deocamdată foarte îndepărtată) nu va avea nici legi, nici poliție, nici organe de conducere, nici arhitectură socială (structuri sociale). Ea se va compune numai din conştiințe alăturate într-un dans al armoniei, în scopul dezvoltării universale, utilizând puterea elementelor cosmice (vor exista în schimb legi, mult mai complexe şi mai drastice decât cele actuale, însă ele se vor aplica de către individ asupra sa însuşi; terenul acțiunii polițieneşti – dacă putem numi aşa fenomenul – se va transfera din realitatea exterioară, socială, în cea internă a structurii psihice umane).

Până atunci însă societatea va cunoaşte mereu clase între care puterea se distribuie inegal, astfel încât unele le vor controla pe celelalte; din când în când procesul se inversează prin revoluții sociale, determinate în special de evoluția instrumentelor de control asupra puterii. Principalul instrument l-a constituit până acum, în civilizația actuală, tehnologia, cea care a creat revoluții precum: interschimbarea imperiilor antice pe principii de inventică militară (tehnologii, management, strategii de luptă); reforma religioasă europeană o dată cu tiparul; colonizarea lumilor noi o dată cu navele şi tehnologiile

aferente; revoluțiile industrială, iluministă şi socialistă ca urmare a tehnologiilor de producție în serie; căderea vechilor imperii şi ridicarea noilor puteri (la jumătatea secolului XX) ca urmare a unor strategii economice de investiție în inteligența artificială.

Considerăm că următoarea mare revoluție va fi de partea acelei societăți care va investi în dezvoltarea umană, privind omul ca ființă complexă, deopotrivă spiritual-cosmică, natural-ecologică, social-istorică, unică şi creatoare. Dintre toate civilizațiile care există în prezent, singura cu un astfel de potențial este civilizația chineză. Însă viitoarea civilizație va fi planetară şi nicidecum chineză; aceasta va împrumuta fundamente structurale de la fiecare dintre popoarele actuale şi de la marile civilizații istorice ce vor fi "redescoperite". Practic noua civilizație va corespunde unui fenomen foarte asemănător cu "Renaşterea" din Evul Mediu. Această nouă civilizație va avea patru dimensiuni structurale, de jos în sus fiind realizate din elemente aparținând următoarelor civilizații:

- primul nivel este cel al raportului cu lumea materiei şi energiei. Toate procesele privind construcțiile, instalațiile, maşinile, repartiția bunurilor, economia, arhitectura localităților, agricultura şi alimentația, (şi aşa mai departe) vor fi reconstruite pe fundamentul principiilor civilizației chineze

- al doilea nivel al raporturilor între ființe, atât în societate cât şi la scară planetară, va fi fundamentat pe principiile civilizației arabe şi persane, dar cu elemente multiple din vechile civilizații egipteană, indiană şi minoică (ce vor fi redescoperite). Mişcările ecologice actuale sunt numai un fel de alfabet pentru ceea ce va fi atunci.

- al treilea nivel al creației va fi edificat pe principiile civilizației greco-romane (prin aceasta înțelegând întreaga civilizație occidentală de la greci încoace); se va utiliza tehnologia în deplină armonie cu spiritualitatea redescoperită; ştiința, arta, religia, filosofia etc vor reprezenta fenomene depăşite; ele se vor unifica şi vor realiza un salt calitativ la un alt nivel de realitate

- nivelul patru al moralei şi disciplinei spirituale (sau al dezvoltării/ evoluției ființei umane) va fi constituit din fundamentele civilizației chineze împreună cu ştiințele din vechime (astrologie, numerologie, cosmogonie, alchimie etc) Toate acestea vor da naştere unei inginerii a dezvoltării umane şi comunitare.

În această nouă civilizație puterea va tinde să renunțe la utilizarea elementelor suport din lumea exterioară (materie şi energie) spre a găsi instrumente de manifestare în interiorul psihicului uman. Puterea va continua să fie principalul agent al dezvoltării umane, dar de data aceasta procesul dezvoltării va aduce în scenă competiția pentru creație şi autocreație – adică evoluție. Va fi cu atât mai

valoros un om cu cât depune un mai mare efort pentru evoluție (atât pentru sine cât şi pentru alte ființe) şi de asemenea cu cât creează mai mult în folosul altor ființe. Puterea personală va fi măsurată în funcție de capacitatea şi rezultatul contribuției la evoluția vieții la nivel cosmic.

• ***puterea culturală*** – reprezintă bagajul epocii. Lumea se aşează într-o epocă după bagajul complex de fenomene care combină materia cu spiritul, tehnologiile cu arta, morala cu economia etc, rezultând ceea ce numim modul de viață al societății respective. Este un status-quo care deşi îi poate limita progresul, în schimb îi conferă siguranță prin puterea de a-şi păstra identitatea în fața oricărui agent agresiv, extern sau intern.

Fenomene precum războaiele (şi victoriile) grecilor cu perşii, neromanizarea Egiptului, identitatea evreilor sau țiganilor oriunde în lume, Inchiziția, cruciadele, Războiul de 100 de ani, nazismul etc sunt elemente definitorii pentru puterea prin care cultura unei societăți construieşte anumite valori ale identității proprii pe care le exprimă, apără şi dezvoltă prin intermediul membrilor acelei societăți.

• ***puterea cutumiară*** – este puterea obiceiurilor şi a credințelor statornicite istoric. Ea se poate manifesta atât în societate cât şi în interiorul sistemului psihic cu efecte atât pozitive cât şi negative.

• ***puterea liderului***[3] – este puterea ce se induce (se transferă prin inducție) de la o persoană (leaderul) la toți cei care-l urmează. Leaderul este practic un agent catalizator de putere, care prin persoana şi calitățile sale speciale (cu prioritate charisma) are aptitudinea de a stimula transferul către alte persoane într-un număr nedefinit. Aşa cum un diapazon face să vibreze deopotrivă o coardă şi o infinitate de corzi, la fel un leader induce putere pentru alții, independent de numărul acestora. Credem că transformările societății umane în viitorul nu foarte îndepărtat, vor utiliza la un nivel deosebit acest tip de putere, cu diferența că valențele de lider nu vor aparține numai unor elite, ci o bună parte a oamenilor vor atinge acest nivel de dezvoltare personală. Leadership-ul va fi un fenomen de masă.

• ***puterea credinței*** – religioasă, ştiințifică, morală. Credința este cea care mută munții din loc. Cel mai înalt nivel al puterii credinței este cel moral, când setul de norme pe care se bazează această putere nu mai aparține nici unei cunoaşteri a ştiinței raționale, nici unei încrederi personale subiective, ci atunci când vine din profunzimile conştiinței care se armonizează cu ordinea cosmică de desfăşurare a proceselor vieții în univers. ***Puterea morală este puterea divinității manifestate prin om.***

*

[3] A se vedea şi capitolul dedicat acestui tip de putere în volumul de față

În afară de formele clasice studiate ale puterii, pe care le catalogăm drept putere reală, există, cu referire la ființele superior dezvoltate (şi aici ne referim la ființele umane) o anumită formă de putere real-virtuală: ***puterea simbolului***. *Această putere reprezintă în fapt un catalizator al proceselor energetice (existențiale) petrecute în sistemul psihic al unei ființe de un anumit nivel de dezvoltare, prin aceea că reuşeşte să realizeze o coeziune specială între elementele sistemului, producătoare de energie canalizată şi focalizată pe un scop*. Puterea simbolului este totodată şi un element de transformare, efect ce se produce subsecvent şi concomitent cu cel de eliberare şi canalizare a energiei sistemului spre un obiectiv anume.

Dacă ne referim la ființa umană, simbolul are puterea (şi capacitatea) de a transforma stările sale interioare, de a le ridica mai sus de nivelul obişnuit, de a cataliza altfel spus (de a grăbi) procesul evoluției personale, uneori producând chiar fenomene de transmutare[4]. Desigur simbolul poate acționa şi numai pasager, dar dacă o ființă este în măsură să reacționeze o dată la efectul catalitic al unei astfel de puteri, cu siguranță că o va face din nou şi de mai multe ori.

[4] Transmutarea reprezintă procesul de transformare la cel mai înalt grad al unei entități când cin combinarea elementelro sale constituente rezultă oa altă entitate cu structură, identitate şi devenire distincte deopotrivă de entitatea primară, cât şi de elementele care au luat aprte la proces. Deşi are tentă "alchimică" şi mistică, fenomenul este cunoscut tuturor şi fiecare ființă umană învață la şcoală cel puțin despre unul dintre cele mai cunoscute procese de acest tip: metamorfoza fluturelui.

Deopotrivă sălbaticul care se închină puterilor naturii cuprinse simbolic în tunete şi trăsneşte, ca şi cavalerul care îşi dă viața pentru stăpâna sa, ori omul elevat ce se dedică simbolurilor unei cauze nobile, toate aceste categorii de ființe umane nu fac altceva decât să dea curs unei puteri a simbolului care reuşeşte să le ridice nivelul de trăire interioară şi să transceandă astfel propriile limite, dobândind ele însele puteri deosebite şi puțin accesibile oamenilor în alte condiții normale.

Din acest punct de vedere putem afirma că simbolul este una dintre cele mai eficiente căi de evoluție (o veritabilă scurtătură) dar şi o modalitate de a accede la o putere superioară tuturor formelor studiate până aici.

Calitatea deosebită a acestei puteri derivă din faptul că spre deosebire de celelalte (inclusiv puterea morală) care au ca formă de acțiune orientarea spre un ceva exterior şi prin acțiunea supra acestuia (prin interacțiune deci, fie că este impunere, fie colaborare), ei bine, *puterea simbolului nu acționează asupra ci acționează* ***din interiorul*** *a ceva şi* ***spre interiorul*** *cestui ceva.* În primul rând trebuie reținut că ea nu este o putere exterioară şi nici nu se naşte din elemente exterioare.

Simbolul, practic, reprezintă numai un buton declanşator al unui proces catalitic intern al ființei, de pe urma căruia se produce energie şi aşa-numita putere auto-transformatoare. Ființa astfel activată devine cu totul altceva şi altcineva;

puterea ei este puterea acestui altceva ce ea devine pentru un timp mai lung sau mai scurt, în funcție de durata procesului catalitic. Să ne reamintim de starea de spirit, de transformările existențiale suferite de cruciații primelor evenimente.

Pasărea nu e pasăre pentru că cineva a scris astfel într-un atlas de zoologie. Ci pentru că ea în fiecare clipă îşi dovedeşte aceasta în primul rând sieşi, iar apoi întregului univers, prin tot ceea ce face, şi simte, şi este; prin întreaga ei natură şi ființă, dar mai ales prin întreaga sa putere de a fi.

Azir

CAPITOLUL III
PUTEREA LA NIVEL PSIHIC

Dragostea de putere este o trăsătură caracteristică a celor care sunt importanți prin consecințele acțiunilor lor.
Bertrand Russell

În structura sistemului psihic, puterea se exprimă diferențiat pe categorii de componente, având forme şi modalități specifice de manifestare. În condițiile în care considerăm următoarele componente majore ale sistemului psihic: sinele, conştiința, caracterul, natura individuală, urmează să vedem în continuare valențele îmbrăcate de puterea în manifestare în cadrul acestor structuri. Pe de altă parte, aceste componente reprezintă numai ceea ce numim Ființa-în-Sine (sau Eu-l individual) şi care nu se întâlneşte în mod natural în mediu sub acest aspect. Pentru a se manifesta în universul exterior, aşa cum îl percepem noi în prezent, ființa are nevoie de mai multe structuri-suport în acest scop. Acestea sunt formate din două categorii de elemente: elemente-forță (cosmice, naturale, sociale, culturale, biologice etc) şi elemente structură (corpul biologic, mediul afectiv, mediul mental – denumite şi organisme). Însă puterea acestor elemente nu intră în discuția volumului de față, întrucât ne interesează numai ceea ce ține de ființă[5].

[5] Pentru detalii recomadăm volumul nostru "*Psihologia ființei. Psihologia ecologică integrativă a personalității*", Fundația Mercur, 2000

Totuşi, forțele şi elementele de structură amintite, combinate cu elementele sistemului psihic al ființei în sine, dau naştere la fenomenul existențial complex, denumit Ființa-în-Manifestare, sau într-un limbaj uzual, Personalitatea.

Astfel încât în structura personalității putem distinge deopotrivă puterea aparținătoare fiecăruia dintre componentele sistemului psihic amintite, precum şi puterile particulare ale forțelor ce se combină şi acționează asupra ființei pentru a modela structura de personalitate în devenirea ei neîntreruptă.

1. **Puterea sinelui** reprezintă o realitate deocamdată transcendentă; ea nu se manifestă practic decât la ființele care au parcurs procesul "iluminării" al ridicării stării de conştiință pe nivele superioare. În acea etapă, *puterea sinelui se manifestă ca şi capacitate de a modela şi transmuta energiile şi elementele lumii, de a crea inclusiv structuri dotate cu conştiență de sine*. Exemple despre utilizarea puterii sinelui regăsim în toate tradițiile religioase, precum şi în toate curentele de evoluție a omului aparținătoare culturilor şi civilizațiilor istorice din cele mai vechi timpuri până astăzi.

2. La nivelul **conştiinței individuale**, puterea se exprimă drept *capacitatea de a pătrunde mesajul lucrurilor,*

de a percepe semnificația profundă a legilor de viață, de a realiza locul şi rostul propriu în sistemul universului. ***Puterea conştiinței reprezintă intensitatea cu care vocea divinității se face auzită în sufletul ființei***. În sens comun se defineşte ca înțelepciune existențială. Ea a folosit tuturor acelora care în decursul vieții lor au avut de îndeplinit misiuni mai deosebite şi care au cerut sacrificii mari din partea lor. De la Isus şi până la orice simplu credincios gata să se jertfească pentru religia lui, de la omul de ştiință la martirul care moare cu zâmbetul pe buze pentru cauza căreia şi-a dedicat viața, toți aceştia beneficiază de puterea conştiinței care le dă credința de a lupta şi a învinge. *În realitatea socială, puterea conştiinței este cea mai profundă şi de neânvins*; ea produce toate fenomenele cunoscute drept miracole; ea mută munții din loc şi prin energia ființei care se pune în slujba unei cauze preface lumea de la temeliile ei. ***Puterea conştiinței este cea care distruge şi recreează la loc, pentru că se află dincolo de bine şi de rău, dincolo de sensul uman al valorilor, supunându-se legilor de ordin cosmic ale evoluției vieții.***

3. În structura **caracterului**, *puterea dă unitate şi coeziune forțelor cultivate de către ființă pe parcursul evoluției, în sensul în care dezvoltă şi deține capacitatea de a urma cu preferință propriile decizii, opunându-se unor*

voințe externe. Se şi numeşte în limbaj comun "tăria de caracter", adică puterea de a voi şi de a-şi impune voința asupra altor forțe, indiferent că acestea vin din partea anumitor ființe, or a tendințelor din lumea naturii.

4. ***Natura individuală*** a ființei reprezintă componenta sistemului psihic cu cel mai mare grad de complexitate dintre toate. Şi dacă ne amintim de regula care spune că "unde-i unul nu-i putere...unde-s doi puterea creşte", adică *principiul sinergiei proceselor de creştere*, ne dăm seama de la bun început că, ***natura individuală este de fapt solul pe care se cultivă şi dezvoltă toate celelalte tipuri ale puterii unei ființe***. *Natura individuală cuprinde toate acele elemente definitorii pentru identitatea şi specificitatea unei ființe la un moment dat, atât elementele care o asemănă cu alte ființe din categorii apropiate, cât şi cele care o fac să fie unică în univers*. Din acest motiv, pe măsură ce o anumită ființă avansează ca nivel de evoluție, complexitatea şi numărul elementelor conținute în natura sa individuală sporind, este în mod firesc să asistăm la o creştere a puterii individuale a respectivei ființe. Acest lucru se poate observa atât la indivizi, cât şi la specii, deopotrivă la om şi la alte tipuri de viețuitoare, din categoria celor dotate cu început de conştiență de sine.

*

În toate formele şi la toate gradele de manifestare şi evoluție ***puterea se comportă ca un veritabil drog*** ce acționează asupra sistemului psihic al ființei utilizatoare. *Cu cât ființa este mai evoluată, cu atât percepția acțiunii este mai intensă, adică se creează o conexiune mai strânsă între putere şi sistemul psihic. Pe de altă parte cu cât nivelul şi forma de manifestare a puterii sunt mai înalte, cu atât această dependență – efectul de drog – este (aparent paradoxal), mai util dezvoltării ființei utilizatoare.*

Acest efect este un corolar al unei legi universale de manifestare a proceselor vieții, potrivit căreia ***cu cât două sisteme care interacționează sunt mai evoluate cu atât relația lor va fi mai armonică, bazată pe combinația sinergică (deci constructivă nu distructivă) a elementelor acestora, orientată spre creativitate şi sprijin reciproc pentru dezvoltare***. Faptul este determinat de existența unei tendințe universale spre armonie, spre apropierea dintre lucuri, spre unificarea sistemelor în interacțiune prin combinarea sinergică a elementelor acestora.

Tendința spre armonie reprezintă opusul entropiei şi totodată o consecință a ***legii universale a progresului***. Această din urmă lege arată că ***sistemele în evoluția lor îşi schimbă radical manifestarea atunci când trec de un anumit prag critic la dezvoltării***. Până al acest prag evoluția sistemelor se realiza prin *opoziție* cu elementele

mediului lor existențial (pe care se "sprijineau" pentru înaintare, la fel cum se întâmplă cu un cosmonaut în spațiul cosmic sau cu toate formele de mişcare în lumea noastră fizică). După trecerea acestui prag critic al dezvoltării, sistemele se reorientează, în sensul că evoluția lor se va realiza de acum nu prin opoziție cu elementele mediului înconjurător, ci prin *conlucrare* cu acestea. *Sistemele vor începe să facă schimb de resurse (şi elemente) cu componentele mediului înconjurător, să prelucreze aceste resurse şi să obțină (să creeze) elemente noi, superioare evolutiv.* Acest proces creativ duce la dezvoltarea concomitentă a ambelor sisteme în interacțiune. Schimbarea este posibilă deoarece o dată cu trecerea pragului sistemul îşi are deja creat aparatul intern al propriei sale înaintări spre dezvoltare. Practic el doar împrumută o anumită cantitate de resurse din mediu pe care le prelucrează pentru necesitățile sale evolutive, întocmai cum motorul maşinii noastre utilizând benzina reuşeşte să-şi producă acele resurse (puterea, mişcarea mecanică) necesară înaintării.

Fiecare sistem are un prag propriu speciei lui, de la care se maturizează aceste organe interne de prelucrare a resurselor, fapt care face ca acțiunea în relația cu elementele mediului înconjurător să fie translatată de la opoziție spre conlucrare sinergică. Această translație nu se realizează brusc; deşi vorbim de

un prag al dezvoltării, trebuie să înțelegem că ea marchează de fapt începutul schimbării şi nu finalul acesteia. *Totul în lumea naturii se produce gradual, lent într-un anumit interval de timp; nu există salturi şi nici rupturi de procese*. Însă din acest moment pe măsură ce sistemul înaintează pe scara evoluției proprii, forma sa de manifestare va tinde tot mai mult spre combinarea sinergică cu elementele sistemelor din mediul înconjurător, sfârşind prin unificarea totală cu acestea. Cu cât este mai înalt ca nivel de evoluție deci, cu atât entropia sa va fi mai "negativă" adică va fi mai atras de colaborare.

De aici deducem cu uşurință una dintre cele mai mari capcane căreia îi cad pradă utilizatorii de putere. *Întrucât necesitatea puterii, ca orice sistem în univers, este aceea de a evolua, ea utilizând în acest sens sistemul psihic uman doar ca o gazdă temporară, este de la sine înțeles că îndată ce această gazdă (acest sol prin intermediul căruia îşi ia resursele necesare evoluției) nu mai oferă condițiile optime, puterea are tendința de a-l părăsi.*

Însă majoritatea utilizatorilor necunoscând această trebuință naturală a puterii, de evoluție proprie, au tendința de a abuza de un anumit nivel al acesteia, de obicei de starea de evoluție în care au găsit-o la prima întâlnire. Mai mult chiar, datorită legii universale a entropiei proceselor aflate la un anumit nivel de dezvoltare (aşa cum am văzut mai sus) oamenii au chiar tendința de a

trage în jos ca nivel de evoluție puterea, adică de a o coborâ spre nivele inferioare celui pe care era în momentul în care au început utilizarea ei. De aici capcana de care vorbeam şi starea de fapt foarte frecvent întâlnită în istoria umană (până în prezent) potrivit căreia ***cele mai sigure şi mai dramatice victime ale puterii sunt tocmai cei care au abuzat cel mai mult de ea***. În viitor, pe măsură ce ființele umane se vor ridica ele însele spre nivele superioare de dezvoltare personală, acest model de comportament cu privire la putere (care practic se aplică tuturor lucrurilor pe care omul le utilizează în prezent) adică un comportament distructiv, de consum până la epuizare, va fi înlocuit de o relație constructivă, de investiție, de cultivare a puterii. *În acel moment oamenii vor fi învățat să respecte puterea care şi-a găsit loc în ei înşişi, să o utilizeze în formele sale superioare de manifestare (mentale, morale) prin participarea la evenimente constructive şi creatoare de noi valori superioare.*

În viitor puterea va fi motorul evoluției ființei umane, pentru că ea va fi cultivată de către fiecare în sufletul său şi orientată deopotrivă spre sine şi spre ceilalți însă numai în sprijinul dezvoltării. Chiar şi în istorie avem posibilitatea să observăm că în situația acelor ființe umane (indiferent de rolul jucat – generali, împărați, asceți, conducători religioşi, oameni de ştiință sau chiar artişti) care au avut înțelegerea acestui fenomen, dar şi

nivelul lor personal de dezvoltare care să le permită a se manifesta în spiritul investiției în creşterea şi evoluție puterii înseşi, aceasta din urmă a făcut din ei gazda permanentă atât timp cât acest comportament a fost menținut. Acest fapt a determinat ca multe personalități să fie înscrise în filele de glorie ale umanității, în ciuda tuturor atrocităților comise în timpul vieții pământeşti şi mulți creatori de valori prin utilizarea puterii să rămână celebri peste veacuri, chiar dacă ulterior aceste valori au devenit non-sensuri pentru urmaşi.

Puterea are capacitatea deosebită de a impresiona (aceasta este forța ei cea mai tainică) şi de a lăsa urme în tot ce înseamnă universul de existență al ființei: deopotrivă în dimensiunea materială cât şi în cea spirituală a acestuia. Dacă ar fi să parafrazăm un mare gânditor al vremurilor noastre, putem spune în final că dacă religia a ajuns să fie opiumul popoarelor, ei bine**,** ***puterea a fost dintotdeauna şi va rămâne încă multă vreme drogul principal al conducătorilor***. Luat în anumite cantități face bine, conducătorii având nevoie de acesta pentru guvernarea mulțimilor şi pentru menținerea coerenței sistemului pe care îl reprezintă; însă la doze sporite, devine nociv deopotrivă utilizatorului, cât şi mulțimilor ce sunt sub guvernarea lui. Şansa acestora din urmă însă este dată de faptul că puterea îşi devorează ea

înseşi gazda nefericită care abuzează de utilizarea acesteia fără a investi deopotrivă şi în dezvoltarea ei.

*

Dintre multiplele tipologii şi clasificări ale puterii, cea mai importantă pentru ființa umană este puterea determinată de procesarea ***tendințelor***[6]*, adică acelor provocări născute la interfața dinte personalitate şi mediul existențial şi care prezintă riscul potențial de a deturna ființa umană de la calea bunei dezvoltări.* În sens comun aceasta a fost denumită în diverse culturi şi epoci cu sintagma generică de ***virtute***, alături de altele precum autostăpânire (sau autocontrol), etc. În fapt vorbim de puterea ființei umane de a urma calea propriei voințe, iar voința de a da curs dezideratelor conştiinței, adică din varietatea de manifestări posibile, să le aleagă şi urmeze numai pe acelea orientate spre progres, spre dezvoltare şi spre starea de bine a tuturor sistemelor vecine.

---

6 Preferăm utilizarea acestei sintagme care s-a încetățenit în limbajul milenar al mai multor culturi care au avut ca scop principal evoluția universală a ființei umane, în armonie cu ordinea cosmică (civilizația mesopotamiană, hindusă, egipteană, chineză şi japoneză – dintre cele contemporane epocii noastre postatlante). În cadrul civilizației creştine ocidentale, tendințele au fost definite prin prisma unei viziuni dualiste, limitative, fiind împărțite predeterminat (adică pe liste, create de autoritatea centrală a Bisericii) în două clase: cele "bune" (venind de la Dumenzeu) şi cele "rele" (de la "Diavol"). În ceea ce priveşte materialul volumului de față, preferăm optica universală (împărtăşită de toate civilizțiile omenirii mai puțin cea creştină; iar de acum încolo şi de ştiința occidentală), potrivit căreia procesele cosmice de evoluție a vieții sunt dincolo de bine şi de rău; tendințele pot fi progresiste sau retrograde deopotrivă; aceste caracteristici nu le au în ele însele, ci se manifestă la diverse momente de timp luând naştere din interacțiunile sinergice între sistemele participante la procesele evolutive.

Practic în aceste condiții, ***puterea caracterului, sau virtutea, înseamnă capacitatea ființei umane de a face binele pentru alții, înainte de a-l face pentru sine, luptând în acest sens şi învingând toate forțele din mediul extern de existență, dar şi din propriul sistem psihic, ce s-ar opune acestui demers.***

Desigur însă că în contextul discuției despre raportul dintre elementele sistemului psihic şi putere, nu trebuie să uităm una dintre cele mai importante valențe ale ființei umane: voința individuală. ***Voința individuală este o putere a ființei; ea reprezintă sursa de energie, motorul oricărei întreprinderi umane conştiente***; dar ea nu se pune în mişcare de una singură, ci se activează numai atunci când şi în măsura în care se întâlneşte cu ***scopul.*** *Voința orientată de un scop reprezintă catalizatorul care determină ca un anumit tip de putere şi de o anumită calitate şi cantitate să fie atrasă în sistemul ființei utilizatoare*. Desigur, ***calitatea şi nivelul de evoluție al puterii astfel atrase sunt în directă dependență de gradul de emancipare al ființei înseşi, însă depind totodată şi de specificul scopului către care voința individuală a acesteia se orientează***. Astfel este perfect posibil ca în momente diferite, sau chiar în acelaşi moment un general să fie determinat să utilizeze atât puterea fizică, precum şi pe cea mentală sau afectivă pentru a-şi motiva soldații să fie eficienți în bătălie.

Practic, *ceea ce face diferența între personajele marcante ale istoriei, sau între oameni care reuşesc să traseze un drum în lume şi viață (leaderi, guvernanți etc), pe de o parte, şi restul ființelor umane, este tocmai capacitatea primilor de a-şi focaliza voința spre un scop, de a atrage, implica şi dezvolta forme de putere cât mai diverse dar şi cât mai înalte.*

Orice ființă umană care îşi orientează voința spre scopuri superioare puterilor sale individuale (nu este neapărat nevoie ca aceste scopuri să fie înalte sau strălucitoare – creşterea unui copil în condiții grele poate fi un scop la fel de bun ca şi eliminarea sărăciei planetare sau abolirea sclaviei) are cele mai mari şanse de a fi preferată de forme şi cantități superioare de putere care se vor cataliza în jurul acestei ființe în mod aproape natural, chiar fără un efort conştient şi asumat ale acesteia. De aici atât de des utilizata lege – şi din acest motiv devenită de multe ori slogan – *"este destul să vrei cu adevărat, ca să poți!"*

Tendințele ca modelatori ai evoluției ființelor, au ca misiune conservarea propriei identități cu prioritate față de altele. Dar ***calea progresului la nivelul de evoluție la care a ajuns ființa umană presupune că, acum deja individualizată (cu identitatea proprie bine definită) ființa va parcurge o nouă etapă a procesului evolutiv care presupune să pună în lucru identitatea sa în folosul celorlalte ființe (în prima fază) iar mai apoi să***

se manifeste creator potrivit chiar acestei identități şi originalității proprii. Ori pentru aceasta mai este necesar ca identitatea şi originalitatea ființei umane să fie libere a se manifesta în conformitate cu specificul acestora, adică să nu se supună altor forțe. De aceea sprijinul oferit ființei până ieri în evoluția sa, astăzi devine o piatră de moară, dacă nu chiar o capcană care o menține în starea de sclavie, opusă creativității şi evoluției. ***Emanciparea din această stare se poate realiza prin puterea individuală a ființei ce se creează şi sporeşte tocmai prin prelucrarea acestor forțe modelatoare ale tendințelor, pe baza unei cunoaşteri adecvate şi a unui antrenament intensiv şi adaptat.***

Procesul este întru-totul asemănător celui din sport, pentru că la urma urmei, dacă ar fi să utilizăm un limbaj parabolic, putem spune că personalitatea umană este terenul pe care se desfăşoară antrenamentul sportivului: caracterul este sportivul ce trebuie dezvoltat, tendințele sunt instrumentele de lucru, iar antrenorul este tocmai ființa înseşi (singură sau sprijinită de un mentor ori de o şcoală) ce acționează pe baza unei cunoaşteri aplicative (unei tehnologii) adaptate.

*

Pe de altă parte este absolut necesar să observăm un alt aspect esențial al raportului dintre putere şi sistemul psihic: ***puterea este liantul care uneşte eforturile***

disparate ale fiinţelor. Cu cât nivelul de evoluţie al fiinţei este mai ridicat şi cu cât (implicit) şi categoria de putere utilizată este mai avansată, cu atât această uniune se realizează mai intens, mai profund şi mai de durată. Orice proces, orice sistem, ***orice lucru în univers cu cât este mai avansat ca nivel de dezvoltare, cu atât tinde mai mult spre profunzimi şi înălţimi ale valorilor***. De aceea şi *puterea utilizată de fiinţe sau popoare avansate, face ca valorile lor să se sudeze şi întărească de o aşa manieră care le permite să înfrângă obstacolele inerente ale existenţei şi ale istoriei.*

Astfel se face că dintre nenumăratele colectivităţi umane care au existat de-a lungul timpului pe planetă, istoria să păstreze în amintirea ei numai pe acelea (nu foarte multe la număr) care au reuşit să se ridice spre nivele superioare de emancipare, investind în dezvoltarea membrilor lor şi lăsând în urmă amprente fundamentale pentru întreg viitorul omenirii de la ele încolo. Astfel au fost marile civilizaţii chineză şi indiană (ariană), civilizaţiile persană, greco-romană şi arabă, sau acele grupuri de oameni care deşi nu s-au constituit juridic sau istoric în organizaţii (politice, administrative, sociale etc), au acţionat totuşi mânaţi de aceeaşi voinţă, pusă în slujba aceloraşi idealuri şi susţinută de aceeaşi puterea de nivel superior. Şi ne referim aici la mişcările de oameni sau de spirite care au determinat ceea ce numim revoluţiile occidentului:

renaşterea, iluminismul, revoluția industrială, socialistă, naşterea statelor americane, războaiele împotriva sclaviei etc. În toate aceste mişcări şi evenimente putem observa cu prioritate (şi în mod obligatoriu) implicarea oamenilor cu nivel superior de dezvoltarea personală. Desigur nu toți actorii participanți au avut acelaşi grad de emancipare. Şi nici nu este obligatoriu.

Transformările în societatea umană, ca şi cele în lumea naturii în general, funcționează după principiul cometei: are un cap dur, care deschide drumul printre galaxiile factorilor de mediu social şi imprimă deopotrivă direcția şi viteza dezvoltării, iar în umbra lui, în trenă vin o serie întreagă de elemente care, deşi nu au acelaşi grad de dezvoltare precum deschizătorul de drumuri, fiind chiar de multe ori diferite ca valori, ori chiar ca fundament, totuşi se asociază pentru a da curs unei misiuni comune. ***Toate realizările şi creațiile umane în societate sunt supuse acestei legi a cometei***; ***mai întâi apare ideea care pune stăpânire pe minte şi sufletul unei ființe; apoi aceasta creează proiectul şi lansează în lume cursul evenimentului; mai târziu se asociază alte minți şi suflete pentru a întări şi menține direcția trasată de misiunea fondatoare, iar la urmă de tot vin şi cei nehotărâți, indecişi sau pur şi simplu plictisiți ori nemulțumiți de realitatea prezentă; omenirea întreagă aderă în final la noul proiect de transformare a vieții ei.***

Ca la orice bătălie însă, *primele linii au tot greul de purtat; în puterea lor şi în spiritul de rezistență eroică dat de multiplele forme de putere utilizate, stă întrega esență a transformării ce trebuie să prindă contur în lume*. Acesta este şi motivul pentru care capul cometei trebuie să fie de cea mai mare complexitate, dar totodată această complexitate să aibă elementele extrem de bine sudate între ele. Altfel spus, toate rolurile de inițiatori ai reformelor lumii au revenit ființelor înalt emancipate care au fost supuse în timpul vieții lor unui proces de modelare la nivel înalt a personalității, în spiritul universalismului, al complexității şi al fortificării, prin parcurgerea a numeroase "şcoli" ale vieții şi probe, întocmai precum sabia ce va participa la marea bătălie trebuie călită prin multiple şi complexe procese în atelierul fierarului.

De aceea este important să reținem că ***transformările nu se datorează nici maselor, nici oamenilor, ci ele aparțin istoriei şi destinelor special create în acest sens. Oamenii sunt figuranți în această piesă, în care destinele şi istoria sunt coordonate de voința puterii.***

Speranța şi visul dau lumii culoare; truda şi realizările îi dau putere; dar numai sufletul nostru pus la temelia acestora poate să facă din lume un templu al vieții şi din faptul biologic al conviețuirii sociale o sărbătoare a bucuriei existențiale.

Azir

CAPITOLUL IV
PUTEREA ŞI PIRAMIDA TREBUINŢELOR FUNDAMENTALE

Ca splendoare şi dimensiune creşterea unui om
este preocuparea de căpetenie a lumii.
Emerson

a) Introducere[7]

Puterea reprezintă fenomenul cel mai larg răspândit în lumea naturii; practic, observatorul atent şi avizat ar avea posibilitatea să constate cu uşurință, că cea mai mare parte a raporturilor dintre două ființe dotate cu un anumit grad de conştiență de sine, sunt manifestări mai mult sau mai puțin intensificate ale nevoii de putere. ***Puterea este, dacă ar fi să ne exprimăm astfel, fundamentul existențial al proceselor vieții în manifestare***. Considerând însă că numai anumite categorii de ființe (animalele din regnurile superioare – mamiferele – şi omul) beneficiază de grade de independență determinată de nivelul evolutiv atins şi în strânsă corelație cu standardul de autoconştientizare atins, ne vom referi numai la acestea atunci când tratăm fenomenul puterii ca expresie a unei trebuințe fundamentale interne.

---

[7] Pentru detalii privind trebuințele fundamentale, dar şi pentru mai buna înțelegere a conținutului prezentului capitol, recomandăm şi volumul nostru deja amintit *Piramida trebuințelor umane fundamentale*, Fundația Mercur, 2002. Deşi ne-am referit cu preferință la ființa umană (din motive care s-au explicat şi în prezentul volum) totuşi este necesar să reținem că în anumite proporții şi până la anumite nivele, grila piramidală de organizare şi funcționare a trebuințelor se aplică tuturor sisteemelor din lumea naturii, aşa cum va rezulta şi pentru cazul puterii conform capitolului de față.

În fapt, nevoia de putere nu este o trebuință autonomă, care să facă parte din gama trebuințelor fundamentale aşa cum le cunoaştem noi clasificate pe nivele, ci ea reprezintă o bază de creare şi manifestare a tuturor acestor trebuințe şi totodată un factor stimulator, un catalizator al tuturor celor 12 nivele ale piramidei trebuințelor.

Pentru justificare vom analiza pe rând fiecare dintre cele 9 nivele de necesități fundamentale activate la omul contemporan[8].

*

b) Nivelul fiziologic

Pe primul nivel se situează ***necesitățile fiziologice***: de hrană, apă, reproducere, sănătate a organismului. Dar ce sunt acestea dacă nu o formă prin care – chiar şi în limbajul contemporan – exprimăm puterea trupului, ca formă de manifestare a spiritului. Organismul biologic, în calitate de vehicul pentru manifestarea spiritului, depinde în mod fundamental de puterea acestuia de exprimare în lumea înconjurătoare, întocmai cum un luptător deprinde atât de calitatea cât şi de rezistența spadei sale pentru a câştiga bătălia.

[8] Sub aspectul problemelor tratate în volumul de față, considerăm sinonime conceptele “trebuințe”, “necesități”, “nevoi”.

Chiar dacă fluxurile naturale reglează în mod automat pentru toate ființele (inclusiv pentru om) procesele de satisfacere a trebuințelor fiziologice, totuşi, ***ființa umană poate conştientiza strânsa legătură care există între manifestarea plenară a potențialului sufletesc (al său ca ființă) şi starea de normalitate, puterea de existență şi acțiune a trupului său***. *Romanii apreciau că o minte sănătoasă nu poate funcționa decât într-un corp sănătos, iar la ei capacitatea spirituală a rațiunii era una dintre cele mai înalte virtuți definitorii atât pentru om ca individ, cât şi pentru civilizația pe care poporul roman a construit-o. La greci de asemenea, armonia formelor, sănătatea, suplețea şi vigoarea trupului erau deopotrivă valori de admirat şi transmis prin artă, cât şi virtuți ale civilizației necesar a fi întreținute şi dezvoltate prin exerciții speciale.* Iar ***această întreagă atenție acordată trupului pornea de la un fundament cosmic al organizării proceselor vieții, întâlnit dealtfel la toate marile civilizații ale omenirii: şi anume armonia universului, perfecta corespondență între formă şi conținut, între expresie şi esență***. Universul, societatea, statul, familia şi viața personală se conduc după aceleaşi mari principii, care fac armonia deplină între ceea ce este sus şi ceea ce este jos, pentru ca toate să parcurgă calea lui Tao, cum ar spune un reprezentant al civilizației chineze.

Însă chiar şi astăzi, când, după "închiderea cerurilor" şi alungarea cunoaşterii din cetatea umană, chiar şi în prezent, când adevărurile despre existența universală ne sunt mai străine ca oricând în istoria umanității, tot putem, în lumea noastră profană, materialistă şi încărcată de negura ignoranței, tot mai putem, aşadar, exersa la orice pas legătura strânsă dintre puterea trupului şi puterea omului ca ființă, ca persoană. Este suficient să deschidem orice canal de comunicare publică vizuală, de la televiziune la ziare şi reviste, să ne convingem că – parcă mai mult decât oricând în istorie – virtutea (fie ea intelectuală, artistică, sportivă, maternă sau de orice altă natură) trebuie să se exprime printr-un corp atletic, puternic, robust şi rezistent nu numai la bolile naturale, ci şi la pericolele unei societăți tehnologizate.

c) Nivelul trebuințelor de siguranță

Al doilea nivel al piramidei cuprinde ***trebuințele de siguranță, acel set de nevoi interne care satisfac starea de confort psihic, obținută prin lipsa agenților de stres sau panică***.

Practic orice ființă se simte în siguranță în două situații – care se multiplică în nenumărate forme particulare în lumea naturii. Prima este *situația în care nu are, în mediul ei de viață agenți perturbatori, factori care să-i creeze stres psihic*; aspect ce nu se poate concretiza decât fragmentar,

pentru perioade restrânse de timp, chiar şi la speciile superioare din gama mamiferelor ai căror duşmani practic, de cele mai multe ori sunt fie alți membri ai respectivei specii, fie anumite alte specii dominate, ce constituie hrana acestora. (Acest din urmă stres, de fapt, provine din riscurile de hrănire; dacă pisica se alege cu răni de pe urma vânării unui şoarece, ori omul se loveşte cu furculița în timp ce mănâncă, acestea sunt situații de stres derivate din condiții de viață aleatorii dar totuşi frecvente).

A doua situație o întâlnim în momentul în care ființa în cauză nu mai este elementul dominant în mediul său de viață şi are de dus o luptă permanentă pentru supraviețuire deopotrivă cu ființele egale sau mai slabe – pentru hrană, teritoriu, alte tipuri de resurse – dar şi cu cele superioare în lanțul trofic a căror hrană o constituie.

De aceea, în oricare dintre aceste situații, oricare dintre aceste ființe îşi doreşte să fie mai puternică decât adversarul – fie acesta prada, prădătorul sau pur şi simplu un concurent din aceeaşi specie – pentru a da curs naturii proprii şi legii evoluției: supraviețuieşte cel mai tare.

Puterea este astfel nu numai o condiție esențială pentru satisfacerea nevoilor de siguranță, ci chiar un corolar al existenței şi perpetuării ființei înseşi. Pe de altă parte însă, ***trebuințele de siguranță pot fi satisfăcute în două modalități alternative*** (acesta fiind una dintre

caracteristicile lor care le fac deosebite în toată gama piramidei): ***din exterior, prin actualizare, adică în cazul lor prin dispariția factorilor perturbatori*** (fapt ce nu se poate produce în întregime niciodată, la ființele vii) şi respectiv al doilea mod este ***din interiorul sistemului psihic, prin fortificarea acestuia împotriva agresiunilor venite din mediu.***

Această a doua modalitate a reprezentat una dintre cele mai vechi tehnici utilizate de omenire şi nu numai: prin fortificarea cetăților, prin întărirea caracterului, prin modelarea personalității sub impulsul educației şi instrucției, specia umană a reuşit să sporească atât puterea comunităților, cât şi pe cea a indivizilor. Iar atunci când au fost realizate acestea două concomitent, grupurile umane au construit state şi imperii ce au servit ca substrat administrativ pentru mari civilizații.

Ca şi omul, şi societatea pentru a putea crea la nivel superior elementele de cultură şi de tehnologie (aspectele definitorii ale civilizației) are nevoie de ***liniştea interioară specifică actului creator***. Iată de ce, cele mai mari resurse şi cele mai puternice bătălii (atât în viața omului cât şi în istoria popoarelor) s-au dus şi se duc pentru cucerirea acestei puteri dată de echilibrarea nivelului trebuințelor de siguranță.

Curajul este până la urmă una dintre formele – şi cea mai importantă – a manifestării acestei puteri. Curajul nu

este opusul fricii: frica reprezintă un instinct natural al supraviețuirii, strict necesar, la fel ca respirația sau setea. Curajul reprezintă un antrenament al ființei, conştient, realizat prin efort (fie voluntar, fie forțat de împrejurări de viață) şi care are ca finalitate fortificarea sistemului psihic din interior (cu sau fără sprijinul unor elemente exterioare – de exemplu dobândirea unui anumit grad de competență în lupta cu spada sau o un anumit nivel de dexteritate în pilotarea avionului de cascadorii etc). *Curajul reprezintă deci cucerirea puterii ce se naşte din nivelul al doilea, al trebuințelor de siguranță.*

Puterea pe acest nivel, al necesităților de siguranță, este fundamentul oricărui edificiu: atât al ființei umane, cât şi al comunității. Niciuna dintre acestea nu se pot dezvolta mai înainte de a fi dobândit puterea acestui nivel; altfel ar fi ca şi cum ar clădi castele pe fundații de nisip. Această lege a dezvoltării a fost de fapt utilizată de toate sistemele de evoluție umană (şcoli, religii, confrerii, imperii etc); cu cât au vrut să ridice mai mult individul pe nivele de emancipare, sau să mărească imperiul ca extindere teritorială, cu atât mai mult înțelepciunea le-a impus să dea puterea acestui nivel omului ca persoană (prin cultivarea – uneori excesivă – a curajului şi gloriei sacrificiului personal) ori aparatului administrativ al imperiului (format din oameni, armată, cetăți şi înțelepți). Şi de asemenea viceversa este perfect

valabilă: dacă doreşti să dobori un arbore mare, dă-i câteva topoare potrivite jos, la tulpină. Dacă doreşti să dobori un om, indiferent câte resurse şi câte alte tipuri de puteri ar deține (a se vedea şi mai jos, nivelele următoare) dacă reuşeşti să-i imprimi în suflet frica, nesiguranța, sau orice alt sentiment care erodează nivelul trebuințelor de siguranță, în scurt timp se va prăbuşi cu toate bogățiile şi puterile lui, la fel ca marele arbore cu crengile falnice şi roadele îmbelşugate.

Aşa au fost rânduite lucrurile în lumea naturii ca ceea ce e mare să trebuiască a se sprijini pe ceea ce e mic. De aici principalul joc al fenomenului politic: *oricât ar fi de cinstite sau de manipulante, în orice epocă a istoriei şi indiferent cât de democratice sau absolutiste ar fi guvernările, mereu ele se au această necesitate vitală de a se sprijini pe cei mici.* Singura diferență dintre ele constă în felul în care realizează aceasta.

d) Nivelul trebuințelor de ambianță

Nivelul a treilea ne aduce, pe scena existenței în manifestare a ființei, necesitățile de ambianță, de estetic. Însă această ambianță are un specific aparte pentru că se referă la aranjarea elementelor mediului înconjurător în acord cu natura profundă a ființei locuitoare**.** Practic ***fiecare dintre ființele vii are această tendință firească de a reproduce în exterior ordinea***

particulară a eului său individual, ca o caracteristică derivând din calitatea sa de fiu al demiurgului însărcinată cu misiunea, calitatea şi capacitatea de a crea, de a structura noi lumi în mediul de viață, lumi care să se organizeze şi să se definească pornind de la valorile ontologice specifice ființei creator.

Astfel încât fiecare act de cosmetizare a mediului, de la aranjarea cuibului sau bârlogului ființelor din regnul animal, până la aranjarea biroului, casei de locuit sau a monumentelor arhitectonice (temple, mausolee, palate, edificii publice etc) în civilizațiile avansate create de-a lungul timpului de ființa umană, fiecare dintre aceste opere de ornamentare a lumii (pornind de la rearanjarea sub o altă formă a aceloraşi elementare particule ce compun esența vieții în univers) nu fac decât să constituie ***un exercițiu de putere*** pe care ființa-arhitect îl realizează în acest fel. *Este deopotrivă un* ***exercițiu*** *şi o* ***demonstrație****, pentru că pe de o parte misiunea existențială a oricărei ființe este să se dezvolte, să evolueze prin practică, prin exersarea şi avansarea în măiestria de creator, iar pe de altă parte este o demonstrație pe care ființa o face deopotrivă în fața părintelui ei Marele Creator, dar şi față de sine înseşi.*

Desigur se poate obiecta că, dacă nici măcar toate ființele umane nu-şi conştientizează rolul de fiu al Marelui Arhitect, şi că dacă, doar civilizațiile foarte avansate în

istoria umanității au reuşit (şi numai printr-un număr relativ limitat dintre membri lor) să ajungă la o astfel de înțelegere a rosturilor cosmice ale existenței, ei bine se poate deci obiecta, cum ar putea atunci celelalte ființe să fie motivate de o astfel de explicație în existența şi manifestarea lor.

Răspunsul nostru aduce din nou în lumină legile care structurează şi organizează evoluția vieții (cel puțin pe Terra). *Observând procesele din lumea naturii, ne dăm seama că cea mai mare parte a lor nu sunt lăsate la libera latitudine şi responsabilitate a ființelor, nici măcar a celor superioare, cum ar fi omul.* Chiar şi la acesta din urmă, complexele procese ce se derulează – să luăm de exemplu – în organismul bio-fiziologic, sunt supravegheate de forțe şi legi care suplinesc acțiunea conştientă a ființei umane.

La fel în toate procesele, inclusiv în ceea ce priveşte cosmetizarea mediului înconjurător ca o funcție esențială de exprimare a naturii individuale şi totodată a puterii unei anumite ființe, ***această activitate se realizează în cea mai mare parte inconştient, sub coordonarea anumitor forțe ale evoluției, care, aşa cum impulsionează ființa să se hrănească sau să respire, tot astfel o cheamă şi să-şi manifeste puterea şi capacitatea proprie în actul creator de exprimare a ordinii sufletului său în şi asupra mediului exterior.***

Puterea are calitatea principală de a se impune; ea nu colaborează, nici nu se supune (altfel nu ar mai fi putere). De aici observația imediată că ființa în demersul său de structurare a mediului extern potrivit propriei ordini naturale a individualității sale (personale sau de grup/specie) va avea de luptat cu puterile forțelor din mediul în acare activează (alte ființe, fenomene, procese sau lucruri). Forțele instinctuale care modelează evoluția ființei îi cer să structureze mediul, dar forțele din mediu se opun; ***din această luptă ființa cultivă propria sa putere, care la acest al treilea nivel al piramidei se manifestă ca putere de luptă, de opoziție; ființa va trebui să dovedească mediului că este mai puternică decât acesta***.

Începând cu acest nivel al piramidei şi continuând până la cel de-al doisprezecelea, ființa (în special ființa umană) va lupta mereu cu anumite categorii de forțe din diverse medii, pentru a-şi dovedi şi impune propria putere de a fi (chiar dacă această luptă, mai târziu în evoluția ființei, pe nivelele mai înalte deci, se va transforma ea înseşi dintr-o competiție de acumulare şi preamărire a sinelui propriu, într-un maraton al creativității, iar apoi al devoțiunii şi dăruirii de sine pentru celelalte ființe). ***Toate raporturile evolutive care privesc dezvoltarea ființei sunt raporturi de cultivare, creştere şi transmutare a puterii individuale***.

Aşa cum vom vedea mai jos, pe fiecare nivel al piramidei, puterea va îmbrăca noi forme şi structuri, evoluând ea înseşi spre nivele superioare de esență şi manifestare, cu fiecare etapă marcând totodată un proces de ***transmutație***, în sensul în care, pe baza acumulărilor evolutive anterioare şi din sinteza acestora, ia naştere un nou model, care nu este suma acestora, ci are identitate şi proprietăți specifice, păstrând caracteristicile majore ale elementelor din care a luat naştere, dar fiind totodată diferit de acestea, atât prin calitățile sale noi pe care le cuprinde cât şi prin forma şi manifestarea sa. ***Orice proces de transmutație este o formă particulară a creației prin sinteză şi sinergie***. (În lumea oamenilor fiecare copil nou născut cuprinde în structura personalității sale şi elemente de transmutație ale personalității părinților, familiei, tribului sau neamului din care provine).

În final vom reține că o dată cu nivelul al treilea al piramidei ființa ia contact cu mediul existențial, cu forțele acestuia şi, raportându-se la aceste forțe aplică pentru prima dată în devenirea sa calitatea sa de agent modelator-creator al universului.

e) Nivelul trebuințelor sociale

Al patrulea nivel al piramidei ***coagulează cel mai larg complex de trebuințe, care împreună dau curs***

calității esențiale a tuturor ființelor superioare (atât din regnul animal cât şi din specia umană): sociabilitatea, aptitudinea şi necesitatea de a împărtăşi tot ceea ce ține de existența lor cu alte ființe. De aceea aici întâlnim o serie de nevoi care luate individual au propria lor identitate confirmată de rezultate şi forme de manifestare distincte, dar care în fapt sunt unite la nivel superior prin fundamentul comun ce ține de calitatea ontologică a oricărei ființe: şi anume faptul că se constituie ca *celulă într-un organism social-ecologic compus din numeroase alte celule asemănătoare sau diferite care conlucrează simbiotic.*

Astfel fie că ne referim la nevoia ce a primi şi dărui afecțiune, de sprijin, de comunicare, de împărtăşire (şi aşa mai departe[9]) toate acestea reprezintă numai forme distincte prin intermediul cărora ființa caută să dea curs trebuinței sale fundamentale de sociabilitate, adică să culeagă resurse[10] de acest tip necesare alimentării necesităților de creştere şi dezvoltare a Sinelui[11] individual. Pornind de la acest fenomen marcat deopotrivă de diversitatea nevoilor nivelului sociabilității dar şi de

9 Pentru detalii recomandăm volumul nostru "Piramida trebuințelor umane fundamentale", Fundația Mercur, 2002

10 Piramida trebuințelor fundamnetale reprezintă un veritabil catalizator dar şi filtru al resurselor pe care ființa le absoarbe din mediul existențial şi pe baza cărora se alimentează procesele de creştere, dezvoltare, evoluție a Sinelui individual.

11 În problema necesităților Sinelui recomandă volumul nostru "Psihologia Ființei. Psihologia ecologică integrativă a personalității", Fundația Mercur, 2000

unitatea lor fundamentală, puterea în acest sector al piramidei trebuințelor îmbracă mulitple variații formale păstrând tousi aceeaşi esență.

Astfel vom observa că la modul cel mai general ***puterea socială se constituie ca aptitudine a unei ființe de a coagula în jurul ei atenția, entitatea şi resursele altor ființe, de a utiliza în interes propriu (direct sau indirect, exclusiv sau împărtăşit cu alte ființe) valori, energii sau capacități ale acestora***. Toate necesitățile acestui nivel (fie că este vorba de primirea sau dăruirea de afecțiune, de comunicare, de împărtăşire etc) în fapt reprezintă un *efort al ființei de a certifica (dovedi) propria valoare şi calitate, prin interogarea (acțiunea asupra) mediului existențial compus din alte ființe.* Rezultatul acestui efort poate corespunde realității sau poate fi exagerat, atât în sensul cu plus (o preamărire a ființei sau anumitor dimensiuni ale acesteia) sau cu minus (umilința, diminuarea sau negarea-refuzarea anumitor valori sau calități ale ființei) de către alte ființe sau de mediul social constituit după normele istorice ale momentului respectiv. ***Puterea pe acest nivel practic se măsoară în aptitudinea unei ființe de a obține cât mai multe rezultate pozitive în ceea ce priveşte imaginea despre sine dată de mediul social, indiferent dacă aceasta corespunde sau nu realității.*** Până la urmă, însă, acest aspect nici nu este un lucru atât de negativ, având în

vedere că o regulă a psihicului uman (şi nu numai) afirmă că omul este un aluat modelabil în orice formă şi el devine ceea ce i se spune în mod repetat că este. Istoria omenirii a dovedit-o cu prisosință atât la nivel individual, cât şi la nivel de mase largi.

Pe de altă parte mai trebuie să observăm că în ceea ce priveşte rezultatele utile lumii (deci şi celorlalți semeni sau ființe) precum şi realizările progresiste în istorie, au fost obținute de ***acele persoane pe care destinul le-a înzestrat cu putere socială****, fie că este vorba de mari generali urmați de armată, lideri politici cu priză la public, oratori ce au pus în mişcare milioane de suflete, scriitori care au luminat milioane de minți, exploratori ce şi-au dat viața pentru a întinde marginile lumii cunoscute, oameni de ştiință care au trăit în mizerie numai ca să aducă pe lume valori noi utile acesteia.*

Toți aceştia nu ar fi putut reuşi dacă nu ar fi crezut cu tărie în misiunea lor în acest sens şi în împuternicirea pe care o au de la societate de a o reprezenta acționând în fiecare în domeniul lui. Soldatul îl urma vesel pe generalul în care credea, nu pentru persoana acestuia, ci pentru puterea pe care generalul o primise de la societate şi din care soldatul însuşi se alimenta; acestei puteri îi datora gloria proprie dobândită prin bătălii şi victorii, laurii primiți la întoarcerea în cetate, o altă imagine în societatea sa, în

final un alt destin în lumea în care trăia. Tot puterii sociale îi datora şi exploratorul ce-şi risca viața în jungle sau pustiuri energia de a merge mai departe şi a izbândi; pentru că această putere îi înfățişa ochilor sufletului său nu pericolele şi suferințele explorării, ci bucuria, laudele şi binecuvântările a milioane de oameni ce vor veni după el în istorie pentru a beneficia de rezultatele acestui sacrificiu.

De aceea numai ființele care au fost mandatate cu putere din partea altor ființe au reuşit să modeleze universul existenței lor; fie că acest mandat a fost dat direct, în timpul vieții (ceea ce coincide cu recunoaşterea socială a meritelor chiar în existența sa) fie că mandatul a venit retroactiv din partea generațiilor viitoare (şi acest lucru corespunde cu toate realizările marcante care au depăşit cu mult epoca lor, dar pentru care s-a plătit cu ruguri, ghilotine, crucificări şi alte asemenea).

Ce i-a motivat toți pe aceşti din urmă realizatori să parcurgă drumul sacrificiului de sine: puterea socială primită prin mandatul destinului de la generațiile posterioare existenței lor; toți aceştia erau desigur ființe deosebite, ce depăşeau cu mult epoca istorică în care au trăit, ființe venite practic din viitorul omenirii, însă fără puterea de reprezentare din partea a milioane de alte suflete (fie ele şi nenăscute încă) nu ar fi reuşit să îndure greutățile misiunii încredințate prin destin.

Puterea socială este în felul acesta cea mai revoluționară dintre toate formele; este şi o putere a revoluțiilor (adică a transformărilor evolutive realizate prin distrugere), iar acest lucru se realizează într-o dublă modalitate de manifestare.

a) În prima modalitate se exprimă ca o ***putere de modelare din proprie inițiativă şi în scop personal***. Pe nivelul anterior al piramidei, în cadrul manifestării necesităților de ambianță, ființa şi-a exercitat puterea de a modela mediul înconjurător în conformitate cu cerințele propriei naturi, de a rearanja lucrurile în acord cu propria stare de spirit. Ei bine, la nivelul al patrulea, ființa nu face altceva decât să continue acelaşi proces de imprimare propriului cosmos (ordini) în universul înconjurător, însă de data aceasta nu se aplică asupra lucrurilor, ci tocmai *asupra celorlalte entități şi a raporturilor dintre acestea, adică asupra lumii sociale.* Ființa nu se simte bine în lumea populată de anumite entități aşa cum este ea, şi va lupta să schimbe această lume prin modificarea raporturilor sau a manifestării (ori chiar identității) entităților care o populează. Ea va folosi în acest demers capacitatea puterii sociale de transforma manifestarea unei ființe prin acțiunea combinată exterior-interior, adică deopotrivă prin modificarea condițiilor externe ale mediului de viață şi a stărilor interne de spirit.

Astfel puterea socială este cea care poate crea deopotrivă monştri sau sfinți, tocmai datorită aptitudinii de a afecta atât universul interior cât şi cel exterior al ființei. Puterea socială este cel mai eficient instrument de tortură sau de eliberare, de înjosire sau de emancipare a lumii. Depinde de sensul în care acțiunea sa este direcționată.

b) A doua modalitate de manifestare a puterii se exprimă ca ***un mandat din partea altora, prin care se împuterniceşte o anumită entitate*** (tiranul sau imperatorul în cetățile antice, consiliul sau senatul în democrații, generalul în armatele din toate timpurile, statul în prezent) ***să producă anumite transformări în beneficiul unui grup social*** (mai mare sau mai mic). *În acest caz entitatea împuternicită este numai în aparență posesoarea puterii, pentru că în realitate se află numai în postura unui simplu utilizator.*

În prima modalitate puterea aparținea cu adevărat ființei utilizatoare, pentru că fusese născută şi crescută prin efort propriu şi luptă cu elementele sociale ale lumii. În cea de-a doua, puterea aparține lumii şi este numai împrumutată pentru un timp unei anumite ființe sau entități. Iar ceea ce se dă se poate şi lua înapoi. ***În lumea oamenilor numai ceea ce reuşeşte fiecare să cultive prin efortul propriu şi pe solul fertil al sufletului său poate fi păstrat, fie că este vorba de materii, energii,***

valori, resurse (etc.); restul toate fac parte din circuitul vast al naturii. Puterea socială nu face excepție de la această regulă.

f) Nivelul trebuințelor de cunoaştere

Nivelul piramidal al trebuințelor de cunoaştere corespunde ***nevoii ființei de a se orienta în universul existențial, de a interoga lucrurile acestuia spre a afla care sunt rosturile acestora, ce funcție şi ce loc are fiecare în ansamblul vieții***. Acest demers însă nu este unul doar speculativ sau intelectual. *Ființa la acest nivel urmăreşte un scop precis determinat, chiar dacă nu totdeauna conştientizat: şi anume de a determina care este ordinea articulară a lucrurilor din universul în care ea îşi duce existența, spre a putea ca, raportându-se la acestea să realizeze concomitent cele două deziderate fundamentale ale sale: unu să afle care este propriul rost şi propria valoare, iar al doilea să poată a-şi trasa harta devenirii sale viitoare.*

Ne reamintim[12] că ființa a pornit în călătoria dezvoltării sale cu o întrebare fundamentală: "cine sunt eu?". Pe parcurs ea încearcă să răspundă acestei întrebări prin modalități diferite de abordare a contextului universului existențial, adică prin interacțiune cu elementele acestui mediu în forme particulare, descrise de nivelele piramidei:

[12] A se revedea volumul "Piramida trebuințelor…"

prin luptă şi cucerire (impunerea voinței şi afirmarea de sine), prin ordonare în scopul creării unui mediu de viață potrivit cerințelor proprii (nivelul 3 al trebuințelor de estetic), prin comunicare şi comuniune, împărtăşire, dăruire şi primire de afecțiune, sacrificiu afectiv etc (nivelul al patrulea, al trebuințelor de sociabilitate), prin afirmarea de sine datorită realizărilor şi impresiei produse asupra ființelor din mediul de viață (nivelul al şaselea al autovalorizării sau stimei de sine), prin demersul creator de a da naştere la opere care să pornească din sufletul său şi să poarte amprenta de viață a acestuia (nivelul şapte al creativității) şi aşa mai departe. Acum însă, ***pe nivelul cunoaşterii, ființa prospectează numai raporturile care se realizează între elementele mediului său existențial spre a descoperi deopotrivă legile, principiile, forțele şi toate mecanismele care țin legate împreună ființe, lucruri, fenomene, procese etc; adică mai pe scurt puterea care le face pe toate acestea să existe şi să se manifeste într-un anumit mod***. Tot acum ființa constată că *prin cunoaşterea acestor lucruri, ea dobândeşte şi capacitatea de a acționa asupra lor, de a interveni în modul cel mai eficient asupra forțelor ce compun cosmosul în acest fel, şi de a introduce propriile sale reguli.* Ființa descoperă că în virtutea libertății sale de voință şi acțiune şi dacă beneficiază de cunoaşterea adecvată, dobândeşte deopotrivă capacitatea de a înțelege

legile şi ordinile speciale care guvernează procesele vieții, dar şi de a compune propriile legi şi de a implementa propriile ordini asupra lucrurilor, ființelor, proceselor din universul exterior.

Pentru prima dată în evoluția sa ființa se simte dumnezeu, ordonatorul de valori în lumea sa. Ea descoperă acum puterea cea mai mare pe care a cunoscut-o până atunci: anume puterea de a face lucrurile să se întâmple şi mai mult, de a le supune propriei voințe. O dată cu ascensiunea pe nivelul cunoaşterii, cu descoperirea şi înțelegerea legilor vieții, ființa ia contact cu puterea de a se implica, de a participa activ ca şi modelator de procese şi ordini în universul existențial. Acest pas este în fapt un salt marcant în evoluția sa, egalat numai de cel de pe nivelul al optulea, când ființa (umană, căci aceste lucruri numai ființelor dotate cu conştiența de sine li se pot petrece) realizează o altă descoperire revoluționară în evoluția sa: anume că singurul şi cel mai important lucru din univers, misiunea sa cosmică este să participe la propria sa creație.

Din momentul în care pe nivelul cunoaşterii ființa ia contact cu această putere de a se pune pe sine ca demiurg în mijlocul proceselor vieții, existența sa se modifică radical, iar evoluția se accelerează pe zi ce trece. Implicarea personală, experiențele realizate, erorile sau succesele, distrugerile sau edificiile clădite prin efortul propriu, stau

mărturie despre măsura puterii sale individuale. *Tot acum ființa începe a se descoperi pe sine, a se conştientiza ca diferită de celelalte ființe din grupurile sale, diferită nu neapărat prin felul* ***cum*** *este cât prin ceea* ***ce poate face****. Ființa constată că puterea este ceva ce se poate cultiva; că recolta obținută depinde deopotrivă de semințe, de sol şi de măiestria cultivatorului; că cei harnici iau un avans consistent în putere față de cei leneşi; că emanciparea personală prin efortul şi străduința individuală sunt virtuți care le dau dreptul la o cantitate mai mare de resurse, că nu poate exista egalitate în univers şi că cei puternici fiind şi cei mai emancipați trebuie să-i guverneze pe cei slabi, tocmai pentru a păstra echilibrul cosmic.*

Puterea dată de cunoaştere este deopotrivă puterea de a se dezvolta pe sine (de a se emancipa ca personalitate) cât şi puterea de a-şi asuma **sarcina conducerii maselor de ființe mai puțin dezvoltate. O dată cu nivelul cunoaşterii, ființa descoperă misiunea sa de a participa la binele lumii: se descoperă pe sine dacă ar fi să folosim o expresie deja celebră, ca „zoon politikon”.** Aceste procese ale modelării de sine se produc deopotrivă în interiorul sistemului psihic, precum şi în afară, în societate. În interior, *ființa descoperă egoul individual, cu nevoile, cu plăcerile, cu pasiunile şi cu idealurile acestuia.* Pentru prima dată ea învață să facă diferența între acele trebuințe care duc la evoluția sa

personală şi acele false trebuințe – plăcerile ce devin vicii prin utilizare – care o înlănțuie îngrădindu-i libertatea de voință şi răpindu-i puterea dea a se manifesta asupra elementelor universului înconjurător. Ea descoperă astfel că există două feluri de sclavie: una exterioară, a trupului, dar şi una interioară, mult mai periculoasă, care pune stăpânire pe spirit. De aceea *cea mai mare bătălie p ecare o va purta de acum este aceea cu viciile, cu puterile elementelor, cu forțele care tind să-i răpească libertatea sufletească.* ***Ființa descoperă cu această ocazie virtutea, ca cea mai mare putere ce permite libertatea deopotrivă exterioară şi interioară***. În istoria omenirii, toate comunitățile umane care au ridicat templul virtuții în mijlocul cetății au reuşit deopotrivă să sprijine ființele în a se dezvolta la un nivel superior (o dezvoltare în mase) şi în acest fel de a construi civilizații milenare care au reuşit să reziste timpului tocmai întrucât au utilizat ***puterea dată de cunoaştere: puterea de a face din haos ordine, din întuneric lumină şi din legi scara evoluției ființei şi comunității spre nivele superioare de existență şi împlinire***.

g) Nivelul autovalorizării (stimei de sine)

Cea mai mare forță de care poate beneficia ființa în general şi ființa umană în special, este aceea care vine din interior. În fapt *orice sistem în univers este cu*

atât mai puternic, cu cât structura sa internă este mai bine închegată, elementele constituente comportându-se armonic în relație unele cu altele. Un astfel de sistem îl numim ***matur*** *pentru că a găsit echilibrul interior, calea care duce la progresul său.*

Ființa umană şi comunitățile fiind de asemenea sisteme în marele ansamblu al cosmosului (al ordinii cosmice) se supun şi ele acestui principiu, fapt demonstrat chiar şi de istoria omenirii: orice stat, imperiu sau cetate, orice comunitate de oameni s-a putut dezvolta spre nivelele sale superioare numai după ce, şi în măsura, în care a reuşit să asigure armonia internă, echilibrul şi colaborarea sinergică între elementele sale constituente. Dar în egală măsură şi ***ființa umană devine cu atât mai puternică, cu cât este mai împăcată cu sine***. Or, întrucât omul trăieşte într-un ansamblu de factori, fiind el însuşi parte a unui sistem şi mai mare, este necesar, pentru a reuşi această stare de pace interioară, să fie ***deopotrivă împăcat cu rosturile exterioare***. Adică *să cunoască locul şi rolul său în ansamblul lumii, iar acestea să se potrivească în egală măsură cu ceea ce* ***este****, ceea ce* ***poate*** *şi ceea ce doreşte să* ***devină****.*

Toate aceste aspecte determină ceea ce psihologii au numit autovalorizarea prin corespondența dintre imaginea de sine (eul ideal) şi cea reflectată de societate (eul real), care dau naştere stimei de sine a individului. *Atunci când*

omul se simte valoros prin ceea ce este, ce face şi ce doreşte să devină, atât pentru sine ca şi pentru universul în care trăieşte, el dobândeşte atât de necesara pace interioară care dă naştere unei puteri a sinelui ce are un destin mai deosebit. ***Fiind în această stare, omul va tinde să manifeste puterea derivată din propria valoare în mod creativ, adică nu atât prin impunere asupra elementelor mediului extern, cât printr-un comportament sinergic, de colaborare cu toate lucrurile întâlnite în calea existenței sale, în scopul de a utiliza energiile (şi orice formă de manifestare a acestora) pentru a aduce pe lume lucruri noi***. Adică ființa umană are tendința de a se manifesta creator, tocmai spre a-şi dovedi mereu atât sieşi cât şi lumii că merită valoarea ce i-a fost atribuită, şi că, în concordanță cu statutul său de ființă în devenire, în progres, să demonstreze totodată că poate chiar să sporească această valoare.

Toți înțelepții lumii şi toate şcolile, societățile şi civilizațiile care au investit în dezvoltarea umană au utilizat o lege simplă după care se cresc oamenii (ca, dealtfel orice ființă în lumea naturii): şi anume că dacă-i arăți omului cât de valoros este pentru tine (dacă-l prețuieşti altfel spus) el îți va dovedi că poate fi chiar cu mult mai valoros. Napoleon a fost poate cel care a utilizat în modul cel mai eficient acest principiu, astăzi preluat de toate şcolile de

afaceri şi management al resurselor umane: dă-i omului un titlu, adică arată-i cât de mult îl prețuieşti bazându-te pe capacitatea lui, şi el îți va pune viața sa la picioare, luptând în toate bătăliile posibile spre a se dovedi demn de acest titlu şi ca să-şi dovedească lui însuşi în primul rând chiar că poate şi mai mult.

Oamenii sunt ființe dotate cu capacitatea, libertatea şi dorința de autodezvoltare. Doar că uneori au nevoie de puțină ***orientare*** (cineva care să le spună că sunt pe calea cea bună), de un strop de ***încredere*** (cineva care să spună că ceea ce sunt şi ceea ce fac are un rost în ansamblul lumii) şi un gram de ***sprijin*** (cineva care să aporteze energie atunci când sistemul psihic se simte secătuit de resurse – iar de cele mai multe ori acest lucru se realizează cu o mângâiere sau o vorbă bună).

h) Nivelul creativității

Toate lucrurile în univers ating în existența lor un prag al dezvoltării de la care evoluția îşi schimbă cursul. La acest prag se realizează saltul calitativ la un alt nivel de realitate în cadrul căruia legile aplicabile îşi modifică modul de acțiune pentru că însuşi sistemul căruia i se aplică este acum altul. Această tranziție se numeşte **metamorfozare** şi de aceea cea mai bună modalitate de a înțelege fenomenul este asemănarea cu procesul de metamorfozare a omizii în fluture. Practic este una şi aceeaşi ființă, însă după

schimbare ea poate realiza lucruri cu totul noi, deosebite şi mult superioare celor anterioare. *În noua realitate sistemul sau ființa se supun aceloraşi legi vechi, dar care acum se aplică sub cu totul alte forme.*

Nivelul al şaptelea al creativității reprezintă atât pentru dezvoltarea conştiinței ființelor superioare cât şi pentru putere o astfel de etapă de translație la o altă dimensiune a evoluției. Până acum puterea sub diversele ei forme şi chipuri s-a manifestat în esență prin acțiunea asupra a ceva, deci prin contrast, prin opoziție cu altceva. De la nivelul creativității în sus, această regulă se schimbă în sens contrar.

Pentru a înțelege rostul acestei schimbări, este bine să ne reamintim că fiecare nivel al piramidei trebuințelor ajută ființele şi sistemele să crească, să dezvolte anumite trăsături absolut necesare evoluției acestora: capacitatea de supraviețuire; fortificarea şi afirmarea propriei voințe; dobândirea şi afirmarea statutului individual; recunoaşterea şi respectarea valorii proprii față de celelalte ființe sau sisteme; dobândirea puterii de decizie, a capacității de a răspunde de anumite lucruri/sarcini etc etc. Dar în fapt toate acestea s-au obținut printr-un intens ***antrenament existențial***, în cadrul căruia ființa sau sistemul au fost (şi au trebuit să fie) mereu în ***interacțiune*** cu alte elemente, ființe sau sisteme din mediul lor de viață. Cheia acestei interacțiuni a

reprezentat-o ***lupta***, competiția pentru ocuparea unui loc în cadrul ierarhiilor exterioare ale acestui mediu.

De la nivelul creativității în sus, însă, lucrurile iau o cu totul altă turnură, în sensul ***centrării energiilor şi acțiunilor sistemului pe sine însuşi***. ***Din acest punct ceea ce interesează cu prioritate nu este atât lumea exterioară, cât construirea unui univers interior, modelarea de sine a sistemului sau ființei prin propriul efort şi potrivit unei viziuni individualizate.*** Acest proces va continua şi va atinge apogeul pe nivelul imediat următor, dar acum se pun bazele a ceea ce ființa-sistem doreşte să realizeze: ***conştientizarea propriei puteri asupra elementelor mediului existențial dovedită nu doar prin supunerea acestora, ci chiar prin remodelarea identității lor***. *Calitatea şi capacitatea de creator permite ființei să reproducă – dar după propria voință – elemente sau sisteme întregi, să le structureze altfel decât în starea lor naturală, să le recreeze cosmosul intern.*

Poziția obținută în universul existențial prin competiția cu elementele acestuia îi oferea ființei un anumite standard de satisfacție, dându-i într-o oarecare măsură un feed-back asupra propriei puteri. Dar această poziție trebuia mereu recâştigată, fapt care determina ca cea mai mare parte a resurselor să fie cheltuită în această luptă de menținere a statutului propriu. Din aceste considerente ființa va descoperi procesul prin care să permanentizeze oarecum

imaginea puterii sale, să lase anumite dovezi ca pietre de hotar care să amintească fiecărui potențial competitor că acea poziție este ocupată. ***Creația proprie este cea mai bună dovadă a măsurii puterii individuale de a face, pentru că ea, deşi utilizează elemente ale mediului, le schimbă practic felul de a fi, dându-le altă semnificație, creând noi structuri dotate cu noi ordini/cosmosuri existențiale***. Or acest lucru nu se poate realiza decât prin înfrângerea voinței vechilor structuri în care aceste elemente erau integrate. *Fie că modelează săbii sau palate din materia şi energia pământului, fie că restructurează corpul social prin sisteme administrativ-organizatorice de nivel superior (imperii, armate, sisteme economice etc), fie că transformă suflete umane printr-un sistem religios sau educațional diferit, de fiecare dată suntem în prezența manifestării puterii creatoare de noi cosmosuri: sociale, politice, militare, spirituale etc.*

Nu este deloc întâmplător faptul că pentru orice mare guvernator de oameni (şef de trib, împărat, general, preot etc) prima sa grijă era să se înconjoare de ființe (artişti, educatori, oameni de ştiință, generali, economişti, administratori etc) capabile a mânui puterea formidabilă a creativității. ***Tot ceea ce avem ca progres în universul populat de ființele umane, se datorează acestei puteri manifestate prin şi pentru oameni: puterea creativității personale.***

i) Nivelul identității

Aşa cum ştim deja, *piramida trebuințelor fundamentale reprezintă deopotrivă un catalizator dar şi o scară a evoluției oricărui sistem dotat cu conştiență de sine, a oricărei ființe superioare, prin aceea că stimulează procesul căutării, descoperirii şi accesării de resurse specifice pentru fiecare stadiu al dezvoltării.*

Pe nivelele imediat anterioare, ființa a căutat a-şi edifica o imagine despre sine care de asemenea să corespundă (sau să fie agreată) mediului său de existență, imagine care să ateste un statut, un aşezământ de putere al respectivei ființe în raport cu celelalte elemente ale mediului său de viață. Desigur că această putere era nu doar relativă şi conjuncturală, ci în continuă schimbare, dependentă de multitudinea de factori ai mediului ei înşişi în transformare perpetuă. Practic totul reprezenta o luptă neântreruptă pentru afirmarea şi menținerea autorității derivate din raportul de putere, ce mereu trebuia recâştigat, între ființă şi elementele mediului. Stima de sine – sintagmă ce defineşte specificul acestui raport – este un deziderat ce trebuie actualizat clipă de clipă, dar care ființei îi este la fel de necesară precum respirația.

La nivelul imediat superior, cel al necesităților de creație, ființa descoperă un procedeu prin care poate stabiliza, cel puțin pentru anumite perioade, acest proces fluctuant al stimei de sine, al imaginii favorabile despre ceea ce este.

Acest procedeu îi permite ca, prin actul creației personale, să realizeze un proces de translație a problemei: adică, decât să lupte mereu pentru a dobândi şi menține asupra elementelor mediului o imagine despre ceea ce este, mai bine să modeleze o altă imagine a ceea ce poate.

Creația reprezintă astfel dovada puterii ființei, dovadă care poate fi accesată de toate elementele mediului său de viață şi care acționează singură, menținând locul şi raportul de putere al ființei asupra mediului, fără ca aceasta să mai depună vreun efort. Creația individuală este astfel agentul puterii sale şi certificatul care îi atestă poziția şi statutul în raport cu elementele mediului. Însă şi creația la rândul ei este supusă eroziunii forțelor transformatoare ale progresului; universul caută mereu forme noi, raporturi noi de putere şi creații noi, mai dezvoltate şi mai adaptate noilor cerințe avansate. În aceste condiții, factorii de mediu vor produce în timp erodarea puterii de dovadă a creației personale asupra elementelor mediului, fapt care determină ca ființa să trebuiască a relua bătălia pentru recâştigarea statutului personal. Practic ființa realizează că în esență nimic nu s-a schimbat față de nivelul al şaselea, mereu trebuie să lupte, numai că acum intervalele de pauză sunt mai generoase. Dar stabilitatea încă nu a fost dobândită.

Paradoxul evoluției face că cea mai mare forță care împinge înainte toate sistemele şi ființele să se dezvolte,

punându-le mereu la acțiune şi forțându-le să parcurgă procese de ample şi repetate transformări interne, este tocmai necesitatea fundamentală a acestora de stabilitate, de echilibru, de un punct fix (sau un ax central) la care să se raporteze şi care să rămână ferm ca un luceafăr călăuză corăbierului pe marea devenirii. Or acest punct fix nu avea cum să fie descoperit decât pe nivelul 8 al piramidei evolutive a trebuințelor, întrucât el ține de esența interioară a oricărui sistem-ființă şi nu de elementele mediului exterior. Dar *nu orice ființă poate pătrunde propria sa natură; este nevoie ca ea înseşi să fi atins un anumit nivel al dezvoltării care să-i permită ca, după ce a putut cunoaşte şi stăpâni elementele mediului extern, după ce a putut modela în fel şi chip forma acestora, ei bine, acum să poată cunoaşte, modela şi stăpâni deopotrivă materia şi forma mediului său intern.* ***Ființa se centrează pe sine înseşi, pe propriile valori interne, căutând nu atât a se cunoaşte cât a se accepta aşa cum este (deci fără a se mai raporta le elementele şi valorile mediului extern) şi a se dezvolta în acord cu propriile obiective***.

Din acest punct orice competiție încetează în raport cu elemente ale universului extern, singurul proces ce continuă este acela al centrării pe sine, al fortificării interne (dacă ne este permisă o astfel de sintagmă) realizată prin modelarea valorilor proprii după standarde şi tipare determinate de propriile obiective. ***Ființa practic va***

parcurge procesul edificării de sine beneficiind şi pornind de la elementele deja componente ale naturii sale individuale, dar asimilând totodată şi valori ale mediului extern, însă de data aceasta nu prin cucerire, ci prin reproducerea acestora în interiorul propriului sistem. Iată de ce, o dată ce a dat proba măiestriei ca şi creator de valori (pe nivelul al şaptelea) acum ființa începe adevărata muncă de creație: realizarea propriei sale identități.

Ființa este asemeni unui principe care şi-a făcut ucenicia slujind în armatele altor regi, participând la constituirea, fortificarea şi apărarea redutelor acestora, până când, într-o bună zi decide să-şi edifice propria cetate aşa cum consideră şi să se emancipeze astfel de sub tutela altora. De acum nu va mai sluji la nimeni, fiind propriul său stăpân şi concentrând întreaga putere în mâna sa. De aceea ***pe nivelul 8 al identității, ființa beneficiază de utilizarea celui mai ridicat nivel de putere: puterea interioară, puterea de a fi ea înseşi.***

Toate sistemele sociale şi militare care au urmărit crearea unui stat sau a unei armate puternice, au investit în fortificarea internă a acestor sisteme, dându-le o ***identitate proprie*** (atât prin simboluri exterioare, cât mai ales prin credințe unitare comune) dându-le o ***cauză de acțiune*** şi o ***legitimitate de ordin superior*** celor deja existente până în acel moment. Fie că s-au considerat

trimişii zeilor, fie salvatorii lumii, fie cei mai civilizați sau luminați dintre oameni (etc), deopotrivă funcționarii împăraților, soldații acestora, preoții sau oamenii de ştiință ce lucrau pentru ei, au avut mereu o identitate construită din ***elemente transcendente lumii*** obişnuite, legitimată din ***credințe şi opinii comune***, dar edificată pe ***un set de valori unitare şi specifice***.

Puterea dată de propria identitate depăşeşte granițele strâmte ale adevărului; *de aceea este şi cea mai liberă dintre toate formele. Ea nu se alimentează din realități existente până atunci, ci din unele noi, create special de către sistemul care astfel are capacitatea de a deține supremația.* Toate imperiile şi toate religiile care au cucerit milioane de suflete şi au învins nenumărate forțe existente în mediul lor de viață, la origine şi-au creat propria simbolistică, propria legendă care să încadreze într-o rețetă perfect unitară şi sudată toate valorile de la care sistemul îşi legitima puterea şi, prin aceasta, reuşind a-şi impune autoritatea supremă asupra tuturor celorlalte.

Relativ la ființa umană, puterea de a fi ea înseşi, puterea derivată din (cum ar spune un celebru scriitor contemporan) "trăirea legendei personale" este cea mai mare dintre toate forțele cunoscute în universul existenței sociale, dar care transcende cu mult limitele acestuia.

j) Nivelul spiritualității

Puterea la nivelul ultim (dintre cele accesibile ființei umane actuale) nu mai are nimic de-a face cu universul în care aceasta îşi desfăşoară existența. ***Puterea conferită de nivelul spiritualității este una eminamente transcendentă. Ea depăşeşte toate formele specifice de mediului de viață al ființei, începând cu ființa înseşi. În fapt la acest nivel nu ființa este cea care utilizează puterea, ci puterea posedă acele valențe ale ființei care permit să se realizeze lucruri de neânchipuit până atunci***. Desigur că nu oricare dintre ființele umane ating nivelul superior al spiritualității.

Necesitățile de spiritualitate au un specific aparte față de toate celelalte categorii de trebuințe fundamentale, iar caracteristica lor de bază este aceea de a fi ***omniprezente***. Indiferent de nivelul de dezvoltare atins de o ființă, nevoia de transcendent reprezintă o parte a substanței proprii acesteia. Astfel, fie că vorbim despre omul primitiv al junglelor, fie de socialistul ateu, fie de omul comun al societății, de omul de ştiință sau de preoții cei mai credincioşi/religioşi, de fiecare dată *necesitatea de spiritualitate a găsit forme specifice de a se manifesta dovedind (dacă mai era necesar) că ființa umană este o parte intim legată de organismul mare al ordinii cosmice, de care îşi aduce mereu aminte, chiar dacă voalat sub aparențe mistice, artistice, intelectuale sau religioase. Dorul cel mare*

al sufletului uman este dorul acestei unități cu marele organism de care aparține. Iată de ce şi ***puterea dată de nivelul spiritualității în fapt nu este puterea ființei ci tocmai puterea întregului univers de care aparține***. Ființa se racordează la această sursă imensă de putere devenind un canal prin care aceasta se revarsă în lumea manifestată.

Fie că se închină copacului, sau templelor, crucilor sau icoanelor, tunetului sau cunoaşterii, stelelor ori transcendentului abstract, *ființa umană, în măsura în care reuşeşte să treacă dincolo de granițele propriei sale identități, să transceandă coordonatele date de universul concret al existenței limitate de timpul şi spațiul prezentului, în aceste condiții, ea se racordează la puterea infinită a unei ale lumi, devenind un* ***catalizator*** *şi un* ***director*** *dinspre acea lume transcendentă spre lumea prezentă a propriei sale existențe cotidiene.*

Am afirmat încă de la începutul prezentului volum că puterea este deopotrivă un fenomen obiectiv şi subiectiv; că este deopotrivă o realitate concretă dar şi himerică, iar mai ales că, puterea este ea înseşi o entitate vie. Chiar dacă nu are o formă (aşa cum suntem noi obişnuiți să percepem lucrurile) totuşi ea comportă nenumărate forme în manifestarea perceptibilă universului uman. Dacă pe toate celelalte nivele ale piramidei puterea utiliza ca instrumente şi vehicule de manifestare elemente

împrumutate din lumea ființei, ei bine, atunci când se reuşeşte conectarea la aceste dimensiuni transcendente, la universuri superioare de energie şi forță, puterea nu mai este ținută să respecte legile acestei lumi. Astfel apar fenomene şi efecte neobişnuite, numite miracole, pentru că ele sunt deocamdată excepții pentru lumea în care se manifestă în acel moment.

Puterea spirituală practic este deopotrivă înaintea dar şi în afara timpului său, şi cu siguranță că în afara regulilor comune ale acestei lumi. Ea depăşeşte toate convențiile, încalcă toate legile politice, uită de toate tradițiile şi mai ales transformă tot ceea ce-i stă în cale.

Această transformare poate lua chipul blând al dezvoltării sau fața dramatică a distrugerii; poate ridica ființa pe cele mai înalte culmi ale sfințeniei, dar în egală măsură o poate coborâ în cele mai întunecate abisuri ale degradării. Puterea aceasta spirituală a purtat mica armată a marelui Alexandru Macedon peste jumătate din lumea cunoscută pentru a edifica o nouă civilizație, dar tot această puterea a manevrat în numeroase rânduri marile mase de cruciați ca să distrugă ceea ce atunci era cea mai avansată cultură cunoscută occidentului. Pretextele acțiunilor manifestate nu au nici cea mai mică relevanță, întrucât ***atunci când acționează puterea spirituală tot ceea ce ştim despre ființa umană şi despre regulile***

societăților nu se mai aplică. *Puterea spirituală poate face din oameni demoni sau zei, cu posibilități egale de distrugere sau de creație; dar de fiecare dată aceste lucruri scapă voinței celor implicați şi înțelegerii maselor care-i urmează.*

Puterea spirituală acționează asupra fundamentului intim al ființei umane şi de aceea transcende elementele psihicului său care au legătură cu realitatea (cu mediul de existență) tocmai prin aceea că au fost lăsate ca structuri de adaptare şi dezvoltare în acest mediu. *Evitând contactul cu rațiunea, cu elementele caracterului, cu normele educației, cu instinctele primare ale supraviețuirii (etc) puterea spirituală acționează prin intermediul a ceea ce s-a numit în mod tradițional* ***credință***. ***Credința este aptitudinea sinelui uman şi al oricărei ființe cu un început de conştiență de sine, de a acționa paradoxal (pentru modul nostru obişnuit de a gândi) tocmai împotriva acestei conştiențe, de a decide să renunțe la entitatea şi identitatea sa, tocmai pentru a se pune în slujba unei forțe uriaşe, superioare, la care aspiră chiar instinctiv şi inconştient sinele încă de la prima sa trezire***.

Desigur că aceste aspecte nu trebuie confundate cu conotațiile lor religioase. Religia este numai un caz particular de manifestare a credinței sinelui uman. Oamenii de ştiință atei (de pildă) cred cu toată convingerea

lor că universul s-a născut dintr-un ocean primordial sau că omul a evoluat din maimuță. ***Orice credință nu suportă argumente şi nici explicații;*** *de acea nu există nici o diferență de esență între savantul darwinist şi creştinul cruciat, precum, practic, nu există de asemenea nici o distincție între cel care în numele unui zeu sau unei cauze construieşte temple şi cel care în numele altui zeu sau unei cauze noi le distruge.* ***Credința este mecanismul prin care puterea spirituală acționează asupra ființelor conştiente.*** Dacă ea poate muta munții din loc, ei bine puterea spirituală în schimb merită titlul de cea mai importantă forță de creație din câte sunt manifestate în lumea cunoscută nouă ca oameni. Chiar dacă se manifestă prin intermediul ființelor umane, totuşi scapă controlului lor.

De aici apare ***paradoxul puterii spirituale*** privit din punct de vedere uman: ***atâta timp cât rămâi tu însuți ca ființă nu ai acces al o astfel de forță transcendentă; o poate accesa numai cel care s-a depăşit pe sine însuşi, s-a de-personalizat, şi-a construit şi apoi pierdut prin renunțare (transcendere) propria identitate***. Ei bine, din în acel moment ființa nu mai este ea; ci ***devine înseşi puterea în manifestare***. Înțelegem acum de ce, de fiecare dată când puterea spirituală se manifestă, nu au importanță nici numărul oamenilor, nici capacitățile lor, nici conjuncturile de mediu

– practic nimic din ceea ce ne-am obişnuit a fi ingredientele necesare pentru reuşita oricărei acțiuni în universul cunoscut nouă. ***Puterea spirituală este cea care ne dovedeşte fundamentul iluzoriu al acestei lumi, dar şi calea de a ieşi din ea, urcând spre realități superioare, transcendente momentului prezent***. Progresul lumii sociale a urmat mereu această cale, chiar dacă ştiințele actuale nu au încă maturitatea de a o recunoaşte.

Omul nu este o ființă posesivă, stăpânitoare, ci una contemplativă. Bucuria existențială se naşte şi creşte pe măsură ce ochii sufletului admiră tot mai de aproape frumusețile vieții, iar paşii ființei noastre se apropie din ce în ce mai mult de ele. Orice frumusețe atinsă în zbor de aripa sufletului uman devine trup împietrit în cimitirul trecutului. Omul este o ființă-în-devenire, o ființă-în-perspectivă. Frumusețile vii ale vieții sunt acelea ce merg mereu înaintea noastră.

Azir

CAPITOLUL V
AXIOMELE PUTERII

Măsoară-ți forțele după aspirațiile tale, nu aspirațiile după forțe.
Montaigne

Puterea deşi poate avea origini diferite, nivele multiple, forme variate de exprimare, instrumente diverse prin care se manifestă, totuşi are natură constantă şi aceeaşi esență. Puterea deci, este un fenomen unitar, fapt care, pe lângă celelalte caracteristici evocate pe parcursul volumului de față (precum calitatea de entitate sistemică, autonomia, propria linie de evoluție, capacitatea de interacțiune cu alte sisteme de viață etc) ne permite să constatăm că ea prezintă anumite caracteristici fundamentale constante în existența şi manifestarea sa, care se aplică la fel indiferent de momentul şi conjuncturile particulare ale contextului existențial, aceste caracteristici le-am numit axiome, chiar dacă, unele dintre ele nu prezintă neapărat o înrudire strictă sau la fel de evidentă cu ceea ce ne-am obişnuit a denumi astfel în ştiințele tehnice ale materiei (în special fizica şi matematica).

Pe de altă parte şi în conformitate cu optica generală a prezentului volum, axiomele prezentate sunt tratate (şi identificate) din punctul de vedere al interesului şi impactului asupra ființei umane. Cu siguranță că numărul axiomelor este chiar mai mare (şi rămâne viitorilor cercetători ai fenomenului să îmbogățească această bază

de date şi chiar să expliciteze mai detaliat modalitatea de acțiune a acestora) însă noi am reținut pentru volumul de față următoarele 27 de principii fundamentale ale existenței, manifestării şi devenirii puterii.

1. Puterea reprezintă ***primul pas spre actualizarea*** oricăreia dintre trebuințele fundamentale.

2. Puterea ține de esența proceselor evoluției, al căror ***catalizator*** este.

3. Puterea, deşi în manifestare îmbracă diverse forme, în esență reprezintă ***nevoia ființei de a-şi dovedi şieşi şi întregului univers faptul că este şi că poate***. Nevoia de putere este o necesitate de capacitate existențială dovedită, recunoscută.

4. Puterea este un ***factor cameleon***. Variază în funcție de condițiile de mediu, de ființa şi de nivelul pe care se manifestă trebuințele pe care le sprijină.

5. Puterea este ***un dat natural, dar care se dezvoltă şi educă*** pe parcursul existenței unei anumite ființe.

6. Puterea ***nu este nici rea nici bună***; la fel rezultatele ei. Rele sau bune sunt numai interpretările pe care le dau oamenii la diverse momente în evoluția societății.

7. În ***exterior puterea se cumulează aritmetic***, ***iar în interior*** (în cadrul sistemului psihic) ***se cumulează geometric*** (creşte exponenţial cu numărul elementelor de sprijin).

8. Puterea nu există prin sine înseşi ci numai prin raportare la elementele şi forţele mediului. ***Puterea este astfel o reflexie a lumii şi nu o aptitudine a sufletului/ fiinţei***.

9. Puterea este un factor care, aşa cum se poate lua, aşa se şi poate da unei fiinţe sau grup de fiinţe, întrucât ***ţine de educaţia şi instrucţia*** acestora.

10. Puterea niciodată nu a putut aparţine unei fiinţe în numele altora, ci numai că aceasta le-a făcut pe celelalte să nu o conştientizeze, sau să i-o împrumute. ***Deşi puterea nu se poate transmite, totuşi efectul ei poate fi cedat***.

11. Puterea fiind o forţă, ***cea mai stabilă cale de posedare a ei este cea asigurată prin forţă***. Dar cea mai eficientă dintre forţe este cea care se impune fără să se vadă şi care stăpâneşte fără să asuprească.

12. Puterea ***nu poate fi creată***; ***ea este o forţă şi o aptitudine a naturii*** ce-şi are originea în sufletul fiinţei. De aceea singura modalitate de îmbogăţire cu putere este aceea de a o prelua de la alţii şi a o dezvolta în folosul propriu. Astfel încât pe bună dreptate s-a arătat că puterea

este precum fructele pământului – nu le creează omul, întrucât ele aparțin sufletului vieții, dar prin efortul şi strădania acestuia din urmă, ele îşi dăruiesc roadele în calitatea şi cantitatea demne de acest efort.

13. Puterea ***în manifestare este ca o undă*** stârnită pe suprafața apei: cu cât se duce mai departe de centru, cu atât devine mai mare, mai prezentă, mai influentă.

14. Aşa cum lumina dintr-o lampă se răsfrânge deopotrivă asupra utilizatorului, dar şi a celor din jur, tot astfel şi ***puterea se scurge şi în beneficiul celor din preajma stăpânitorului.***

15. Puterea este un fenomen al naturii şi în această calitate ea nu poate fi stăpânită/ posedată pentru mult timp. ***Caracteristica sa principală este fluctuația şi transferul***; chiar fără să urmărească cineva să o dobândească, ea oricum trece la alt posesor.

16. Puterea se cultivă şi sporeşte precum holdele câmpului: cu anotimpuri de semănat şi cules, cu pericolele intemperiilor când se poate pierde totul, cu roade după hărnicia gospodarului, dar şi cu capriciile naturii solului uman pe care se altoieşte. ***Puterea nu oferă garanții.***

17. Puterea este ***dorința omului de a fi una cu demiurgul***: de a se regăsi deopotrivă în şi peste toate concomitent şi deopotrivă.

18. ***Oamenii au tendința de a exercita acea formă a puterii pe care ei nu o posedă în mod natural*** (intelectualul sau artistul – puterea fiziologică; boxeorul sau luptătorul – puterea minții). Acest principiu este corolarul nevoii de dezvoltare, de împlinire.

19. ***Cu cât o ființă umană reuşeşte să dezvolte în mod natural mai multe forme de putere (în propria personalitate) cu atât ea accede în mod natural la puterea celorlalți*** (adică aceştia au tendința naturală de a o dărui pe a lor, chiar fără ca acela să o fi cerut; aceste modele se numesc lideri; nu trebuie totuşi confundați cu ceea ce societatea modernă numeşte "lider" adică diverşi actori scoşi în față de grupuri de interese – religioase, politice, financiare etc. Adevăratul lider nu are echipă, ci numai mase care îl urmează. El nu câştigă bătăliile ca generalul, bazându-se pe armata proprie, ci numai pe forța personală de impresie asupra mulțimilor).

20. ***Oamenii dăruiesc puterea lor numai atunci când au certitudinea că pot obține mult mai mult în schimb***, asemeni agricultorului care însămânțează astăzi grânele pe care le are pentru a obține mâine şi mai multe. Dar în egală măsură oamenii confundă certitudinea cu credința şi speranța lor în acest sens. De aceea *cea mai uşoară formă de a prelua puterea de la oameni este să le dai speranțe care să vină în întâmpinarea credinței că ei nu se înşeală* (doar sunt maturi, evoluați, inteligenți, informați

şi capabili de decizii corecte) în alegerile acestor speranțe. (Un principiu ar putea fi acela că speranța este moneda de schimb universală prin care se poate obține orice fel de resursă de la ființa umană; dă-i omului speranță şi îi poți cere orice)

21. ***Puterea nu se impune atunci când a fost dovedită ci numai când reuşeşte a se face trăită***. Deopotrivă trebuie să o trăiască cu toată ființa posesorul ei cât şi cel supus. Primul va trebui să se îmbrace permanent în mantia puterii, iar celălalt să se plece umil sub talpa acesteia. Unul trebuie să devină rege, celălalt sclav; puterea nu cunoaşte compromisuri. La prima dezamăgire, primul lucru pe care îl face este să schimbe actorii în roluri.

22. Puterea este un fenomen prin excelență ce nu se poate manifesta decât într-un univers populat şi cu alte forțe decât cele proprii posesorului; ea are nevoie de un sistem de referințe la care să se raporteze, sistem creat din oricare alte forțe, indiferent că aparțin lumii vii sau nu. ***Puterea este ceva ce există*** **asupra.**

23. ***Puterea nu este influențată de factorii sociali sau naturali, ci numai de efectele produse asupra structurilor psihice interne prin acțiunea acestora***. Puterea deci este o percepție a ființei, dar totodată o entitate de sine stătătoare. Această entitate se alimentează din resorturile determinate de acțiunea factorilor sociali.

24. Puterea este o formă de energie (sau în orice caz se comportă ca o formă de energie) având ***oscilații de amplitudine, nivele de frecvență, variații cantitative***.

25. ***Puterea are capacitatea de autogenerare, de automultiplicare.*** În fapt puterea sporeşte prin ea înseşi, utilizând ca suport şi mediu de creştere lucrurile, ființele, fenomenele lumii. Sistemul psihic al ființei umane este cel mai bun mediu de originare şi reproducere a puterii.

26. ***Puterea nu suportă colaborare***. Orice forță poate ocupa în raport cu puterea doar două situații: concurentă sau asimilată. Puterea reprezintă o tendința naturală de impunere, din partea a ceva asupra a altceva.

27. Puterea nu este influențată de număr decât în mică parte. ***Ceea ce determină cu adevărat forța sa de impact este dat de efectul de trenă sau de aura cu care se învăluie şi influențează ființele sau fenomenele din mediul ei existențial***. Datorită acestui efect de halou, de multe ori s-a vorbit despre difuzia puterii, despre imposibilitatea de a o localiza explicit, despre spații sau dimensiuni multiple de existență ale acesteia întocmai precum se tratează în fizicile cuantice electronul. Acestea sunt într-un anumit spațiu/ arie dar nu se poate defini cu exactitate un punct la un moment dat de timp. Din acest motiv puterea se consideră mai mult o prezență decât o sursă şi mai mult un efect decât o forță.

Puterea atrage după sine şi superstiția. Oamenii puternici sunt adeseori în stare să facă lucruri pe care alții nu le pot realiza. De aceea sunt considerați ființe supranaturale, divine, magice, sau de altă natură, înzestrate cu puteri ce le depăşesc pe ale unui om normal. Ce idei greşite! Şi totuşi trebuie să ştim care este adevăratul potențial al ființei umane. El este în mod sigur mai mare decât orice galaxie, mai fantastic decât visele noastre cele mai îndrăznețe, mai spectaculos decât orice ne-am putea imagina.

Christopher Kilham

CAPITOLUL VI
UTILITATEA PUTERII

E înzecit mai folositor gândul cel mai mic, dar care lasă în urma sa o înfăptuire pentru omenire, decât marile idealuri, ce trec precum furtunile mării, tulburând mintea şi sufletul corăbierului
Azir

1. Introducere

Pare paradoxal să vorbim despre utilitatea unui proces natural care, pe lângă faptul că scapă controlului şi stăpânirii ființei umane, aceasta nici nu concură în vreun fel la crearea puterii. La prima vedere ar părea mai plauzibil să tratăm despre necesitatea şi rolul puterii în ansamblul naturii, aşa cum vorbim despre rolul alizeelor în procesele climatice şi nu despre utilitatea lor pentru cei ce doar se supun acțiunii acestora.

Şi totuşi, atunci când ne referim la utilitatea propriu-zisă a puterii, înțelegem să includem aici nu doar aspectele benefice şi nici doar consecințele pentru utilizator/posesor. Prin utilitatea puterii în accepțiunea volumului de față, definim ansamblul de consecințe care se produc datorită manifestării (naşterii, creşterii şi transferului) acesteia. Dat fiind că puterea este precum argintul viu – adică trece extrem de repede de la un posesor la altul – pe de o parte, şi mai ales că de cele mai multe ori manifestarea sa nu cuprinde numai un posesor, ci ansambluri întregi de relații şi complexe de situații în care sunt implicate deopotrivă

ființe, lucruri, stări, aspecte existențiale etc, practic puterea ca fenomen nu are două fețe: una bună pentru cineva şi alta rea pentru altcineva. ***În manifestarea puterii binele şi răul sunt într-atât de amestecate încât din alb şi negru realitatea ei a devenit un gri permanent.***

S-a spus desigur dintotdeauna că puterea este cel mai dorit lucru de pe pământ şi că reprezintă totodată coroana stăpânirilor şi cireaşa de pe tortul plăcerilor umane. S-a mai dovedit în decursul istoriei speciei noastre că omul este în stare să realizeze cele mai mari sacrificii personale, şi să comită cele mai inimaginabile violări alte valorilor proprii, fapt care a făcut ca puterea să fie considerată mâna dreaptă a diavolului.

Fără a nega aceste aspecte, şi fără a pleda în favoarea caracterului alb sau negru al puterii, totuşi ne simțim obligați să observăm că se confundă puterea în sine cu diversele utilizări pe care lumea şi omul i le-a dat de-a lungul timpului. Credința noastră este că, aşa cum lumina ca proces natural poate fi utilizată cu efecte pozitive sau negative pentru cineva la un moment dat, tot astfel şi ***puterea este neutră prin sine înseşi.***

Puterea, voința şi acțiunea sunt trei dintre elementele definitorii pentru ființele vii, în special pentru cele evoluate, cu un anumit nivel al conştienței de sine. Toate aceste trei lucruri enumerate nu sunt

comportă nici un fel de conotație valorică prin ele însele; practic numai din manifestarea acestora se nasc anumite câmpuri valorice, care la rândul lor, în diverse momente de timp şi condiții (sociale, istorice, culturale etc) dobândesc semnificații pozitive sau negative.

Pe de altă parte mai observăm că puterea nu poate să existe fără acțiune, iar acțiunea nu se poate realiza fără voință; se creează astfel un lanț cauzal, a cărui origine (primă zală) nu o reprezintă nici una dintre acestea trei. Lanțul se originează în *motivații profunde ale ființei umane determinate de sistemul evolutiv al universului, care împinge înainte pe calea progresului toate ființele*. În acest context, resorturi lăuntrice determină ființa să dovedească mereu valoarea sa universală în raport deopotrivă cu lumea exterioară, cât şi în raport cu sine înseşi. Mai mult decât atât, această valoare trebuie dovedită clipă de clipă şi în plus, sporită clipă de clipă. *Principiul cine nu urcă, acela coboară, este o normă de ordin cosmic*. Iată de ce ***ființa va fi mereu stimulată să îşi afirme poziția propriei valori în sistemul universului, ca fundament al procesului evolutiv, lucru care se face prin raporturi de putere***. ***În acest fel puterea dobândeşte statutul deopotrivă de instrument şi agent de aplicabilitate primordială şi organică a evoluției ființei. Puterea este deci fundamentul evoluției ființei***.

2. Legi ale utilizării puterii

1. ***Puterea nu poate fi utilizată fără riscuri. Puterea nu oferă nici o garanție***. Puterea este întru-totul asemănătoare spiritului liber, dacă ar fi să o comparăm cu un semnificant din lumea umană. Aceasta înseamnă că nu se ataşează nici de valori, nici de utilizatori şi cu atât mai puțin de victime (aceasta fiind şi o veste bună pentru cele din urmă, fapt ce a determinat naşterea unei zicale populare: nimic nu e mai trecător decât puterea şi orice stăpânire îşi are un final).

Acest comportament al puterii este similar celui al păsărilor de pradă şi nu e deloc lipsit de semnificație faptul că toate structurile şi sistemele organizatorice umane (de la ființa în sine până la grupuri, state, imperii, cluburi, confrerii etc) care au utilizat pe o perioadă mai lungă sau mai scurtă puterea, au folosit, ca imagine pasărea plasată în topul virtuții, libertății şi rapacității ei: vulturul. Dar aceste elemente caracteristice ale puterii nu trebuie să ne facă să credem că ea ar acționa haotic, la întâmplare fără principii şi fără legi proprii (iar volumul de față tocmai acest lucru doreşte să-l evidențieze; în plus, orice sistem, cu cât este sau devine mai dezvoltat, mai evoluat, cu atât gradul de haos încorporat cedează teren ordinii şi cu atât libertatea, independența şi forța de care beneficiază cresc în proporție directă cu regimul acestei ordini).

Afirmațiile făcute la început, cum că puterea nu oferă nici o garanție şi că prezintă numeroase riscuri, trebuie înțelese prin asimilare cu imaginea vulturului: cum ar spune Iorga, să nu credem că vulturul este nerecunoscător pentru că nu s-a coborât la mâna de grăunțe aruncate de gospodar în bătătură. Riscurile derivă aşadar din faptul că puterea se însoțeşte doar cu cei ce sunt de-o seamă cu ea (cu nivelul ei de evoluție) iar pe ceilalți îi asupreşte.

Am arătat pe parcursul volumului de față şi că puterea creşte mai repede decât ciclurile vieții umane, astfel că orice grup uman va fi depăşit la un moment dat de nivelul de evoluție al puterii, fapt care va determina (dacă nu se iau măsuri, fie de limitare fie de renunțare la acel tip de putere) ca grupul respectiv vă cadă victimă propriei puteri pe care a crescut-o. De aici riscurile de care vorbeam, dar şi faptul că puterea nu oferă garanția fidelității, la fel cum un pui de tigru nu garantează păstorului care l-a crescut că într-o bună zi nu-l va servi la masa de prânz, atunci când va deveni mare şi îşi va conştientiza necesitățile naturale.

2. ***Oricare doi utilizatori concomitenți ai puterii nu pot rămâne mult timp pe poziții de egalitate, nici de colaborare, nici de neutralitate unul față de altul***. Puterea nici nu serveşte la doi stăpâni deodată şi nici nu acceptă doi tați în acelaşi timp. Dar ceea ce agreează cu

toată ființa ei sunt două (sau mai multe) victime concomitente. Ceea ce trebuie să reținem cu prioritate este că ***puterea va rămâne mereu marea stăpână****; ființele sau grupurile umane reprezintă doar gazde temporare, care pot fi utilizate o zi, un an sau o sută de decenii; dar până la urmă se va renunța la ele în orice caz, aşa cum orice om renunță la o haină utilizată îndelung.* Şi la fel cum nu poate nimeni să poarte două haine pe dinafară, decât dacă le îmbină stofele (adică dacă va crea o a treia haină din cele două) la fel face puterea cu două gazde, fie ele ființe umane, state, imperii şi alte grupuri sociale (militare, economice, politice etc). Totdeauna din două unul este cel din frunte, iar aceasta dacă nu se ajunge la compromisuri adică fiecare grup să se destrame pentru ca unindu-se cu celălalt să creeze o terță organizație utilizatoare a beneficiilor puterii.

S-au văzut astfel de evenimente în istoria omenirii, în fie de împărțire a tronului între două sau chiar trei persoane, fie de coabitare a două sau mai multe partide aflate chiar la extreme politice etc. Dar ceea ce este din nou important de observat, astfel de construcții artificiale sunt viciate chiar din primul lor moment, de dorința oamenilor de a utiliza puterea, de a o poseda; nimeni nu se gândeşte la investirea în dezvoltarea puterii pentru ea înseşi (fapt care se poate realiza numai crescând, dezvoltând toți membri din acea comunitate umană) ci numai la exploatarea

puterii pentru ei ca entități singulare. Atunci nu este de mirare că puterea va părăsi extrem de repede astfel de gazde, preferând mai degrabă un singur individ înțelept, luminat, evoluat care poate cuprinde rosturile şi esența proceselor de evoluție ale vieții.

De aceea comunitățile umane în istoria lor au urcat cele mai importante trepte ale evoluției sub influența catalizatoare a unor astfel de conducători luminați şi sub beneficiile coabitării cu nivelele superioare ale puterii. *Practic tot ceea ce avem ca moştenire – cultura, civilizația tehnologică, tradițiile întru virtute, religiile, şcolile de dezvoltare spirituală etc – se datorează acestui fenomen de simbioză dintre o ființă umană conducătoare şi puterea în evoluție*. Desigur însă că există şi excepții – cum ar fi în cazul Imperiului Roman în perioada coabitării a doi sau trei principi – dar acestea nu au fost de durată şi mai ales nu au dus la progrese semnificative (ba chiar au reprezentat începutul distrugerii sistemului).

3. ***Deținerea puterii implică acțiune neîntreruptă. Cine nu acționează necontenit pentru a menține sau spori puterea pe care o deține, acela o va pierde***. Puterea are propriile sale nevoi de evoluție; deci gazda acesteia trebuie să vegheze neîntrerupt, întocmai unui părinte bun, ca aceste nevoi să fi satisfăcute la timpul lor. Pe de altă parte, toate sistemele superior organizate din

lumea naturii, se caracterizează printr-un mare dinamism constructiv. Deşi pare paradoxal această afirmație pentru noi cei care suntem obişnuiți să vedem în urma puterii numai distrugerile, afirmația poate apărea în lumina ei adevărată dacă privim puterea ca pe orice ființă vie. În urma oricărei vietăți rămân resturile procesului de hrănire, care, desigur, au distrus anumite sisteme, dar au alimentat un altul, superior plasat pe scara lanțului trofic existențial. Datorită acestor distrugeri şi procesului de alimentare, puterea se dezvoltă, evoluează, al fel ca orice organism. Gazda, tutorele, ființa cu care lucrează, trebuie să-i asigure resursele necesare creşterii şi evoluției spre nivele superioare. Pentru că nu este suficientă simpla alimentație – la fel ca şi în cazul oricărei ființe, indiferent de specie – ci se impune şi educarea acesteia (procesul educativ practic realizează evoluția) spre a dobândi un standard superior de împlinire.

Iată de ce, acela care şi-a dorit puterea, şi-a luat o sarcină care de multe ori îl va depăşi destul de repede şi cu atât mai mult cu cât îl şi prinde nepregătit, dacă nu cunoaşte procesele de evoluție ale acesteia, la fel cum un părinte care nu ştie să îngrijească şi crească un copil riscă să-l omoare. Însă puterea nu moare, orice ar fi, ci ea se răzbună. Iată de ce înțelepții se feresc de putere, sau dacă prin destinul lor trebuie să lucreze cu aceasta, o vor preferea pe aceea deja aflată la standarde superioare de

evoluție (de exemplu cea morală), care nu numai că nu prezintă atâtea riscuri, ci şi aduce multiple avantaje prin capacitatea sa uriaşă de a fi utilizată în procese de creație.

Desigur însă că şi ființa-gazdă, tutorele trebuie să se fi ridicat el însuşi la un nivel superior de evoluție personală, pentru a putea stăpâni această putere uriaşă şi mai ales de a o proteja să nu cadă în mâinile unor utilizatori inferiori, care în loc de creație, dând curs egoismului lor, să prefere distrugerea sau preamărirea propriei persoane.

4. ***Puterea cu cât este mai mare cu atât acceptă un număr mai mic de utilizatori*** (intensitatea/forța puterii este invers proporțională cu numărul de utilizatori). *Adevărata putere nu va aparține niciodată maselor, grupurilor, sau unui număr mare de entități.* Puterea ca orice sistem are tendința naturală de a se concentra pe sine înseşi, de a deveni cât mai unitară sporind coeziunea dintre elementele componente (în lumea oamenilor acest comportament se numeşte egoism, adică tendința de a da curs propriilor trebuințe de alimentare cu resurse, de creştere, dezvoltare, fortificare).

În aceste condiții este evident că dând curs unei astfel de orientări, puterea va evita orice situație de fragmentare atât a elementelor, cât şi a forțelor sale. Este întru totul asemănător acțiunii unei armate: dacă îşi divizează contingentele devine vulnerabilă, pe când atunci când îşi

concentrează toate forțele într-un singur punct, are şanse sporite de a reuşi. Am afirmat că tendința de concentrare şi de restrângere a numărului de utilizatori creşte o dată cu sporirea intensității/ forței puterii. Când este mică, puterea (dacă ne este permisă această sintagmă) "aleargă" după mai mulți utilizatori deodată pentru a beneficia de resurse necesare creşterii sale. Pe măsură ce se dezvoltă, începe să emită pretenții asupra gazdelor, în sensul în care pe de o pare acestea este necesar să fie ele însele la un nivel potrivit de emancipare individuală (în măsură să asigure cantitatea şi calitatea) resurselor necesare puterii, iar pe de altă parte în sensul amintit deja al reducerii numărului acestora. *Cu cât evoluează spre nivele superioare, cu atât mai mult puterea dă preferință calității în detrimentul cantității, iar calitatea se poate obține mult mai eficient şi mai stabil prin fidelizarea relațiilor de coabitare şi reducerea numărului de gazde-utilizatori.*

5. Puterea vine de la număr, dar se concentrează în unități. Aşa cum puterea apei se concentrează în mare unde dispar nenumărate fluvii şi râuri, la fel ***puterea lumii se concentrează în mâna omului prin participarea a nenumărate voințe, care sunt astfel des-ființate***. Practic toate sistemele în univers sunt compuse din elemente-subsitem care al un anumit nivel al organizării pot fi numite particule, atomi sau elemente structurante.

Adevărata puterea a sistemului este dată de combinația a doi factori: puterea fiecăreia dintre aceste particule constituente şi forța de coeziune dintre ele. De aici o concluzie foarte importantă pe care au utilizat-o toți marii creatori de sisteme, în special în domeniul militar şi politico-organizatoric: *pentru a avea o armată sau un stat puternic este absolut necesar mai întâi a spori puterea fiecăruia dintre soldați sau dintre cetățeni*. De cele mai multe ori în istorie acestea două s-au combinat şi majoritatea civilizațiilor au avut la bază conlucrarea strânsă dintre un sistem politic format din cetățeni puternici ca ființe umane (cultivați, emancipați, virtuoşi, dezvoltați ca personalități) şi o armată compusă din soldați bine antrenați.

6. ***Puterea nu poate fi stăpânită căci ea este cea care domină; primul şi cel mai dominat este tocmai posesorul acesteia***. În faza actuală de dezvoltare a omenirii, puterea este cea care îşi alege gazdele potrivite pentru coabitare şi le menține atâta timp cât acestea sunt utile, adică atât cât pot să asigure resursele necesare evoluției prime. Însă puterea, ca orice sistem viu, are necesități de creştere şi dezvoltare structurate deopotrivă în funcție de piramida trebuințelor precum şi potrivit cu nivelele sale de aspirație (arătate în volumul de față). Multe dintre aceste nivele depăşesc standardul de emancipare al gazdei-

utilizator, situație în care acesta devine din factor simbiotic (din colaborator), victimă, şi din utilizator devine element utilizat de către putere demersul său de găsire a unei alte gazde potrivite. Un astfel de comportament poate fi mai bine înțeles dacă privim în ograda lumii oamenilor: un animal este bun în viață atâta timp cât dă ouă sau trage la căruță; când nu mai oferă randament în aceste întreprinderi, o ultimă utilizare este regăsită ca hrană pentru gospodar. Dar el, animalul nu mai este în viață. Întocmai la fel se întâmplă lucrurile şi în "gospodăria" puterii în ceea ce priveşte soarta oamenilor de care ea s-a folosit.

7. ***Puterea ascunsă (care nu este cunoscută adversarului) este înzecit mai tare decât în realitate.*** Ține de specificul universului manifestat în cadrul căruia societatea umană se constituie ca parte componentă, ca orice interacțiune dintre două sisteme, la nivelul de evoluție al lumii în care trăim, să se soldeze cu consum de resurse din partea ambelor. În alte lumi superior evoluate, orice întâlnire dintre două sau mai multe sisteme are ca fundament colaborarea lor sinergică în sensul punerii în interacțiune a valorilor proprii fiecăruia pentru a da naştere la valori noi, superior dezvoltate. În universul nostru social însă (relațiile dintre ființele umane) simbioza sinergică între sisteme este, dacă nu o excepție, cel puțin

încă rar manifestată. Regula o reprezintă conflictul, disputarea valorilor şi lupta pentru întâietate.

Din aceste motive, cu cât un sistem evită mai mult interacțiunea cu alte sisteme aflate în conflict de valori, cu atât rămâne mai integru, deci mai puternic. La fel şi puterea, păstrată în taină este protejată de conflictele mărunte care pot să-i macine forța, întocmai precum o armată aflată în teritoriu inamic ar fi slăbită în capacitatea ei de atacurile surprinzătoare din flancuri ale grupurilor de rebeli chiar mai înainte de a da adevărata bătălie.

Acest fenomen este valabil cu privire la toate realitățile din lumea oamenilor şi de aceea, la nivelul actual de dezvoltare al omenirii, cu cât ai valori mai de preț, cu atât ele trebuie mai bine ascunse şi utilizate numai la momentul culminant, cu toată forța şi numai pentru scurt timp. Este într-adevăr o lege haiducească, regăsită şi în parabola biblică a mărgăritarelor aruncate la porci, dar până ce sistemul uman nu va realiza saltul evolutiv de la legea entropiei la cea a sinergiei (de la dezvoltare prin luptă, la evoluție prin sinergie creatoare) acest comportament rămâne cel mai adecvat.

8. ***Puterea îi dă aripi utilizatorului să zboare spre înălțimi, dar sapă în urma-i prăpăstii pentru a-i împiedica retragerea la cea mai mică greşeală. Puterea este un drum cu un singur sens.*** De aceea jocul puterii are

un singur sens şi mereu acelaşi final. *Puterea este probabil cel mai rapid instrument de evoluție aflat la dispoziția ființei umane.* Dar ea nu are decât două modalități de acțiune: ori este utilizată pentru dezvoltare, ori pentru distrugere (practic toate instrumentele din universul nostru care au un nivel superior de utilitate, adică sunt ultraspecializate pentru a realiza un anumit lucru la o calitate superioară, nu cunosc decât două fețe ale realității: fie realizează acel lucru dacă sunt corespunzător întrebuințate, fie realizează exact opusul lucrului pentru care au fost create, la chiar cea mai mică eroare de întrebuințare; poate că cel mai răspândit exemplu este cel al unui cuțit foarte bine ascuțit: este astfel făcut să fie utilizat ca instrument de tăiere extrem de rafinată, dar la cea mai mică neatenție acțiunea lui se răsfrânge chiar asupra utilizatorului; la fel ar putea fi luat ca exemplu puterea atomică).

9. ***Puterea stă cu atât mai mult la un posesor, cu cât acesta investeşte în evoluția ei spre nivele superioare celui la care a dobândit-o***. În caz contrar, există riscul de a se prăbuşi sub greutatea determinată de sporirea cantitativă a puterii pe acelaşi nivel, fără transmutarea acesteia la unul superior.

10. ***Cel mai important lucru care trebuie ştiut despre putere este că ea îşi doreşte să evolueze***.

Tendința spre dezvoltare este un instinct cosmic (dacă-l putem numi astfel) care animă şi pune în mişcare toate sistemele indiferent de nivelul de dezvoltare sau de realitate la care se situează. Astfel, dacă ne raportăm la universul cunoscut nouă putem observa cu uşurință că de la atom la galaxii şi de la plantă la om, toate cele ce sunt au propria lor devenire ce se poate realiza numai printr-o activitate neîntreruptă a cărei tendință este starea de mai bine a ființei, elementului sau sistemului. Puterea, aşa cum arată volumul de față, este un organism viu, având în aceste sens toate necesitățile esențiale ale oricărui sistem în evoluție, de la cele de naştere, creştere, modelare şi afirmare a propriei identități, până la necesitățile de dezvoltare, reproducere şi permanentizare.

11. ***Adevărata putere domină fără a impune şi stăpâneşte fără a aservi***. Este o lege veche de când lumea, dar prin care noi trebuie să înțelegem nuanțarea şi adaptarea necesar a fi realizată la întreaga anatomie a puterii. Din prezentul volum am aflat că nu există un singur tip de putere şi nici un model standard; ci că puterea este un organism viu, care-şi are propria devenire şi care colaborează doar cu ființa umană în scopul reciproc al dezvoltării. De aceea prin antica sintagmă "adevărata putere" trebuie să înțelegem puterea adaptată, adică acea putere (de o anumită factură şi nivel de evoluție) care să se

potrivească perfect cu gazda sa umană, astfel încât să constituie cele două elemente ale unui sistem simbiotic, adică acel tip de colaborare care aduce avantaje reciproce fără a produce pierderi.

12. ***Cine vrea să perpetueze posesia puterii trebuie să o înnoiască mereu.*** Ca şi frunzele, şi puterea se vestejeşte după un timp de utilizare. Ea trebuie nu doar împrospătată, ci are nevoie de un întreg nou anotimp al existenței.

13. ***Perpetuarea puterii în timp este direct proporțională cu nivelul de evoluție al acesteia***. Cu cât este mai spiritualizată, cu atât durează mai mult (peste timp) şi rămâne o perioadă mai îndelungată la posesorul ei (deci poate fi deținută, întrebuințată).

14. ***Puterea care a evoluat la un nivel superior, se poate întoarce să se manifeste şi la nivelele inferioare dacă este necesar sau util*** (acest principiu era aplicat în special de luptătorii artelor marțiale, dar şi a oricărei forme de luptă care beneficiază de un cod de norme superior organizate). Ne aflăm practic în prezența acelui principiu universal de acțiune a sistemelor, preluat şi de juriştii romani, conform căruia "cine poate mai mult, poate şi mai puțin".

15. ***Puterea este un lucru care creşte şi profită prin utilizare, dar care lăsată în nelucrare se întoarce împotriva utilizatorului***. Puterea se doreşte pe sine mereu în acțiune, pasivitatea alterându-i natura proprie (nivelul evolutiv) sporindu-i acele coordonate agresive şi distructive. Deci acela care doreşte să aibă parte de putere sporită, trebuie să afecteze întreaga sa atenție creşterii şi dezvoltării (cultivării) acesteia, întocmai precum afectează un părinte copilului său. Aşa cum nu poți fi părinte cu jumătate de normă, pentru că aceasta este o stare existențială, perpetuă, la fel nu poți utiliza puterea doar pe fragmente de timp. În jocul puterii nu pot rămâne decât aceia care o tratează cu toată atenția, înțelepciunea şi dragostea, aceia care îi garantează puterii posibilitatea dezvoltării până pe cele mai înalte culmi ale ai, anume nivelul moral. Este şi motivul pentru care, cu unele exemple de excepție, majoritatea oamenilor sfârşesc prin a fi devorați căzând victimele puterii barbarizate prin contactul cu propria lor ființă neemancipată, la fel cum un părinte care nu şi-a educat în spirit superior copilul riscă să fie tâlhărit de acesta când va ajunge la maturitate.

Numai pe măsură ce se depărtează de izvoare, cursurile de apă încep a se deosebi între ele: unele devin râuri învolburate, altele rămân simple pâraie. Şi doar la vărsare putem cunoaşte adevărata măreție a unui fluviu: căci înainte de a se topi în mare, el lasă în urmă, prin miile de brațe ale deltei un întreg ocean de viață; întreaga agoniseală a existenței şi trecerii sale prin lume. Întocmai fluviilor sunt şi oamenii.

Azir

CAPITOLUL VII
NIVELELE DE EVOLUȚIE ALE PUTERII

Adevărata măreție este să ai întrunite în tine
slăbiciunea omului şi seninătatea zeului.
Seneca

I. Introducere

Totul în univers se află într-un proces al devenirii sale evolutive, care deşi uneori observatorului exterior i se înfățişează ca o succesiune de evenimente sau transformări bruşte, în fapt nu există nici o ruptură în curgerea continuă a fenomenelor. Ceea ce nouă ni se pare a fi un salt marcant, reprezintă ultima fază a unui proces cursiv, derulat în timp şi de pe urma căruia, acumulările realizate duc la evidențierea cu claritate a rezultatului final care se arată observatorului extern de abia în acest moment.

Întru-totul la fel se petrec lucrurile şi cu fenomenul puterii; şi aceasta se află într-un continuu proces de evoluție, fapt pentru care, dacă vorbim de nivele ale puterii este necesar să le înțelegem în spiritul celor afirmate anterior, ca ***momente de accent*** în măsură să afirme mai clar trăsăturile deținute de putere în jurul acelui moment.

Totul este relativ în lumea manifestată, în sensul că se combină cu o multitudine de forțe şi efecte în fiecare moment, astfel încât *pentru o reală cunoaştere a unui fenomen regulile şi tipologiile trebuie adaptate conjuncturii.* Iară de ce, gradele de putere despre care vom trata mai jos vor fi ele însele relativizate de entitatea utilizatoare şi de

întreg ansamblul de conjuncturi în care se manifestă, păstrând însă, ca un ax central şi o linie directoare a devenirii, valențele generale (fundamentale) pe care le prezentăm în continuare.

Gradele de elevare a puterii sunt ierarhizate după piramida trebuințelor umane fundamentale, precum şi în funcție de originile puterii: materială, sufletească, mentală, sau morală. Deşi puterea este posibil al fi utilizată de orice ființă din momentul începerii procesului conştientizării de sine (din regnul animal în sus), totuşi numai ființele umane (individual sau în grup) au capacitatea de a utiliza forme superioare ale puterii, şi anume acelea de la stadiul al treilea în sus, aşa cum vor fi ele prezentate în cele ce urmează.

Evoluția puterii şi evoluția ființei utilizatoare trebuie să fie într-o relație de reciprocitate şi similitudine (corespondență). De aceea cu cât o ființă, un grup, popor sau civilizație sunt mai evoluate, cu atât şi formele puterii la care au acces vor fi dintre cele mai înalte. Pe de altă parte cu cât ființa este mai avansată ca grad de evoluție, cu atât se va servi mai puțin de puterea sub formele sale primare (în special pe nivelele material şi energetic) preferându-le pe cele înalte (cultural, moral, volitiv sau rațional).

II. Ierarhia nivelelor

În condițiile celor precizate anterior, identificăm următoarele nivele ale puterii:

1. Nivelul material

Nivelul material al puterii este grevat de capacitatea materiei de a se organiza, de forța de coeziune care există între atomii elementelor. Pe traseul devenirii puterii, acest nivel corespunde celui echivalent inconştienței totale din lumea oamenilor. De aceea puterea la acest standard al evoluției sale nu are capacitatea de a se manifesta prin sine înseşi, de a opta pentru o gazdă sau alta, de a produce anumite efecte sau altele, aşa cum se va întâmpla însă după ce urcă spre al doilea şi în special al treilea nivel. Propriu-zis întâlnim aici o putere total inertă. Ea va fi utilizată prin acțiunea altor categorii de forțe şi ființe din mediul său, fiind în felul acesta un simplu obiect care slujeşte voinței acestora. Aşa cum vom vedea, pe nivelele superioare ale dezvoltării sale, puterea va pune stăpânire pe voințele ființelor-gazdă, de multe ori fiind ea cea care preia frâiele acțiunii, situație din care a derivat şi sintagma "stăpânit de putere" utilizată în special cu privire la ființele umane.

2. Nivelul energetic

Puterea la nivel energetic este specifică întregii lumi a naturii vii, tuturor organismelor dotate cu sisteme de viață în măsură a creşte, a se reproduce şi a se dezvolta (evolua) ca individ sau ca specie. De aceea acest tip de putere este utilizat practic de toate regnurile terestre, mai puțin cel mineral. Desigur că la şcoală, la disciplinele de fizică şi chimie se studiază diversele tipuri de energii şi transformările lor reciproce, cum ar fi e exemplu din energie potențială în energie cinetică şi desigur că în aceste procese sunt implicate elemente ale regnului mineral. Practic însă energiile în discuție nu aparțin acestor corpuri şi reprezintă ficțiuni de lucru. Un bolovan care stă la doi metri înălțime se spune că are o anumită energie potențială pe care o transformă sub impulsul forței gravitaționale în energie cinetică dacă este lăsat să cadă, ceea ce îl face să aibă o anumită putere cu care acționează de exemplu asupra solului pe care cade. Sau cărbunii ori petrolul când se transformă în motoarele special concepute, spunem că dezvoltă o anumită cantitate de putere, în măsură să producă anumite modificări asupra elementelor mediului înconjurător, tocmai datorită energiilor deținute de aceste elemente ale regnului mineral şi care prin procesele realizate de aceste motoare au fost extrase şi transformate în altceva (lucru mecanic, forțe care să acționeze asupra mediului etc).

Personal nu suntem total împotriva unei astfel de abordări; dacă este să privim din acest unghi (dealtfel existent în toate civilizațiile lumii şi în toate timpurile) putem afirma că puterea sub formă de energie există în toate lucrurile din univers. În unele aceasta este în stare activă, în altele în stare latentă (potențială) şi se activează în anumite momente în funcție – şi prin intervenția catalizatoare – a anumitor forțe exterioare.

Acele lucruri din univers în care energia este în stare activă se caracterizează prin capacitatea de a se dezvolta prin forțe proprii; ele sunt ființele vii din toate regnurile mai puțin cel mineral, precum şi fenomenele naturale (deşi sub acest aspect din nou manifestăm anumite rezerve). Această categorie de lucruri (în sensul universal) au deci posibilitatea de a utiliza singure puterea lor sub forma energetică. Spre deosebire de ele, celelalte categorii pot utiliza puterea energetică numai prin aportul din afară al altor forțe.

În ceea ce ne priveşte şi din punctul de vedere al abordării puterii în volumul de față, preferăm să nu intrăm în astfel de profunzimi filosofice şi să ne mulțumim a analiza puterea ca formă de exprimare a unui agent dotat cu această capacitate de a-şi gestiona prin forțe proprii (într-o anumită măsură, dacă nu în totalitate) puterea sa energetică. Desigur se poate discuta şi despre transferul puterii energetice prin inducție, între ființe aflate chiar în

grade diferite de evoluție (regnuri diferite) şi independent de timp şi spațiu. Această formă de transfer a fost dintotdeauna utilizată de toate şcolile de evoluție umană, sau cele de terapie. De exemplu prin intrarea în stare de rezonanță cu un mineral (cristaloterapia) cu o plantă (practicile druizilor) cu un animal (spiritul totemic al grupului sau al individului) sau cu o ființă umană dragă care are un rol deosebit în viața personală (iubita pentru soldatul de pe front, mama sau patria pentru marinar etc) se realizează un transfer de energie care dă putere ființei rezonante fără ca rezonatorul să fi pierdut din puterea şi energia sa proprie. Nu intrăm aici în detalii, întrucât terenul acesta este insuficient înțeles de ştiințele prezentului, iar practicile autentice (acelea care valorificau sub aspect ştiințific acest fenomen) s-au diluat sau vulgarizat.

În viitor însă ştiința ce va veni (de fapt nivelul superior la care se va ridica ştiința în evoluția ei) va permite utilizarea formelor de putere energetică în modalități care astăzi par (în cel mai fericit caz) vise de scriitor science-fiction. Dar până atunci, călăuziți ca întotdeauna de principiul lucrurilor utile dezvoltării superioare, vom abandona aici subiectul puterii energetice, din considerentul insuficientei lui utilități derivat din capacitatea redusă de înțelegere sau acceptare (majoritatea oamenilor nu înțeleg – pentru că nu ştiu – cum

funcționează televizorul, dar îl acceptă ca pe un lucru util şi beneficiază de pe urma rezultatelor acestuia) până în momentul în care omenirea îşi va revizui conduita. Suntem încredințați însă că acest moment nu este departe.

3. Nivelul afectiv

Un proverb englezesc inspirat din realitatea comportamentului uman spune că totdeauna rațiunea se impune cu forța sentimentului. Toate ființele vii însă, sunt entități sentimentale şi cu cât nivelul lor evolutiv este mai ridicat, cu atât acestea fac apel în mai mare măsură la puterea afectivă. ***Afectivitatea este motorul şi energia ce alimentează mişcarea a tot ceea ce e viu şi dotat cu cel puțin un început de conştiință de sine***. Dar totodată afectivitatea reprezintă şi forța vitală de existență şi perpetuare a sufletului uman. În fața greutăților vieții, la fel ca şi în orice probe sau obstacole, ființa umană va apela de fiecare dată cu prioritate la puterea sa afectivă. ***Nivelul afectiv al puterii este unul animat de cele mai diverse transformări, unul de luptă şi prefaceri, de încercări, de reuşite şi eşecuri, de evoluție.***

La acest nivel puterea parcurge cea mai lungă etapă din procesul devenirii sale realizând totodată primul salt evolutiv marcant. *La acest al treilea nivel puterea se metamorfozează, trecând din universul fizic în cel psihic, din dimensiunea materiei în cea a sufletului, din mediul extern*

în cel interior. Puterea afectivă are capacitatea de a mobiliza resorturile dinamice interioare ale ființei umane, constituind astfel un prim agent al dezvoltării acesteia: ***agentul mişcării*** (iar în universul nostru de existență, mişcarea este agentul catalizator şi ingredientul numărul unu al progresului, al evoluției).

Pe de altă parte puterea afectivă mai are un atuu special: spre deosebire de celelalte nivele (şi stadii calitative) prin care trece puterea în evoluția ei, când efectul (forța) se concentrează pe dimensiunea strict vizată şi asupra obiectului (şi subiectului) implicate în procesul de manifestare a puterii, ei bine, în cazul nivelului afectiv, caracteristica principală a puterii o reprezintă difuzia. ***Puterea la nivel afectiv nu se concentrează punctual, ci acoperă o anumită arie/câmp, atingând (afectând) toate obiectele şi subiectele relației de putere aflate în această zonă***. Acest fenomen îl vom numi ***efectul de câmp***. Efectul de câmp are numeroase aplicații în lumea ființelor umane şi a altor ființe (din regnul animal) cu care omul are contacte mai apropiate (animalele de companie şi animalele din gospodărie). Principalele sale consecințe sunt reprezentate de efecte precum: efectul de turmă, efectul de trans-personalizare, efectul de evoluție colectivă, etc[13].

[13] Pentru alte aspecte, chiar dacă nu au fost denumite astfel, precum şi pentru un real câmp de investigare, recomand'm în acest sens cercetările lui Gustave le Bon cuprinse în celebra carte *Psihologia maselor*

a) efectul de turmă: este probabil cel mai cunoscut efect al puterii afective, constând în fenomenul „adormirii" propriilor simțuri în detrimentul efectului hipnotic produs de puterea afectivă amplificată de numărul mare de membri ai unui grup dat. Cu această ocazie se înlătură orice fel de control asupra propriei identități, singura forță stăpânitoare fiind puterea afectivă, iar singura direcție posibilă cea dată de orientarea acestei puteri, ea înseşi condiționată de originea sa declanşatoare.

b) efectul de transpersonalizare: constă în depăşirea limitelor propriului ego, în ridicare spre un nivel superior în anumite condiții date şi pentru anumite acțiuni determinate, atunci când ființa umană se află (alături de alte ființe, nu neapărat umane) într-o stare de dispersie a puterii afective. Cele mai des întâlnite situații sunt acele de mobilizare a mulțimilor sub influența puterii afective declanşate de un bun orator, sau de încurajarea învolburată care pune stăpânire pe un soldat fricos atunci când confrații lui se aruncă urlând în tumultul luptei, acesta urmându-le exemplul fără a de mai gândi la sine, ci dând curs acestei puteri dezlănțuite.

c) efectul de evoluție colectivă*:* constând în capacitatea de inducție a unor forțe de dezvoltare superioară a unei anumite ființe atunci când este stimulată şi atinsă de puterea afectivă declanşată de alte ființe care îi sunt superioare prin identitatea, eforturile sau acțiunile lor. Alături de alte ființe

fiecare entitate prinde aripi şi reuşeşte să depăşească limitele propriilor sale capacități, evoluînd sau avansând spre coordonate superioare la care singură nu ar fi ajuns.

4. Nivelul cultural

Reprezintă stadiul în care puterea se dezvoltă ca valorificare a aptitudinilor şi forțelor afective ale ființei umane. Cultura a fost dintotdeauna solul pe care ființa umană prin intermediul diverselor sisteme educaționale a desfăşurat procesul dezvoltării de sine. Cultura reprezintă astfel setul de valori şi de resurse necesare evoluției ființei, însă nu singurul şi nici cel mai bun; practic însă prin intermediul culturii cea mai mare parte a ființelor umane pot parcurge propria devenire cu minim de efort şi în acelaşi timp cu maxim de rezultate în realizarea misiunii lor în viață ca oameni. Cultura devine astfel calea de mijloc, drumul cel larg accesibil atât calitativ cât şi cantitativ tuturor.

Puterea ființei umane pe nivelul cultural este dată de o complexitate de factori care luați în sine nu reprezintă o forță semnificativă, dar coroborați din nenumărate orizonturi, dau naşterea unui adevărat taluz de energie în acțiune. Puterea culturală este asemănătoare forței apei: blândă, liniştită, cu energie aparent pasivă, tăcută, fără a opune în aparență vreo rezistență, dar care atunci când este pusă în mişcare

poate muta munții din loc. Întocmai la fel, ***pe nivelul cultural puterea atinge apogeul emancipării sale, concentrându-şi energiile în propria sa entitate, acționând numai sub impulsul catalizator al unor factori semnificativi*** (fie că aceştia aparțin voinței umane, fie că provin din mediul exterior – şi majoritatea revoluțiilor ultimului mileniu în occident au fost determinate de astfel de factori, indiferent că vorbim de Renaştere, de Iluminism, de Revoluția ştiințifică a secolului XIX etc).

Acesta este şi motivul pentru care marii oameni, de-a lungul istoriei au accentuat pe rolul primordial în emanciparea ființei umane prin procesul cultural, singurul în măsură să îi pună acesteia la dispoziție *puterea culturală, cea mai veritabilă dintre toate forțele ce acționează în mediul social şi totodată nivelul cel mai dezvoltat al puterii în propria sa devenire.* Practic, atât la nivel individual, cât şi de grup (mase, popoare, imperii) devine cel mai puternic acela care a cultivat în ființa şi personalitatea sa puterea culturală. Sufletul omului, afirma cândva Francis Bacon, este asemeni unei grădini: cresc în ea deopotrivă plante bune şi buruieni; dacă dorim să dezvoltăm omul, să-l întărim, să-i dăm adevărata putere, este necesar să cultivăm această grădină a sufletului lui, înmulțind plantele bune şi stârpindu-le pe cele rele. Alături de educație, cultura şi puterea transformatoare a ei reprezintă forța principală în

modelarea evoluției umane, pentru că dacă educația reprezintă tehnologia, şi sufletul uman substanța supusă transformării, ei bine cultura în aceste condiții este chiar agentul, fermentul progresului său. *Prin forța sa transformatoare, multilaterală, cultura reprezintă puterea care înalță deopotrivă individul şi masele, înspre grade superioare de trăire a existenței şi devenirii lor.*

5. Nivelul rațional

Este nivelul la care voința se centrează pe utilitate şi transformare, pe maxima creație şi prelucrare a elementelor mediului, pe maxima sa fortificare şi impunere asupra acestora. Practic putem spune că la acest nivel puterea mai mult decât oricând în evoluția sa îşi doreşte să se afirme ca şi campioană pe locul întâi. Este nivelul maximei lupte pe care o duce cu alte puteri ale mediului, este nivelul maximei construcții şi fortificări interne.

Forța puterii provine la nivelul rațional atât din experiența sa evolutivă, cât şi din utilizarea anumitor instrumente şi facultăți ale posesorului. *Rațiunea este arma ideală a stăpânirii, iar puterea se bazează pe toate facultățile acesteia.* Puterea rațiunii, sau puterea în etapa evolutivă de utilizarea a instrumentului rațiunii, este cea mai mare putere ce există în lumea material-energetică şi

spiritual-mentală. Întrucât toate realitățile pe care ființa umană le poate percepe în forma sa întrupată sunt modelate de matrici-gând şi ecuații existențiale structurate după normele şi energiile mentale ale universului, este de la sine înțeles că puterea se va afla mereu în luptă de impunere şi transformare a acestora. Ea însă se află încă în lumea creată, în *maya*, universul iluzoriu al formelor create. Dincolo de această realitate există noi orizonturi pe care puterea le va descoperi o dată cu un salt calitativ pe care-l va face prin transmutarea în putere morală, pe nivelul al şaptelea.

6. Nivelul volitiv

Derivă din faptul că sistemul posesor este foarte bine structurat, organizat şi închegat; valorile componente se armonizează şi conlucrează optim. La nivelul ființei umane presupune cunoaşterea de sine, a rostului propriu, a misiunii şi obiectivelor de viață, orientarea şi gestiunea viitorului (s.a.); adică o ființă umană care ştie de ce trăieşte, cum să trăiască, ce are de făcut în viață şi care este împăcată cu sine şi cu misiunea sa.

În cazul unui stat, acesta este consolidat în interior, toate componentele sale (armata, economia, administrația, cultura etc) sunt maturizate şi conlucrează armonic astfel încât statul respectiv poate fi stăpân pe existența,

independența şi dezvoltarea sa liberă, făcând față cu succes pericolelor interne şi externe. Un astfel de stat creează o civilizație avansată, pentru toți membri săi, bazată pe puterea sa proprie care la acest nivel include şi fazele anterioare de evoluție. ***Nivelul volitiv al puterii provine din identitatea proprie şi din libertatea de a fi a sistemului posesor***. Pe acest nivel puterea este conştientă de sine, bine structurată intern, fapt care permite focalizarea propriei voințe spre scopuri şi obiective propuse.

7. Nivelul moral

Este cel mai înalt punct atins de putere în evoluția sa şi totodată încununarea tuturor calităților dobândite pe parcursul acestei evoluții. *Pentru a trece la nivel moral, puterea va efectua un nou salt calitativ, constând în sinteza creatoare a efectelor (calităților) dobândite până aici, concomitent cu metamorfozarea spre o nouă realitate ce se naşte din acestea dar reprezintă un element cu totul nou.*

Puterea în stadiul său moral (utilizăm acest termen în lipsa altuia mai potrivit, pentru a reda o realitate legată de dimensiunea cauzală, a conştiinței, a principiilor, a numenelor, a esențelor) dobândeşte ***capacitatea de a supune orice alte puteri existente în lume, concomitent cu forța sa de transformare a ființei asupra căreia se aplică.*** Practic însă, aşa cum s-a mai

arătat pe parcursul volumului de față, numai ființele umane la un nivel superior de evoluție pot beneficia de uzul puterii morale, întrucât, aşa cum am văzut, ființele au acces la utilizarea numai a acelui grad de putere care corespunde cu propriul nivel de dezvoltare.

Omul care utilizează puterea morală are astfel capacitatea de a se transforma pe sine spre nivele superioare, dar şi a supune puterile altor ființe (umane sau nu) inferioare acesteia. *Puterea morală transcende în manifestarea sa obişnuită lumea fenomenelor, accesând universul numenelor, sau aşa cum mai este el numit în ştiință, universul cauzal, acea dimensiune unde acționează legile universale ale vieții care reglează curgerea cauzală a tuturor evenimentelor în perpetua lor desfăşurare în lumea manifestată.* Însă, dacă şi în măsura în care este necesar, puterea morală are capacitatea de a se "coborî" în manifestare şi pe nivelele inferioare, adaptând după caz instrumentele de exprimare specifice acestor nivele. Însă de esența acestei puteri este acțiunea sa asupra coordonatelor psihicului uman şi asupra multitudinii de forțe ce acționează pentru modelarea personalității în devenire continuă.

La începutul oricărui drum al vieții este plasată o cruce mare pe care stau scrise primele şi cele mai importante legi ale oricărei călătorii: "Ai grijă să nu porneşti pe un drum greşit, dar mai ales să nu perseverezi în greşeală. O dată ce ai trecut de acestea două, mergi fără încetare. Mergi!"

Azir

CAPITOLUL VIII
SUBIECTUL ŞI OBIECTUL PUTERII

N-am să ajung pe culme? se poate foarte bine!
Dar vreau să urc atât cât pot prin mine.
Emille Rostand

Subiectul puterii este ființa utilizatoare care beneficiază de rezultatele (fie ele şi trecătoare) produse de manifestarea puterii. Am precizat concomitent condițiile de utilizare şi culegere a beneficiilor, întrucât considerăm că o ființă care doar utilizează puterea dar nu beneficiază de fructele acesteia în fapt este un fals utilizator; fie că se află în postura de obiect al puterii, fie că, deşi deține puterea, aceasta o utilizează pe respectiva ființă (adică în limbaj comun, a devenit sclavul puterii). În aceste situații nu mai putem vorbi de subiect care să controleze puterea.

Pe de altă parte şi tocmai din motivul întrunirii celor două condiții necesare calității de subiect, *lucrurile neînsuflețite nu pot fi subiecte ale puterii*, aşa cum a fost tratată puterea în volumul de față. Desigur că se poate vorbi şi de o putere a fenomenelor (de ex un uragan a cărui forță distruge totul în cale), de un complex de forțe care acționând într-o anumită direcție produc anumite rezultate, însă aici suntem în prezența a ceea ce ştiința numeşte "puterea elementelor" care scapă controlului conştiinței ființelor vii.

Obiect al puterii pot fi deopotrivă ființa vie şi lucrurile neînsuflețite, în funcție de situații şi conjuncturi. *Obiectul reprezintă entitatea asupra căreia puterea îşi direcționează energia şi îşi produce efectele, indiferent dacă anumite beneficii se răsfrâng sau nu şi asupra acestei entități.* De exemplu când dacii au fost cuceriți de puterea romană, chiar dacă au beneficiat de avantajele conferite de efectul manifestat al puterii (cucerirea) prin aceea că s-au ridicat la un nivel superior de civilizație, ei au fost totuşi în postura de obiect al puterii.

Orice ființă vie se poate afla concomitent în postura de obiect şi de subiect în raport cu diverse puteri. Însă în raport cu una şi aceeaşi putere, nu poate avea decât o singură calitate la un moment dat. O excepție aparentă de la această regulă ar putea-o constitui ființele umane care acționează asupra lor însele, însă noi credem că, întrucât ceea ce numim persoană umană (omul obişnuit, social) este în fapt un complex de forțe în permanentă interacțiune, este incorect să afirmăm că omul acționează asupra lui însuşi. În fapt este vorba de acțiunea puterii stăpânite de anumite componente ale sistemului psihic (natura individuală, caracterul, conştiința, deprinderile, voința etc) asupra altor elemente acele aceluiaşi sistem, sau asupra unor forțe externe care modelează în permanență complexitatea acestuia

(dorințele, tendințele cosmice, forțele naturale – frigul, foamea, căldura). Practic în acest context operează o trecere de la universul macro-social (al interacțiunii dintre entități) la universul micro-psihic (al interacțiunii dintre componentele acestor entități)

Tot ceea ce depăşeşte necesitățile dictate de grila piramidală, reprezintă fie o expresie suplimentară a nevoii de afirmare a puterii individuale, fie una a lipsei acestei puteri. Altfel spus, ființa umană oscilează între calitatea de subiect şi obiect al puterii, după un grafic determinat de grila piramidei. Aceasta structurează anumite linii directoare în jurul cărora se derulează dansul ritualic al exprimării (afişării) puterii sau cel al sclaviei acesteia.

Astfel cel care şi-a satisfăcut trebuințele de estetic amenajându-şi biroul cu tablouri, dar face din acesta o adevărată galerie de artă achiziționând în acest scop unele dintre cele mai scump vândute opere la licitații, realizează în fapt procesul de etalare a puterii sale asupra tuturor celor ce aparțin sau concurează pentru locurile în aceeaşi lume cu el (mediul de afaceri, mediul diplomatic, segmentul cultural etc). Dar dacă de exemplu necesitatea piramidală a unei trebuințe fiziologice devine excedentară, aceasta se transformă din agentul dezvoltării în cel al degradării şi din trebuință fundamentală în viciu. În aceste condiții în loc să fie dovada posesiei puterii, o astfel de situație arată dependența, adică lipsa puterii de a se ridica

deasupra unei forțe externe dar care acționează din interiorul sistemului psihic (viciul).

Cu cât o ființă umană întrebuințează mai mult oricare dintre formele puterii, fără a investi concomitent în evoluția acestei puteri spre nivele superioare, cu atât se accentuează tendința de a deveni din utilizator, obiect al puterii, care astfel se răzbună pentru gazda sa reticentă şi consumatoristă.

Pentru dezvoltarea puterii spre nivelele superioare trebuie fie ca ființa-gazdă să se dezvolte ea înseşi (sau să fie dezvoltată) fie să apeleze la alte elemente-suport în acest sens. Astfel de elemente pot fi deopotrivă ființele umane individuale, cât şi colective (popoarele) sau sistemele administrative de guvernare. Un astfel de sistem de exemplu permite utilizarea unui nivel superior de putere chiar de către ființe care nu ar avea calitatea necesară prin standardul propriei lor dezvoltări, dar pot acționa prin intermediul sistemului suficient de evoluat, atâta timp cât nu produc perturbarea normalei funcționări a acestuia. Astfel de perturbări se pot produce fie când numărul persoanelor fără calitate suficientă creşte peste o anumită limită, fie când la pârghiile de comandă sau în funcțiile cheie ale sistemului se află o singură persoană – necalificată pentru nivelul puterii – dar care are acces la utilizarea personală a unei calități mari din această putere.

În ambele cazuri rezultatul final este prăbuşirea sistemului care va fi devorat de propria sa putere, diferența fiind dată de formele cub care se face: în prima situație sistemul se prăbuşeşte în interior, fiind înlocuit cu altul dar creat (populat) tot de oameni din aceeaşi categorie (acelaşi popor, sau acelaşi nivel de evoluție pe care l-a avut majoritatea care a dus la prăbuşirea sistemului anterior mai evoluat – situație în care se regresează), fie prăbuşirea se realizează în exterior, şi atunci sistemul va fi complet înlocuit cu un altul, străin, adus de oameni străini grupului din vechiul sistem. Acest sistem nou poate fi mai avansat decât cel prăbuşit, sau poate chiar mai puțin evoluat decât acesta; oricum prăbuşirea nu i se datorează lui, ci factorilor interni din sistemul distrus. Gustave le Bon observa în acest sens *"Când edificiul unei civilizații este ros de carii, mulțimile îi aduc prăbuşirea. Tocmai atunci se manifestă rolul lor. Pentru moment forța oarbă a numărului devine singura filosofie a istoriei".*

Regula generală este că orice sistem cade (şi dispare[14]) atunci când a fost corupt suficient de mult în interior. În caz contrar, când elementele sale au rămas la adevărata lor valoare şi virtute, chiar dacă sistemul este cucerit de un altul mai puternic, aceste elemente vor

[14] Ceea ce nu înseamnă că materia acestuia se pierde (ne reamintim de legea conservării universale) ci doar că sistemul încetează să mai existe cu structura anterioară (deci ca entitate cu identitate proprie) urmând ca elementele sale să fie reutilizate de noul sistem (cotropitor) sau să fie

continua să subziste în interiorul acestuia, ca o celulă integrată în organismul său. Altfel formulată această regulă spune că ***valorile nepervertite, indiferent de nivelul lor evolutiv, nu se pierd niciodată; ele sunt păstrate şi utilizate în continuare; ceea ce se modifică este forma în care acestea sunt asamblate în noul sistem.***

*

Montesquieu observase, potrivit nivelului de emancipare al umanității din timpul său, că orice om care deține puterea are tendința de a abuza de aceasta în folosul propriu. De aici a dedus el, pentru ca o societatea să se poată dezvolta potrivit cu speranțele iluminismului, este necesar principiul "puterea să oprească puterea", într-o viziune perfect integrată întregii optici darwiniene şi lockhiene, potrivit cărora toate lucrurile în lumea naturii (şi societatea este o parte a acesteia) sunt guvernate de principiul forței, adică cel mai tare are acces la resurse în cantitate şi de calitate superioare pe care le procură tocmai de la cei mai slabi, sau cum ar fi spus Thomas Hobbes "hommo homini lupus". Normal că acei gânditori care doreau să pună o ordine în haosul natural al proceselor sociale şi să facă dintr-o alăturare întâmplătoare de indivizi care se încolțesc unii pe alții în lupta pentru supraviețuire, o lume cu libertăți şi şanse egale de dezvoltare a

ele însele descompuse în elemente structurante ce vor fi astfel asimilate de sistmul dominator.

individului, era firesc deci să trebuiască a utiliza astfel de construcții de control al puterii prin putere.

Dar aşa cum am avut ocazia să arătăm pe parcursul volumului de față, ***puterea este un fenomen care are propria sa evoluție şi propriile nivele de emancipare, iar în manifestarea sa îşi caută gazde care să corespundă propriului nivel de dezvoltare***. Astfel încât este firesc faptul că acele societăți mai puțin evoluate vor avea tendința de a utiliza puterea sub formele ei inferioare, pe când o societate avansată va găzdui numai forme dintre cele mai înalte ale puterii: culturală, rațională şi morală, spirituală.

În epoca lui Montesquieu formele de putere (corespondente nivelului atins de oameni, în ansamblul societății) trebuiau să lupte între ele pentru a menține un echilibru. *În vremurile ce vor veni, formele superioare de putere ce vor fi găzduite chiar de sufletul fiecărui individ superior dezvoltat (nu de instituții şi sisteme sociale) vor dori colaborarea şi coparticiparea la acțiuni comune. Nu vor mai fi lupte pentru dominație, ci acțiuni armonizate în spirit creator.*

*

Toate lucrurile de care omul se înconjoară în existența sa sunt o prelungire a voinței sale de acțiune, a dorinței de manifestare cât mai plenară. Cel mai important dintre toate aceste lucruri îl reprezintă tehnica (prin nenumăratele sale obiecte şi maşini)

indiferent de gradul de complexitate, rafinament sau evoluție al acesteia. Dar în egală măsură există alte categorii de lucruri care slujesc acestui demers, şi anume ființele vii. Familia, copii, grupurile de muncă sau de prieteni, partidele politice sau grupurile armate, toate acestea sunt demersuri ale ființei umane de a realiza prin intermediul altor entități ceea ce ea nu poate prin sine înseşi.

Paradoxul face că de-a lungul istoriei, deşi în mod normal ne-am fi aşteptat ca omul să se bazeze mai mult pe ființele vii – şi în special pe semenii săi – pentru a-şi exercita acțiunea în mediu, ei bine cel mai utilizat dintre toate elementele acestui mediu a fost şi rămâne în continuare tehnologia. Din acest motiv, fiind atât de strâns legată de omul-utilizator, pe măsură ce cursul istoriei se derulează, acestea două se vor apropia şi mai mult găsind tot mai variate şi fidele punți de legătură între ele.

Dacă în urmă cu mii de ani legătura dintre spadă şi luptător o constituia mâna şi mânerul, astăzi legătura dintre tehnologie şi om o constituie deja undele cerebrale ale creierului acestuia din urmă. Ne putem imagina într-un viitor nu prea îndepărtat cât de apropiate şi chiar combinate vor deveni cele două. Problema însă care ne interesează aici pe noi nu este atât apariția androizilor şi nici puterea omului de a crea ființe vii; cu atât mai puțin

puterea ființelor nevii de a crea oameni. Ceea ce urmărim este mecanismul de repartiție şi evoluție al puterii.

Am accentuat de câte ori am avut ocazia pe parcursul volumului de față că ***puterea reprezintă pentru ființa umană instrumentul-cheie numărul unu în evoluția sa, agentul catalizator al tuturor proceselor de dezvoltare umană individuală şi comunitară***. Însă chiar din momentul în care a început a se sluji de obiecte ale lumii înconjurătoare pentru a-şi spori puterea *asupra* (asupra altor elemente ale mediului), dând naştere la ceea ce astăzi numim tehnică sau tehnologie, omul s-a văzut în postura de a împărți cu acestea puterea sa proprie.

De aici una dintre capcanele istorice ale dezvoltării: cu cât investeşte mai mult în sporirea puterii tehnologiei cu atât scade puterea sa proprie, fapt care face ca într-o bună zi să ajungem în situația de a asista la scenariile pesimiste ale scriitorilor de science-fiction, în care maşinile vor readuce sclavia pe planetă, însă numai pentru oameni. Opinia noastră este însă alta. E adevărat că dacă s-ar continua pe această cale acolo s-ar ajunge, însă acest lucru ar fi împotriva principiului evoluției cosmice, ceea ce nu se poate pune în discuție. Puterea înseşi ar refuza un astfel de mecanism, întrucât, aşa cum am văzut, are nevoie de gazde capabile să o ridice spre nivelele sale cele mai înalte: mental, moral, spiritual.

Dacă pe nivelul mental maşinile (roboții) pot egala şi chiar întrece ființele umane, ei bine, nivelul moral şi spiritual ține de o cu totul altă realitate şi anume dimensiunea conştiinței. Or conştiința este proprie doar ființelor vii şi activată (trezită) numai la om. Altfel spus, pe scara evoluției viețuitoarelor pe Terra, omul este acel regn care are în dotare organul superior al conştiinței. Iată de ce puterea îl va prefera pe acesta ca şi gazdă înainte de orice altă ființă vie, şi cu siguranță în detrimentul roboților.

Problema se pune însă şi altfel: este omul în măsură să se ridice la nivelul de utilizare plenară a conştiinței pentru a păstra în continuare posesia puterii, sau va cădea la acest examen – şi atunci ce se va petrece, la cine se va duce (transfera) puterea? Ce se va întâmpla cu omul: va fi distrus de galopul puterii în goana ei spre vârfurile propriei evoluții, sau va deveni o specie decăzută care va servi în masă unor (câtorva) indivizi care au reuşit să facă (prin efort personal) saltul evolutiv la nivelul la care să poată stăpâni şi colabora cu această putere superioară. Şi în acest caz aceşti indivizi îi vor trata pe ceilalți ca sclavi, ca handicapați sau ca pe nişte copii infantili, insuficient dezvoltați (şi incapabili de a se dezvolta) pentru standardele înalte care se cer noii lumi?

Deşi teoretic ar fi posibil oricare dintre scenarii, dacă ne raportăm la felul în care se prezintă procesele vieții

actuale, practic însă vom asista la schimbări marcante de orientare, la veritabile revoluții. *Revoluțiile însele reprezintă în fond acțiuni de transformare (rearanjare) a elementelor unui mediu existențial, utilizând anumite forme de putere şi anumite nivele de evoluție ale acesteia*. Până acum majoritatea revoluțiilor au utilizat puterea bio-fiziologică, cea afectivă şi cea mentală (mai ales ultimele), dar în special puterea biologică întrucât transformările care trebuiau produse se raportau la lumea fizică, în sensul în care cereau ca finalitate un trup, o formă în această lume.

În viitorul cel mai apropiat însă vom asista la un alt tip de revoluție, bazată pe o altă formă de putere şi la un alt nivel de evoluție al ei. Va fi o ***revoluție interioară a omului social, utilizând puterea internă a propriului său sistem psihic (în principal) şi la nivelele cele mai înalte ale acesteia: puterea morală şi spirituală***. Această revoluție se va deosebi de celelalte din istorie şi prin mecanismul declanşării; nu va mai apela la suferința fiziologică şi nici la impulsivitatea afectivă a oamenilor (maselor) ci se va baza pe două fenomene care se vor petrece concomitent: primul este ***nevoia de dezvoltare personală a elitelor umane***; cel de-al doilea îl reprezintă ***elitizarea maselor*** sub aspectul dorinței de emancipare individuală şi de evoluție personală a fiecăruia***. Aceste două aspecte vor fi axul central în jurul căruia va gravita întreaga schimbare a lumii, precum şi piatra***

unghiulară pe care se va ridica noul edificiu comunitar.

Voința de acțiune a omului se va manifesta atunci nu prin instrumente exterioare – ființe sau lucruri – ci prin chiar facultățile sale superioare de a exercita un nivel foarte înalt calitativ şi cantitativ de putere, o putere ce îi va da acces la transformări radicale produse asupra elementelor mediului său existențial (pe care nici nu le putea imagina utilizând vechile instrumente). Dacă vechile instrumente îi dădeau puteri de moarte asupra acestui mediu, ei bine noul său nivel de evoluție îi va da puteri de viață. Pentru prima dată în evoluția sa omul va fi capabil să creeze viață (sisteme pe care noi, actualmente le numim ființe vii) după propria voință. Acesta va fi primul pas al său ca fiu al Demiurgului şi primul grad de promovare de la ucenic la calfă în marea operă a creației cosmice.

Fie ca vremurile care vin să dezvăluie aspecte poate uneori neglijate, poate alteori ignorate, poate frecvent trăite cu nădejdea că se vor putea împlini. Sunt convins că doar de noi depinde totul. Aşa e făcută lumea. Aşa suntem noi: dornici de a şti şi de a trăi ştiința noastră.

Pascal

CAPITOLUL IX
FLUXURILE ŞI CIRCUITELE PUTERII

Diferența dintre o persoană de succes şi ceilalți nu este o lipsă de putere, nici una de cunoştințe, ci mai degrabă o lipsă de dorință..
Vince Lombardi

Ființa umană funcționează după circuitul intern şi extern al puterii. Acest dublu-circuit al puterii nu trebuie confundat cu cel al energiei. Energia (indiferent sub ce formă s-ar prezenta: materială, afectivă, volitivă etc) reprezintă numai suportul pentru manifestările puterii.

Există însă două tipuri de flux al dublului circuit al puterii: fluxul natural şi cel individual.

Fluxul natural se supune proceselor cosmice de dezvoltare a sistemelor de viață, fiind în acest sens independent de voința individuală a ființei (şi nu face obiectul tratației noastre, întrucât el acționează asupra ființei întocmai precum factorii meteorologici, nefolosind deci în mod direct la dezvoltarea acesteia)

Fluxul individual însă cu cele două circuite (intern şi extern) constituie creația voită a ființei în procesul dezvoltării de sine, chiar dacă acest proces nu este pe deplin conştientizat şi deci asumat. Practic prin procesele existențiale, coordonate şi catalizate prin intermediul piramidei trebuințelor, participând în acest sens la propria sa evoluție, ființa dă naştere la cele două unde de manifestare: circuitul intern şi circuitul extern al puterii.

a) Circuitul extern presupune exercitarea puterii în mediul exterior sistemului psihic al unei ființe şi are în vedere manifestarea sa în mediul existențial. În funcție de nivelul de evoluție individuală atins este şi calitatea (nivelul) puterii şi circuitului puterii astfel exprimate. Metaforic putem privi ființa ca un creator de unde de vibrație cu atât mai înaltă cu cât ea înseşi ca ființă este mai evoluată.

Acest circuit extern al puterii creat de ființa înseşi este de o importanță deosebită în special pentru alte ființe (şi sisteme) cu care vine în contact în mediul său existențial. Este uşor să ne dăm seama că această importanță comportă trei conotații, în funcție de calitatea puterii şi de modul cum se raportează la celelalte ființe sau sisteme.

Astfel dacă circuitul de putere creat de o anumită ființă este de o calitate inferioară (ca nivel de evoluție) față de exigențele mediului sau ale ființelor afectate de acest circuit, el va fi perceput ca negativ, disturbator. Dacă invers, calitatea circuitului de putere este superioară mediului şi ființelor din acesta, atunci el va ajuta mult la evoluția lor, în sensul accelerării prin inducție şi chiar prin transfer de energie, a propriei lor dezvoltări.

Astfel de circuite superioare creează în special personalitățile carismatice, devotate, leaderii, asceții şi preoții (autentici) precum şi acele grupuri de ființe umane

cu un înalt grad de autoinstruire, de evoluție şi de dezvoltare colectivă.

Efectele se observă cel mai bine la interferența dintre lideri sau mentori şi discipolii acestora, precum şi la întâlnirea dintre o civilizație superioară şi una inferioară. În astfel de conjuncturi sociale şi/sau istorice, operează cel mai uşor transferul de putere de la un sistem la altul, ca să spune aşa cu maxim de randament, dacă este realizat corespunzător.

Toți acei mari conducători de popoare, care fiind şi înțelepți, au intuit acest fenomen au avut grijă ca totdeauna să preia acest circuit de putere de la civilizația mai avansată şi tocmai cucerită, cât mai intact, fără a-l altera, înțelegând că aceasta este cea mai bună modalitate de a dota propriul popor cu toată puterea necesară deopotrivă evoluției sale şi ridicării nivelului de calitate a vieții. Toate stăpânirile care au aplicat această strategie au supraviețuit; cele care au distrus circuitul de putere al poporului cotropit au ajuns ele însele să fie înlăturate.

Circuitele de putere sunt precum pulsațiile inimii, atât pentru un popor cât şi pentru o ființă anume; indiferent cât de evoluate sau nu sunt, ele nu trebuie în nici un caz distruse, ci transformate, dezvoltate.

În al treilea rând mai există şi posibilitatea ca circuitele externe a două entități (ființe, popoare, civilizații, sisteme) să fie de acelaşi nivel evolutiv. În astfel de situații,

instinctul natural-cosmic al evoluției (dacă putem să-l numim astfel) le va împinge spre colaborare. În ciuda majorității opiniilor acreditate în actuala civilizație occidentală, totuşi *la nivel cosmic sistemele care se aseamănă vor manifesta tendința spre colaborare dacă au atins nivelul autoconştientizării şi respectiv spre ignorare în caz contrar.*

Ceea ce însă observăm în lumea naturii terestre, atunci când de pildă două ființe (doi masculi) din aceeaşi specie se luptă între ei se datorează nu asemănării dintre aceştia, ci existenței unei competiții pentru resursele necesare satisfacerii anumitor trebuințe. O dată trebuințele satisfăcute, cele două ființe se vor ignora complet.

Deci, ceea ce dorim să accentuăm este faptul că nu există în lumea naturii şi în univers (la nici un sistem) tendința spre distrugere şi cu atât mai puțin spre autodistrugere. Nu există practic tendințe distructive. Manifestările de ostilitate între două sisteme se datorează totdeauna competiției pentru resursele necesare satisfacerii trebuințelor naturale de evoluție ale acestor sisteme.

Să reținem aşadar că sistemele care creează circuite externe de acelaşi nivel evolutiv se vor ignora dacă nu au conştiința propriei identități şi respectiv vor colabora dacă sunt deplin conştiente de ele însele. În fapt, fundamentul proceselor de evoluție în universul sau mai exact în ordinea cosmică ce poate fi înțeleasă de umanitate la actualul nivel

de dezvoltare, se realizează în cea mai mare parte prin colaborarea dintre circuitele externe de putere ale sistemelor asemănătoare şi numai în cazuri de excepție prin cuceriri realizate între sisteme cu nivele diferite de evoluție.

b) Circuitul intern al puterii individuale *reprezintă pricipalul catalizator al dezvoltării ființelor şi sistemelor dar se aplică numai la cele care deja au conştiința de sine.*

Acest circuit presupune că ***puterea ființei este îndreptată spre ea înseşi, spre propriul său sistem psihic***. La ființele şi sistemele care nu au ajuns la stadiul conştientizării propriei identități, circuitul intern al puterii se produce inconştient, la fel cum este circulația sangvină la om în stadiul actual. Practic este un mecanism care funcționează de la sine, prin legi ale organizării vieții.

Din momentul dobândirii auto-conştienței, ființa va utiliza puterea şi manifestările acesteia în scopul atingerii obiectivelor proprii. Aceasta este legea de bază. Manifestările însă sunt variate, în funcție de nivelul evolutiv al ființei. La stadiile incipiente, obiectivele şi dorințele sunt unul şi acelaşi lucru, astfel încât puterea individuală internă va da curs acestora. În sensul comun se numeşte egoism (cu toate valențele şi fenomenele conexe acestuia precum orgoliu, posesivitate, gelozie etc). *Urcând spre nivele superioare de dezvoltare, ființa conştientizează diferența dintre lucrurile care îi sprijină evoluția şi cele care*

o înfrânează şi va utiliza puterea sa individuală internă spre a efectua selecția acestor lucruri, spre a dezvolta acele virtuți şi capacități individuale progresiste şi spre a lupta împotriva tendințelor retrograde.

Circuitul intern al puterii va fi utilizat în sensul autostăpânirii, al autocontrolului, al dezvoltării individuale, al câştigării virtuții, dar mai ales va fi introdus în programe complexe şi adaptate obiectivelor reale, care de data aceasta vor fi total diferite de dorințe şi tendințe egocentrice; dimpotrivă chiar, la un nivel şi mai înalt, ființa va utiliza această putere spre a practica sacrificiul de sine în folosul unor elemente exterioare: ființe, cauze, credințe etc.

*

Puterea exterioară apare totdeauna în opoziție cu cea interioară. *Când puterea internă a unui sistem scade, el este preluat de forța exercitată din exterior de puterea altui sistem.* La fel şi în societățile umane, cu cât indivizii sunt mai slab dezvoltați ca persoane umane, cu atât guvernanții (indiferent ce regim ar adopta) dețin o cantitate mai mare de putere asupra lor.

Această lege practic demască toate demagogiile numite "democrații contemporane" în cadrul cărora individului doar i se dă iluzia puterii, în fapt el neavând nici puterea şi nici capacitatea de a-şi da seama de această iluzie, întrucât a fost crescut/ format ca o ființă cu un nivel redus

de emancipare individuală (în cunoaştere, înțelepciune, dezvoltare personală, acces la resurse pentru nevoile superioare ale piramidei etc).

Chiar prin fundamentul ei actual orice democrație este un atentat la libera dezvoltare a ființei umane, căci în momentul în care i se cere fiecăruia doza sa de putere, pentru ca alții (oameni, organizații, instituții) să se ocupe de interesele sale personale, practic i se întinde o dublă capcană: pierderea puterii pe de o parte (întrucât puterea trebuie cultivată personal, la fel ca în atletism, cel ce e dus pe brațe va deveni în scurt timp din atlet de performanță un simplu infirm), iar pe de altă parte deturnarea de la satisfacerea propriilor necesități personale, întrucât oricărui sistem îi este specifică tendința entropică de a utiliza lucrurile din mediul înconjurător prin exploatare la maxim a resurselor lor. Or instituțiile şi organismele societății actuale sunt astfel de sisteme care absorb până la epuizare toate resursele ființei umane. Practic omul social a devenit vaca de muls special creată pentru a perpetua puterea lor şi a le da resursele necesare menținerii stării lor privilegiate.

Adevărata democrație trebuie să-i ceară omului implicarea personală cât mai intensivă; investirea şi reproducerea (înmulțirea prin cultivare) a resurselor şi potențialităților proprii, altfel spus ***o societate autentică ar trebuie să-l sprijine, stimuleze şi chiar forțeze pe fiecare membru al ei să fie cât mai puternic*** şi deci, cât

mai emancipat (adică să fie în stare să utilizeze nivele superioare de evoluție a puterii) întocmai cum un antrenor îşi forțează discipolul să ajungă ceea ce trebuie să fie: un campion.

Adevărata comunitate umană este acel sistem în care fiecare individ reuşeşte să devină cu mult mai mult decât este el însuși (de unul singur), atât ca om precum şi ca ființă.

În fiecare întreprindere bazată pe cooperare autentică, cei care-i urmează pe lideri nu sunt mai sclavi decât liderii înşişi. Acesta este faptul care face suportabilă inegalitatea puterilor, pe care organizarea o face inevitabilă, şi care tinde să se accentueze, mai degrabă decât să diminueze, pe măsură ce societatea devine mai organizată.

Bertrand Russell

CAPITOLUL X
PUTEREA ŞI LIDERUL[15]

Hrăneşte-ți mintea cu idei mărețe; credința în eroi naşte eroi.
Benjamin Disraeli

Toate grupurile de oameni, indiferent de mărimea acestora, au fost, sunt şi vor fi în continuare (pentru încă multă vreme) conduse de elite, prin raporturi de putere. (Definim grupul ca o alăturare de cel puțin trei persoane care au interese asemănătoare; aceste interese pot fi determinate de nevoi personale, de obiective, de stări de spirit, de pasiuni comune etc).

Prin ***elite*** *înțelegem acele persoane sau grupuri de persoane care exercită raporturi de putere* ***asupra*** *altor persoane sau grupuri.* Elitele utilizează de fiecare dată mai multe tipuri de putere deodată şi numai prin excepție unul singur; acest din urmă caz este de obicei întâlnit în situația ***liderilor***, deci *a indivizilor singulari şi care devin lideri tocmai întrucât se impun ca un luceafăr spontan ce orbeşte cu strălucirea sa orice alte puteri care se aflau în anumite raporturi în sau asupra unor grupuri de oameni.* (liderul poate exista numai în prezența şi în raport de putere cu un grup de persoane). *Dacă se formează raporturi de putere între numai două persoane, nu vorbim de lidership ci fie de* ***vasalitate*** *fie de* ***mentorat***.

[15] Preferăm pentru volumul de față utilizarea echiavalentului românesc, "lider" pentru termentul englez "leader"

Desigur că despre mecanismele leadership-ului s-au scris şi se vor mai scrie numeroase tratate (mai ales că ***pentru elitele ce vor constitui baza societății viitoare, liderul reprezintă modelul standard de existență şi manifestare umană***). Totuşi nu am putut trece cu vederea, în contextul obiectului tratat în prezentul volum, abordarea anumitor elemente ce fundamentează puterea ca formă principală (deocamdată încă puțin înțeleasă) de acțiune a liderului.

Astfel încât, dintre aspectele definitorii ale puterii liderului, la loc de frunte situăm următoarele:

1. **liderul oferă o viziune**

Toate ființele vii sunt atrase de faptul de a urma o viziune, care corespunde nevoii naturale de progres. Însa la ființele dotate cu conştiență de sine (ființele umane deocamdată) viziunea devine mai mult decât împlinirea necesității naturale de progres căci ea dă curs şi ***complexului de trebuințe ale cunoaşterii*** (orizont, lumină, ordine, înțelegere, rost etc); tot viziunea aduce ***speranță*** – hrana cea mai importantă a sufletului uman – care alimentează toate trebuințele fundamentale într-o măsură chiar mai mare (mai ales la nivelele superioare) în perioadele critice (de criză, de eforturi marcante, de sacrificii etc) decât o pot face resursele specifice ele însele.

În fapt de aici şi derivă ***puterea*** deosebită pe care o au toți cei ce împărtăşesc şi urmează o viziune: *din energia*

extraordinară care le este furnizată prin procesul speranței, al visului. Şi pe bună dreptate s-a observat dintotdeauna că ***cea mai mare putere de care dispune ființa umană este dată de capacitatea de a visa însoțită de speranța actualizării (împlinirii) visului***. Orice credință are ca fundament (şi ax central) aceste două elemente, fără de care nu ar reprezenta decât un simplu basm; dar credința mută munții din loc.

2. **liderul crede în această viziune cu toată puterea sa şi este dispus să realizeze cele mai mari sacrificii pentru îndeplinirea acesteia**

Dintre toți cei urmează o viziune, liderul nu numai că este primul care a descoperit-o, dar *este şi cel mai aproape prin ființa sa de aceasta*. Lucru care înseamnă (şi aceasta îl face să fie lider, până la urmă) că *trebuințele sale superioare (în special cele ce dau curs legii progresului: de cunoaştere, de creație, de identificare etc) sunt satisfăcute de realitatea conturată prin această viziune într-o măsură chiar mai mare decât prin elementele mediului existențial concret.*

De aici şi observația care s-a făcut dintotdeauna: ***liderul trebuie să fie un mare vizionar, un visător realist (pragmatic) şi un reformator.*** Din aceste motive, sacrificiul lucrurilor realității reprezente, în scopul obținerii realității viitoare ce urmează a se construi pe baza viziunii

este un pas aproape natural şi firesc pentru lideri, care de cele mai multe ori nici nu este perceput ca un sacrificiu real, ci mai mult ca o procedură standard, întocmai precum un mercenar sau un miner ştiu dinainte şi acceptă ca pe un lucru firesc şi care ține de natura profesiunii, riscurile (şi realitatea) rănirilor, accidentelor. Oricum este binecunoscut din toate civilizațiile care au pus accentul pe dezvoltarea umană, că ***adevăratul progres se realizează numai prin suferința asumată.*** *În acest sens liderul este şi cel care deschide prin exemplul personal o cale a progresului pentru cei ce-i urmează viziunea.*

3. **liderul oferă o cale de împlinire a unor nevoi personale ale celor ce-l urmează**.

Oamenii sunt acele ființe care mereu caută metode noi, mai bune, mai eficiente mai satisfăcătoare pentru realizarea actelor existenței lor; iar aceasta nu numai de dragul noutății în sine, cât din motivul eficienței. Trebuințele fundamentale, ca şi categorii majore, sunt aceleaşti la toate ființele umane, însă modalitatea sub care se actualizează face adevăratele distincții, întrucât se pliază pe elementele sistemului psihic, în special pe natura individuală şi pe factorii care definesc personalitatea (deopotrivă cei natural-genetici, social-culturali şi cei ai stilului şi mediului de viață – cutumele).

În aceste condiții, fiecare ființă umană (ca dealtfel toate ființele vii) îşi petrec cea mai mare parte a existenței lor căutând surse pentru actualizarea trebuințelor particularizate şi adaptate la specificul fiecăreia. Iar întrucât oamenii sunt ființe dotate cu rațiune superioară, această căutare îi va diferenția extrem de alte categorii de ființe, la care procesul decurge după instinctele naturale, căci *ființa umană supune fiecare posibilitate uni proces de analiză, de opțiune şi de decizie personală, după criteriile managementului eficient, dar aplicate nu prin vocea speciei, ci prin propria voință în funcție de capacitatea personală de evaluare.*

Orice viziune are acest caracter tocmai prin faptul că se deosebeşte de elementele mediului existențial în care s-a născut; este ca să spunem aşa un lucru nou nu doar diferit, ci totodată mai performant (chiar dacă în acest stadiul e doar o simplă potențialitate, şi încă nu aplicație practică). Or în acces mediu existențial ființele umane au încercat deja vechile metode de obținere a resurselor pentru satisfacerea trebuințelor fundamentale (cu anumite costuri aferente), fapt care le dă motivația de a căuta noi surse mai eficiente (adică randamentul satisfacție/cost să fie mai mare).

Practic oamenii aderă la viziune ca la orice proiect (economic, politic, social, militar etc) care le dă* speranța *unor resurse sau unor satisfacții de o calitate şi nivel superioare. Acesta este şi motivul

pentru care nu toți pot să împărtăşească orice fel de viziune. Este necesar ca această viziune să se raporteze la un mediu familiar de realități (de regulă acele în mijlocul căror a ființele aderente trăiesc sau în care doresc să ajungă); apoi trebuie să nu fie prea îndepărtată (abstractă, irealistă sau costisitoare) față de nivelul de înțelegere, acceptare şi față de dispoziția de a investi/ sacrifica o anumită cantitate de resurse pentru implementarea acesteia (cel puțin la început, până intră în horă, căci dintre toate ființele oamenii sunt cel mai uşor de "dus cu preşul"; această situație se datorează specificului ființei umane de a lupta, de a se zbate, de a sacrifica numai ca să finalizeze cu bine un lucru o dată început – ***omul doreşte să fie învingător***).

4. **liderul oferă motivaţia de a urma această cale şi câştigă putere prin cumularea maselor**

Desigur că această sarcină a liderului este mult uşurată de aspectele tratate anterior şi care nu i se datorează lui. Misiunea sa nu este însă cu nimic mai prejos, căci deşi există factori terți care acționează în mod natural spre a atrage ființele umane spre o anumită viziune, ei bine adevărata muncă de coagulare a tuturoro forțelor incidente o depune leaderul şi adevaărata bătălie pentru el abia acum începe.

Pe cât este de adevărat că oamenii sunt ființe orientate spre obiective şi spre realizări, tot atât de reală este şi calitatea lor de ființe contemplative (de aici şi paradoxul ființei umane, care oscilează mereu între cele două extreme ale activității – dirijată de obiective şi nevoia de realizări – şi pasivității – determinată de specificul contemplării). În aceste condiții, chiar şi mulți dintre cei mai atraşi de farmecul viziunii promovate de lider, vor avea momente în evoluția lor când se vor simți atraşi de splendoarea contemplației, mai ales dacă şi când oboseala, eşecurile, timpul şi uzura în general, încep a-şi spune cuvântul. Pentru alții, contemplarea este cea mai agreată dintre atitudini, chiar de la prima lor întâlnire cu viziunea; este înălțătoare, este profundă, le este absolut necesară, dar totuşi se mulțumesc a rămâne în stare de pasivitate, aşteptând ca *altcineva* să vină şi să o implementeze, urmând ca ei să solicite abia apoi cota parte de beneficii.

Dar orice bătălie se câştigă de către armată, nu de general. Acest lucru îl ştie foarte bine liderul, motiv pentru care sarcina lui cea mai importantă este să coaguleze în jurul viziunii o armată cât mai numeroasă; nu neapărat calificată. Iată un punct în care procesele de mase funcționează cu totul altfel decât suntem obişnuiți: dacă în domeniul militar, administrativ, economic, cultural (etc) organizațiile nu sunt puternice atât prin număr, cât prin calitatea şi pregătirea membrilor, ei bine, în ceea ce

priveşte însă acele realități care vizează în mod direct sufletul uman (interiorul sistemului psihic), lucrurile stau exact invers.

Aşa cum am precizat deja, toți oamenii sunt ființe în devenire; hrana existențială a sufletului lor sunt visele, speranțele, idealurile, obiectivele şi abia apoi împlinirile. Toate acestea însă au calitatea de a fi realități virtuale (adică proiecte) care trăiesc în special în mintea şi sufletul celor ce aderă al ele. Orice realitate imaginară este cu atât mai complexă, mai frumoasă şi strălucitoare, cu cât mai mulți creatori şi-au combinat eforturile de a-i da naştere.

La fel şi în cazul unei viziuni: fiecare dintre cei care o contemplă îi adaugă propriul aport de înfrumusețare, de multe ori chiar inconştient. Deci cu cât sunt mai mulți aporturi, independent de calitatea "înfloririlor" aduse unui vis, cu atât acesta devine mai măreț. Iar în plus, în baza legii atracției universale (lucrurile care se aseamănă se adună) care se combină în cazul nostru cu cea a sinergiei proceselor superioare, ***rezultatul cumulării a două speranțe umane este un produs mai mare decât suma aritmetică a acestora.***

În cazul mulțimilor acest lucru dă adevărata forță a lor şi poate face din orice briză de speranță un adevărat uragan. Iată de ce sarcina de bază a liderului este să adune la un

loc, un număr suficient de oameni care să facă din stropul de apă al viziunii inițiale, fluviul dorit al acțiunii finale.

Merită să reținem această lege de funcționare a organizațiilor umane: o organizație este cu atât mai puternică cu cât membrii ei sunt de o calitate şi calificare mai înaltă, atunci când obiectivele organizației vizează realizări exterioare ființei acestor membri; şi respectiv cu cât numărul lor este mai mare, indiferent de calitate, când organizația vizează dorințele cele mai de preț ale membrilor. Manipularea (politică şi demagogică) reprezintă în fapt aplicarea în scopuri negative a acestei legi naturale.

Motivația principală pe care o oferă liderul (dincolo de cele naturale, arătate la punctul anterior) se bazează pe o altă ***lege de funcționare a ființei umane, care spune că sufletul uman se hrăneşte cu speranță şi creşte din împliniri. Sarcina liderului este să alimenteze mereu focul speranței, cel puțin până când apar şi împlinirile.***

*

În final vom mai sublinia un lucru mai puțin luat în considerare în ultimul timp (poate chiar considerat periculos de către "democrațiile" contemporane: ***puterea liderului nu este una de ordin personal, ci ea reprezintă activarea puterii individuale a fiecăruia dintre cei ce-l urmează, prin efectul de simbol pe care***

liderul îl are; ***orice simbol în care oamenii cred le activează puteri personale; o ființă umană devine cu atât mai puternică cu cât are capacitatea de a adera la simboluri mai evoluate***. Un astfel de simbol perceput de ființa umană îl reprezintă carisma.

Carisma *este capacitatea nativă şi ulterior-dezvoltată a unei ființe umane de a coagula în jurul său energiile necesare îndeplinirii unei misiuni, realizării unui ideal, satisfacerii unor trebuințe personale ale celor ce-l urmează utilizând în acest sens ca factori de activare: visul şi speranța.*

Puterea liderului este dată de cantitatea de speranță căreia reuşeşte să-i dea naştere şi să o multiplice în sufletul celor ce-l urmează, dar puterea de multiplicare depinde de adaptarea viziunii la cerințele particulare ale mulțimii.

Cuiva care ne cuprinde să-i cerem în fiecare început de ziuă: "…Ființa noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi. Fă astfel încât faptele şi iubirile noastre să aibă sens şi ca ziua noastră să țină".

Constantin Noica

CAPITOLUL XI
ASPECTE CONEXE PRIVIND MANIFESTAREA PUTERII

Cei mai fericiți oameni nu sunt cei care au cele mai multe şi mai bune lucruri din lume, ci aceia care fac cele mai bune lucruri cu tot ceea ce întâlnesc în cale.
Anonim

1. Puterea este direct proporţională cu organizarea

Întocmai precum cărămizile zidite într-un anumit fel şi legate cu un anumit liant, dau rezistența şi duritatea zidului, la fel organizarea şi coordonarea (ordinea şi armonia) între elementele unui sistem contribuie la realizarea şi manifestarea puterii interne a acestuia. Iată de ce, dintotdeauna, toate structurile cu organizare internă superioară, cu o coeziune bine definită a elementelor interne (adică acestea au funcții, locuri şi sensuri bine determinate şi armonizate sinergic în ansamblul întregului) toate aceste sisteme au reuşit să atingă standarde superioare de putere, atât ca intensitate a puterii cât şi ca nivel de evoluție (şi manifestare) al acesteia.

Dacă ar fi să luăm numai un exemplu (poate cel mai edificator) al civilizațiilor umane, observăm cu uşurință că acele grupuri de oameni care au îndeplinit condițiile de mai sus, au putut nu numai să stăpânească asupra resurselor, valorilor şi identității altor grupuri, dar chiar au reuşit să creeze valori superioare pe care să le impună acestora nu prin forță, ci prin necesitate, deci prin liberă acceptare.

Aceste valori au avut suficienta putere (ca intensitate şi nivel superior de evoluție) de a se menține peste timp, secole şi chiar milenii, până când, un alt grup uman a reuşit să creeze în cadrul civilizației sale un nivel superior de valori. Astfel civilizații precum cea minoică, persană, greco-romană, indiană sunt numai câteva dintre cele mai elocvente exemple despre puterea care se creează în sânul unui sistem atunci când componentele sale interne sunt armonizate în acțiunea lor sinergică.

Mai mult decât atât, *sistemele care ele însele au atins un grad înalt de evoluție manifestă tendința naturală spre conlucrare, spre schimb de valori şi chiar spre împărtăşire, concept prin care înțelegem dorința sistemelor de a realiza combinații naturale (libere şi armonice) între valorile proprii, dând astfel naştere la noi valori originale dar comune.* Un exemplu edificator îl reprezintă combinația a două civilizații total distincte şi geografic aflate la mii de kilometri distanță: civilizația greacă şi cea indiană, în timpul (şi sute de ani după aceea) Imperiului lui Alexandru Macedon.

Vom reține deci că ***puterea, cu cât este la nivele mai înalte de evoluție (şi deci îşi găseşte găzduire în sisteme la fel de evoluate) cu atât manifestă o tendință mai intensă spre creație, prin asimilare şi combinare a valorilor proprii cu altele străine.*** Pe nivelele primare puterea tinde spre distrugere (pentru

afirmarea identității sale), pe nivele superioare spre creație, din exact acelaşi motiv. La fel ca puterea (şi întocmai precum orice sistem-entitate-ființă în univers), urmând traseul devenirii individuale marcat de treptele piramidei trebuințelor fundamentale, şi oamenii parcurg drumul de la distrugere, la creație şi mai apoi la autocreație, dând curs acestei nevoi fundamentale de ordin cosmic (specifică tuturor sistemelor) de căutare, regăsire, construcție şi devenire a identității proprii.

2. Omul contemporan utilizează concomitent mai multe tipuri şi nivele de putere

În considerarea celor observate la punctul anterior, putem constata că ***fiecare ființă umană, într-o măsură mai mare sau mai mică, posedă un anumit procent din fiecare dintre nivelele de evoluție ale puterii şi din fiecare dintre formele sale de manifestare***. Acest aspect ține de statutul unic al ființei umane în actualul ciclu de evoluție planetară; omul prezentului întruchipează cea mai complexă combinație de factori, deopotrivă ai cerului şi ai pământului, ai sfințeniei şi ai păcatului, ai materiei şi ai spiritului.

Nu a fost aşa în alte epoci (decât la nivelul elitelor, deci nu cu reprezentativitate mare la mase) şi nici nu va mai fi astfel în viitor (când înseşi masele se vor ridica la

standardul de elite spirituale). Astfel încât, vremurile pe care le trăim în prezent în societate, se caracterizează prin aspectul de ***utilizare integrală şi concomitentă a tuturor formelor şi valenţelor puterii de către fiecare fiinţă umană***. Atunci, ne vom putea întreba, cum se face că oamenii nu sunt la fel de puternici? *Cum se face că unii abuzează de resursele altora (materiale, energetice, intelectuale, spirituale etc) forţându-le mâna, adică printr-o putere mai mare decât a lor?* Răspunsul este mai complex şi se compune din mai multe argumente.

Un prim argument este cel afirmat de toţi cei ce se ocupă cu dezvoltarea potenţialului uman: ***fiecare om are o serie întreagă de puteri pe care, dacă le-ar dezvolta prin antrenament (dacă le-ar cultiva, deci) ar reuşi să realizeze lucruri incredibile*** (iar unii chiar o fac într-o măsură mai mare sau mai mică). Din păcate însă, cea mai mare parte a oamenilor nu caută a se cunoaşte pe sine şi implicit a descoperi aceste puteri, din diverse motive, dintre care cel mai frecvent (şi cel mai grav) în civilizaţia actuală derivă din statutul fiinţei umane: acela de "produs al societăţii". Omul este educat (dresat, din terminologia franceză " a trasa") să se considere un produs al societăţii şi în felul acesta el devine ceea ce ceilalţi (deţinătorii puterii) îi spun să fie. Şi ghiciţi? Cine ar vrea să-şi împartă privilegiile cu alţii? Desigur, niciodată cei care le deţin deja. Astfel încât omul contemporan este crescut cu credinţa

(îndoctrinat altfel spus) că el nu este la fel de puternic precum ce de sus şi nici nu ar putea deveni vreodată asemeni lor; dar mai ales (şi mai grav) că nici nu poate să realizeze prea multe de unul singur, ci că mereu are nevoie de suport din afară: de tehnologie, de semeni, de guverne, de alimente prefabricate, de maşini de lux şi alte asemenea falsuri îndreptate împotriva naturii sale intime. De aceea ființa umană nici nu ştie, şi nici nu caută să dezvolte acele forțe proprii care i-ar permite accesul la nivele superioare de putere şi la deplina sa independență de sub autoritatea impusă de către alte sisteme.

Al doilea argument care permite ca la nivelul societății actuale unii să abuzeze de resursele altora, deşi toți sunt la fel de dotați în potențial de putere, derivă dintr-o lege naturală a sistemelor în evoluție: entropia. Această lege afirmă că ***în mod natural, dacă nu depune nici un efort de dezvoltare spre nivele superioare (de evoluție deci) orice sistem tinde să degenereze, să se descompună, datorită tendinței de asemenea naturale a elementelor sale componente de a-şi dobândi independența*** (de a ieşi din structura sistemului). Sau mai simplu afirmat, prin vorbele lui Iisus: "cine nu urcă, acela coboară". Astfel încât pentru a evolua este nevoie de efort; pentru a degenera nu trebuie făcut nimic. La fel şi cu puterea, pentru a o creşte şi dezvolta, este nevoie de muncă, efort şi sacrificiu din partea

ființei umane; pentru a o pierde, nu trebuie decât să se lase pradă altora.

Iar de aici o altă observație importantă: ***toate grupurile umane (triburi, state, imperii) care au dorit să evolueze, să creeze civilizații superioare, fapt ce nu se putea realiza decât prin cultivarea la nivel superior a puterii proprii, au investit în dezvoltarea umană.*** Acestea au creat instituții şi norme sociale special concepute ca să sprijine efortul fiecărei ființe umane de emancipare personală, de ridicare pe nivele superioare de evoluție individuală. Cu cât fiecare individ este mai puternic, cu atât întreg organismul social devine deopotrivă mai stabil şi mai emancipat. Şi viceversa: pentru a duce la decăderea unui sistem social, este suficient să distrugi aceste edificii (şcoli, academii, temple etc) care sprijină evoluția ființei umane.

Un al treilea argument este oarecum derivat din legea entropiei enunțată mai sus şi care, sub o altă formă, marchează ceea ce se numeşte în mod obişnuit lene sau delăsare umană: adică *tendința ființei umane de a obține lucrurile cât mai uşor, şi dacă se poate fără efort şi implicare personală.* De aici s-a creat faimoasa şi îndelung utilizata instituție-capcană numită “reprezentare” sau “mandat” (fie el juridic, politic, social sau pur şi simplu subînțeles). Adică, decât să depună efort mare, mai bine se mulțumesc cu firmiturile lăsate de la masa celor ce-au muncit, au

luptat, au învins şi au obținut. Este nevoie de implicare, este nevoie de putere.

Toți oamenii dacă ar fi crescuți aşa cum trebuie, educați şi orientați (printr-o relație de tip mentorial) spre dezvoltare personală, ar avea deopotrivă curajul, motivația şi puterea. Dacă nu – ceea ce se întâmplă în societatea contemporană – ei se mulțumesc să stea în expectativă, aşteptând ca alții să însămânțeze şi să culeagă, iar ei numai să strângă resturile de la ospăț. Desigur că rolul cel mai important în conturarea acestei optici şi atitudini de viață îl au instituțiile sociale ale aşa-zis "democrației". La cea mai mică examinare însă, chiar şi un copil de şcoală şi-ar putea da seama de diferența enormă (ele sunt chiar opuse) între democrația contemporană, falsă, şi cea autentică născută în cetățile greceşti (şi nu numai).

La greci democrația presupunea participarea tuturor în funcție de posibilități, la guvernarea colectivității; asumarea personală de responsabilități de către fiecare cetățean. Cu cât dorea să aibă o demnitate mai mare, cu atât trebuia să sacrifice mai mult din resursele, efortul şi chiar viața personală în folosul cetății. Atunci oamenii concurau în spiritul virtuții: care să fie mai cinstit, mai demn, mai onorabil, mai curajos, mai devotat etc. Iar pentru aceste valori superioare erau dispuşi a sacrifica alte valori mai mici, inclusiv binele personal sau viața. Astăzi concurează în spiritul laşității: sunt învățați să se poarte

după instinctele primare ale animalelor: să pună mai presus binele personal şi nimicurile pe care le pot obține în prezent, față de binele colectiv, față de virtute şi de valorile mari care se pot obține numai în timp şi cu multă trudă. De aceea oamenii pot fi uşor manipulați, chiar dacă această noțiune se ascunde în terminologie "guvernării democratice".

3. Transferul de putere operează şi între fiinţele umane

În limbajul comun, de zi cu zi, este încetățenită sintagma *transferul de putere*. Problema care se pune este cum şi dacă se poate transfera puterea de la o ființă la o altă ființă sau de la un grup la un alte grup de ființe. Practic chiar mai mult, şi în legătură cu sintagma amintită, observăm că cel mai adesea aceasta pare a fi utilizată în relație în special cu sisteme non-umane sau cu mecanisme administrative, decât cu ființe vii. Desigur aici trebuie luat în calcul ca un alt factor menit parcă să complice lucrurile şi faptul că încă nu ştim cu exactitate dacă puterea are o realitate obiectivă, de sine stătătoare, sau reprezintă o proiecție exteriorizată într-o măsură mai mare sau mai mică a psihicului uman[16].

[16] A se revedea în acest sens opinia noastră în conținutul primului capitol din prezentul material

În acord cu întreaga optică a prezentului volum şi în concordanță cu credința noastră, considerăm că problema nu este necesar să se pună în astfel de termeni complicați. Decât să căutăm a descifra tainele existențiale ale puterii, mai bine să ne concentrăm pe a identifica modul ei de manifestare, spre a înțelege care să fie acțiunile noastre (ale oamenilor) cele mai eficiente potrivit cu felul de a fi al puterii şi cu obiectivele personale. Oricine poate confirma, atât din experiența cotidiană, precum şi din evenimentele consemnate de istorie, că *în relațiile dintre două ființe umane pare să funcționeze acest mecanism de transferare a puterii dacă între ele se realizează o punte de legătură ce poate să fie determinată de diverse tipuri de relații: de rudenie, de prietenie, afective etc.*

Astfel în fața dificultăților existenței (un examen sau o boală) copilul sau părintele îşi transferă reciproc putere gândindu-se unul la celălalt; în fața imensității mării sau pericolelor războiului marinarul ori soldatul se fortifică prin contemplarea relației cu persoana iubită; în fața pericolului de eşec, echipa se strânge în jurul leaderului (militar, politic, religios) şi redobândeşte astfel puterea de a urma cauzal; şi exemplele în acest sens nu se opresc aici.

Explicația este relativ evidentă şi, cel puțin în ceea ce priveşte comportamentul sistemelor din lumea materială, se învață de către toți elevii în clasele gimnaziale. Ne aflăm în prezența legii transferului de energie (în lumea fizică)

sau putere (prin extindere) între două sisteme care se află în stare de rezonanță, independent de timp şi spațiu. Este adevărat că această completare din final nu se învață încă în şcoli, întrucât reprezintă descoperiri mai recente ale fizicienilor din domeniul cuantic, în relație cu teoria relativității.

În ceea ce priveşte relațiile interumane, însă, fiecare dintre noi experimentăm în fiecare zi relativitatea timpului de fiecare dată când imagini din trecut reuşesc să trezească în sufletul nostru emoții sau chiar să descătuşeze rezerve importante de energie. Relativitatea spațiului tocmai a fost enunțată în exemplul celor plecați peste mări sau pe front; *memoria, ajutată sau nu de instrumente exterioare (cum ar fi fotografiile, tablourile partituri muzicale etc) reprezintă în fapt puntea de legătură, dincolo de timp şi spațiu, între două ființe umane care realizează astfel transferul necesar de putere.*

4. Puterea consistă în varietatea abilităţilor şi capacităţilor

Faptul că puterea depinde de diversitatea abilităților şi capacităților; este un alt principiu fundamental al evoluției, pe care se bazează dezvoltarea oricărui sistem. ***Puterea stă în varietatea armonizată.***

Această diversitate se poate obține în două moduri: prin numărul mare al componentelor unui sistem, dar fiecare dintre acestea cu funcții limitate, bine precizate; sau printr-o policalificare (adică înzestrarea cu numeroase funcții) a unui număr mic de elementele constituente. ***Un sistem este cu atât mai puternic cu cât este capabil să realizeze mai multe funcții, cu un număr mai mic de elemente constituente.*** De aceea s-a observat dintotdeauna că pe măsură ce se avansează spre nivele superioare de evoluție, orice realitate este tot mai simplă ca şi constituție organică, dar tot mai complexă ca şi funcționalitate.

Posibilitatea ca un număr mic de elemente constituente să realizeze un număr mare de funcții se datorează faptului că fi***ecare dintre aceste elemente se află la un nivel superior de dezvoltare***, care îi permite să lucreze nu doar cu operații particulare, ci să acceseze totodată ***principiile*** (ştiința) după care se realizează toate operațiile dintr-o anumită familie. Practic aceste principii sunt adevărate formule care se aplică şi la un caz particular şi la o infinitate de cazuri dintr-o anumită sferă de realități. Dar mai mult decât atât, elementele aflate la nivele superioare de dezvoltare (în general orice lucru/ sistem/ ființă) care îi permit deja să lucreze cu principii, au capacitatea de a se manifesta creator, adică de a da naştere la propriile legi de organizare şi combinare a principiilor şi formulelor date.

Practic de aici derivă adevărata ***putere a unui sistem*** evoluat, chiar dacă în constituția lui nu are multe elemente: din ***capacitatea acestor componente de a crea soluții pentru o multitudine de realități cu care nu sa-u mai întâlnit niciodată în existența acestora***. Ele nu se mai bazează pe trecut, pe experiență, pe aplicare prin rearanjare şi recombinare a formulelor/principiilor cunoscute, ci tocmai pe viitor, prin crearea de noi principii şi noi legi pentru situații cu totul noi. Acest proces este ceea ce numim creație autentică. *Din acest punct evoluția unui sistem devine un proces accelerat şi controlat de chiar sistemul însuşi, iar puterea sa este capacitatea de a fi creator de realități noi.*

De aceea orice sistem – fie el imperiu, stat, grup social, persoana umană înseşi etc – dacă doreşte să evolueze este necesar să caute a simplifica pe cât posibil structura sa internă, dar în acelaşi timp şi în paralel să investească în dezvoltarea şi poli-specializarea elementelor pe care le păstrează. Toate marile imperii, civilizații sau personalități au avut un mod de lucru clar, simplu, eficient şi mai ales au dovedit competențe în multiple domenii.

Mediul existențial – fie al unui om, fie al unui imperiu – sunt extrem de complexe; pentru a evolua fiecare dintre aceste sisteme trebuie să se adapteze acestei complexități, adică să răspundă stimulilor din aceste medii existențiale,

fără a-şi pierde propria identitate. Or, ***identitatea se menține tocmai printr-o structură internă de înaltă fidelitate şi coeziune; coeziunea este cu atât mai strânsă cu cât elementele sunt mai puține şi mai evoluate, iar ordinea internă mai clară şi mai înaltă.*** Prin înălțime înțelegem acea ordine care permite accesul la idealuri, scopuri, obiective orientate spre viitor şi spre nivele superioare de dezvoltare. Ordinea este precum proiectarea unei maşini: depinde cât de departe doreşti să te ducă. Astfel încât, acele sisteme care îşi propun ordini care să le propulseze spre înălțimi şi viitoruri îndepărtate în evoluția lor, sunt (devin) cele mai puternice; cu condiția însă, ca să nu se creeze rupturi interne între ordinea proiectată şi capacitatea elementelor componente de a adera la aceasta (de a o înțelege, asimila, împărtăşi, urma).

BIBLIOGRAFIE AUXILIARĂ

1. Psihologia Ființei. Psihologia ecologică integrativă a personalității – A. Burcu, Fundația Mercur, 2000
2. Piramida trebuințelor umane fundamentale – A.Burcu, Fundația Mercur, 2002
3. Psihologia managerială – A. Burcu, N. Chiş, Argonaut, 2003
4. Comportamentul porfesional (etichetă şi comunicare) – A. Burcu; Fundația Mercur, 2004
5. Managementul succesului: curs teoretic şi practic pentru dezvoltare profesională – A. Burcu, Fundația Mercur, 2002
6. Metode practice pentru sporirea performanțelor personale – A.Burcu, Fundația Mercur, 2004
7. Fundamentele consilierii în managementul calității vieții şi condiției umane – col. autori, Mega, 2004
8. Centrul de consultanță în managementul calității vieții şi condiției umane – col.autori, Mega, 2004
9. Dimensiuni fundamentale ale dezvoltării comunitare – col. autori, Argonaut, 2005
10. Factori determinanți ai calității vieții – col. autori, Mega, 2006
11. Comunitatea şi mediul de afaceri – col. autori, Argonaut, 2006
12. Medii şi structuri suport pentru inițiative antreprenoriale. Incubatorul de afaceri al Centrului Artemis – col.autori, Argonaut 2005
13. Manual de formare managerială: performanța managerială; dezvoltarea şi perfecționarea profesională a managerului - col.autori, Institutul Delphy, 2005